Liikmesriigi õigus

Igal Euroopa Liidu (ELi) liikmesriigil on oma õigus ja õigussüsteem. Liikmesriigi õigus võib hõlmata riigi tasandi õigust (ehk siseriiklikku õigust, mis kehtib kogu riigis) ja vaid teatavas piirkonnas, linnas või muus haldusüksuses kohaldatavat õigust.

Liikmesriigid avaldavad oma õigusaktid riigi ametlikus keeles/ametlikes keeltes ja kehtivad vaid selles keeles/nendes keeltes avaldatud versioonid. Teavitamise eesmärgil võivad liikmesriigi mõned õigusaktid olla olemas ka mõnes muus keeles lisaks ametlikule keelele/ametlikele keeltele.

Andmebaasid

Enamikul liikmesriikidel on riiklikud õiguse andmebaasid, millele pääseb ligi paremal pool asuvale lipukesele klõpsates.

Lisaks sisaldab Euroopa andmebaas N-Lex viitasid enamikule ametlikest riiklikest andmebaasidest. N-Lex on käimasolev ühine projekt, mida haldavad Euroopa Liidu Väljaannete Talitus ja projektis osalevate riikide valitsused. Praegu saab selle kaudu vaadata 27 liikmesriigi õigusakte.

Lisaks pääseb Ametlike väljaannete Euroopa foorumi kaudu ligi ELi liikmesriikide (ja mõne ELi kandidaatriigi ja EFTA riigi) ametlike väljaannete avaldamise eest vastutavate organisatsioonide veebisaitidele.

Euroopa Liidu seisukohast võib öelda, et paljud liikmesriikide õigusaktid on tegelikult ELi õiguse rakendusaktid. Eelkõige kuuluvad nende hulka ELi direktiivide riiklikud rakendusaktid. Selleks et otsida rakendusmeetmeid, millega liikmesriigid on teatavad ELi õiguse sätted oma õigusesse üle võtnud, võite kasutada andmebaasi EUR-Lex asjakohast otsinguvõimalust.

Õiguse allikad

Liikmesriikide õigus tuleneb eri allikatest, eelkõige põhiseadusest, muudest õigusaktidest (mida võib vastu võtta nii riiklikul, piirkondlikul kui ka kohalikul tasandil) ja/või valitsusasutuste määrustest. Peale selle võib liikmesriikide kohtute otsustest saada kohtupraktika.

Õiguse valdkonnad

Tavapäraselt jaguneb liikmesriigi õigus era- ja avalikuks õiguseks.

Eraõigus ehk tsiviilõigus on ühiskonna õiguse see osa, mis käsitleb üksikisikute või rühmade suhteid ilma riigi või valitsuse sekkumiseta.

Avalik õigus reguleerib suhteid üksikisikute ning riigi, selle organite ja asutuste vahel, samuti viimaste pädevust ja asjaomaseid menetlusi. Üldiselt koosneb avalik õigus riigiõigusest, haldusõigusest ja kriminaalõigusest. Kriminaalõiguse erilist laadi arvestades võib seda pidada ka eraldi õiguse liigiks.

Üksikasjaliku teabe saamiseks liikmesriigi õiguse kohta klõpsake paremal pool ühel lipukesel.

Viimati uuendatud: 12/09/2023

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELi veebilehtede autoriõiguste eeskirjade kohta.

Liikmesriigi õigus - Belgia

Sellel lehel esitatakse ülevaade erinevatest õiguse allikatest Belgias.

1. Milliste õiguslike instrumentide või õiguse allikatega sätestatakse õigusnormid?

Õigus on kas kirjalike või suuliste piiravate õigusnormide kogum, millega reguleeritakse ühiskondlikke suhteid nii kodanike ja riigiasutuste kui ka kodanike endi vahel ning mille abil korraldatakse avalikku haldust.

Õiguse allikad jagunevad **formaalseteks** ja **materiaalseteks allikateks**. Erinevalt formaalsetest allikatest ei sisalda materiaalsed allikad tegelikult õigusnorme. Materiaalsete allikate näited on heausksus, võrdsus ja mõistuspärasus.

Materiaalsed allikad jagatakse viide kategooriasse. Kolm neist on kohustuslikud – **õigusaktid**, **tavaõigus** ja **õiguse üldpõhimõtted**. Kaks ülejäänud kategooriat – **kohtupraktika** ja **õiguskirjandus** – on kõigest mõjutavat laadi.

Õigusakte käsitletakse üksikasjalikumalt punktides 3 ja 5. Õigusaktid on määratletud kui riigiasutuse vastu võetud kirjalikud aktid. Tavaõigus on määratletud kui kirjutamata õigus, mis põhineb inimeste hulgas ja eelkõige kaubandustegevuses juurdunud tavadel ja kasutusel. Õiguse üldpõhimõtted väljendavad kõrgemaid väärtuseid, mida konkreetne ühiskond soovib austada, näiteks kõigi kodanike võrdsus, õigusnormide ja meetmete proportsionaalsus ning põhimõte, et riigiasutused peavad tegutsema õiguspäraselt. Paljud neist põhimõtetest, näiteks *non bis in idem* kriminaalõiguses ning põhimõte *lex posterior derogat legi priori*, on sätestatud nn õigusalastes maksiimides.

Kohtupraktika ja õiguskirjandus on mõjutavat laadi õiguse allikad. Kohtupraktika moodustub kõigist kohtuotsustest. Kohtuotsus on siduv vaid kohtuasja pooltele; kohtupretsedentidel põhinev süsteem Belgias puudub. Üldsiduvad on ainult need kohtuotsused, mille on teinud põhiseaduskohus (*Cour constitutionnelle*). Muud kõrgema astme kohtud on riiginõukogu (*Conseil d'Etat*) (kõrgeim halduskohus) ja kassatsioonikohus (*Cour de cassation*) (kõrgeim tavapärase õiguse kohaste asjadega tegelev kohus).

Veel üks oluline õiguse allikas on **rahvusvaheline õigus**, mis koosneb eelkõige Euroopa Liidu lepingust, ELi määrustest ja direktiividest ning Euroopa inimõiguste konventsioonist. Peale selle on olemas palju rahvusvaheliste institutsioonide, näiteks ÜRO või Euroopa Nõukogu raames sõlmitud konventsioone (mitmepoolsed konventsioonid) või Belgia ja mõne muu riigi vahelisi konventsioone (kahepoolsed konventsioonid). Viimastel aastakümnetel on see õiguse allikas muutunud väga oluliseks ning selle tähtsus on üha kasvamas. Paljud nendes instrumentides sisalduvad sätted avaldavad otsest mõju meie igapäevaelule.

Veebisaidid Législation belge (prantsuse keeles) või Belgische Wetgeving (flaami keeles) võimaldavad juurdepääsu **Belgia konsolideeritud õigusaktide** andmebaasile. Otsingu- ja indekseerimismootori abil on võimalik otsida mis tahes kehtivat ja **alates 1830. aastast** Belgia ametlikus väljaandes (*Moniteur Belge*) avaldatud õigusakti. Andmebaas ei sisalda siiski veel kõiki **enne 1994. aastat** avaldatud haldus- ja rahandusalaseid õigusakte.

2. Milline on õiguse üldpõhimõtete, tavaõiguse ja kohtupraktika õiguslik seisund?

Vt küsimus nr 1.

3. Milline on nende õiguslike instrumentide hierarhia?

Belgias elavate isikute suhtes kohaldatakse erineva kategooria õigusnorme. Lisaks Belgia föderaalsete riigiasutuste kehtestatud õigusnormidele kohaldatakse Belgia residentide suhtes ka madalama astme haldusüksuste (näiteks provintsid ja kommuunid) kehtestatud õigusnorme(1). Belgia on ka mitme rahvusvahelise ja riigiülese organisatsiooni, näiteks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni, Euroopa Liidu, Euroopa Nõukogu ja NATO liige. Nende organisatsioonide kehtestatud eeskirju kohaldatakse ka Belgia riigiasutuste ja elanike suhtes.

Kuna kõigi õigusloomega tegelevate riigiasutuste pädevus ei ole rangelt piiritletud ning kõik õigusnormide kategooriad ei oma ühesugust õiguslikku jõudu, võib tekkida vastuolu. Sellest tulenevalt on seatud sisse õigusnormide hierarhia, mille kohaselt ei tohiks madalama astme õigusnormid olla kunagi vastuolus kõrgema astme õigusnormidega.
Belgia siseriikliku õiguse tähtsaim õigusakt on **põhiseadus**. Põhiseaduses on sätestatud võimude lahususe põhimõte ja võimude teostamise viis. Peale selle on põhiseaduses sätestatud ühiskonna põhiväärtused ja kodanike põhiõigused. 27. mail 1971. aastal võttis kassatsioonikohus vastu otsuse, milles sedastas, et kõik rahvusvahelised ja riigiülesed õigusaktid on ülimuslikud siseriiklike õigusaktide, sealhulgas põhiseaduse suhtes. Kui ELi määrus läheb vastu põhiseadusega, on määrus ülimuslik.
Põhiseadusest allpool olevad õigusaktid on tähtsuse järjekorras järgmised:
1) eriseadused (*lois spéciales*) (erihäälteenamusega vastu võetud seadused, milles sätestatakse pädevuse jaotus riigiasutuste vahel ja nende asutuste töökorraldus);
2) seadused (*lois*), dekreedid (*décrets*) ja määrused (*ordonnances*);
3) kuninglikud otsused (*arrêtés royaux*) ja valitsuse otsused (*arrêtés de gouvernement*), millega rakendatakse seadused või dekreedid, ning
4) ministri otsused (*arrêtés ministériels*).

4. Mil viisil jõustuvad Belgias riigiülestes instrumentides sisalduvad õigusnormid?
ELi määrused on otsekohaldatavad ning Belgia seadusandja ei ole nende rakendamisega otseselt seotud. Seadusandja peab heaks siiski heaks kiitma ja ratifitseerima välislepingud. Teatavates valdkondades peavad lepingud heaks kiitma ja ratifitseerima kõik Belgia seadusandlikud organid, mis võib olla tülikas ja aeganõudev protsess. Siseriiklikud seadusandjad tegelevad ka ELi direktiivide rakendamisega, sest see nõuab alati siseriiklike õigusaktide vastuvõtmist või muutmist.

5. Millised riigiasutused võtavad vastu õigusnorme?
Belgia liitriigi moodustavad **kolm eraldiseisvat põhiseaduslikku võimu:** seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim. Seadusandlik võim koostab õigusakte, täidesaatev võim rakendab neid ja kohtuvõim lahendab õigusaktide kohaldamisest tulenevaid vaidlusi.

Föderaalne seadusandlik võim
Föderaalsete seaduste algatamise õigus on ühel või mitmel esindajatekoja liikmel, ühel või mitmel senati liikmel või kuningal (tegelikult tema ministritel või riigisekretäridel). Esindajatekoda, senat ja kuningas moodustavadki Belgia seadusandliku võimu.
Seaduse aluseks võib olla esindajatekoja või senati liikme esitatud seadusettepanek (*proposition de loi*) või kuninga esitatud seaduseelnõu (*projet de loi*) (kuningas volitab ministreid seaduseelnõusid esitama). Seadusettepanekud ja -eelnõud on samaväärse kaaluga.
Föderaalsete seaduste rakendusaktid valmistab ette täidesaatev organ eesotsas kuningaga. Pädevus võib olla delegeeritud ministrile ning sellest tulenevalt eristatakse kuninglikke ja ministri otsuseid.

Keelekogukonnad, piirkonnad, provintsid ja kommuunid
Belgia on **liitriik**, mis koosneb keelekogukondadest (*communautés*) ja piirkondadest (*régions*). Need omakorda teostavad seadusandlikku võimu neile põhiseaduse ja teatavate eriseadustega antud pädevuse piires.
Keelekogukondade pädevusse kuuluvad eelkõige kultuur ja haridus; piirkondade pädevus hõlmab aga majanduspoliitikat ja keskkonnakaitset. Selle pädevuse teostamiseks on igal keelekogukonnal ja piirkonnal oma parlament. **Keelekogukonnad ja piirkonnad võivad koostada õigusakte**, mida nimetatakse **dekreetideks** (pealinna Brüsseli piirkonnas määrusteks). Koos parlamendiliikmetega võtavad keelekogukondade ja piirkondade valitsused osa seadusandliku võimu teostamisest ELi, piirkondlikul või kogukondlikul (seadusandlik algatus) tasandil. Need valitsused peavad samuti jõustama kõik vastu võetud dekreedid ja määrused.
Belgia on samuti jagatud **provintsideks** ja **kommuunideks**. Vastaval tasandil võtavad ka provintside ja kommuunide volikogud (*conseils*) vastu **eeskirju** ja **määruseid** oma vastutusvaldkondades, näiteks avalik julgeolek, jäätmete kogumine, kultuur ning provintsi ja kommuuni hariduskorraldus. Provintsivalitsus (*collège provincial*) ja kommuuni linnapeade ja -nõunike kolleegium (*collège communal*) rakendavad neid eeskirju (oma volituste piires ka kõrgemaid õigusnorme, näiteks seadusi, dekreete ja määruseid).
Nendel tasanditel on esindatud kolmest võimust kaks: seadusandlik võim, mida teostavad keelekogukondade ja piirkondlikud parlamendid ning provintsi ja kommuuni volikogud, ning täidesaatev võim, mida teostavad keelekogukondade ja piirkondade valitsused ning provintsivalitsused ja kommuuni linnapeade ja -nõunike kolleegiumid. Kohtuvõimu sellisel moel ei jagata. Kohtukorraldus kuulub üksnes föderaalse tasandi pädevusse.

6. Milline on nende õigusnormide vastuvõtmise menetlus?
Vt küsimus nr 5.
Föderaalsel tasandil **hääletavad** esindajatekoda ja – kui see on asjakohane – senat **seaduseelnõude või seadusettepanekute üle** pärast seda, kui riiginõukogu on neid kaalunud. Seejärel edastatakse need **kuningale**, kes **annab oma nõusoleku ja kuulutab need välja** pärast **vastavalt ministrilt kaasallkirja** saamist.

7. Mil viisil jõustuvad Belgias siseriiklikud õigusnormid?
Föderaalseadused kehtestab ja kuulutab välja kuningas. Kui ei ole sätestatud teisiti, jõustuvad õigusaktid üldjuhul kümme päeva pärast nende avaldamist Belgia ametlikus väljaandes (*Belgische Staatsblad / Moniteur belge*)(2).
Föderaalsete haldusüksuste õigusaktid – dekreedid ja määrused – kehtestab ja avaldab vastava haldusüksuse valitsus. Kui ei ole sätestatud teisiti, jõustuvad need kümme päeva pärast nende avaldamist Belgia ametlikus väljaandes (*Belgische Staatsblad / Moniteur belge*).

8. Kuidas lahendatakse liikmesriigis erinevate õigusnormide vahelised vastuolud?
Nõuetekohaselt kehtestatud õigusaktide vahelised vastuolud saab lahendada mitmel viisil. Normide hierarhia võimaldab enamikku konflikte vältida, kuid kui need siiski ilmnevad, tuleb need lahendada.
Vastavalt põhiseaduse artiklile 142 on põhiseaduskohtu ainupädevuses kontrollida õigusaktide vastavust riigi, keelekogukondade ja piirkondade pädevust reguleerivatele õigusnormidele. Need normid on sätestatud põhiseaduses ja Belgia liitriigi institutsionaalseid reforme käsitlevates õigusaktides.
Põhiseaduskohtu pädevusse kuulub ka otsuste tegemine asjades, mille puhul väidetakse, et õigusaktiga riivatakse põhiseaduse II jaotisega (artiklid 8–32) tagatud põhiõigusi ja -vabadusi. Need hõlmavad muu hulgas võrdsuse põhimõtet (artikkel 10) ja diskrimineerimise keelu põhimõtet (artikkel 11).
Põhiseaduskohus võib kontrollida ka õigusaktide vastavust põhiseaduse artiklile 170 (õiguslikkuse põhimõte maksuseaduste valdkonnas), artiklile 172 (võrdsuse põhimõte maksuseaduste valdkonnas) ja artiklile 191 (välisriigi kodanike kaitse).
Vt ka föderaalse justiitsministeeriumi (*Service public fédéral Justice*) veebisait ja 6. jaanuari 1989. aasta eriseadus põhiseaduskohtu kohta – rubriik „Législation consolidée”.
Põhiseaduse artikli 160 alusel tegutsev riiginõukogu(3) lahendab kõik vastuolud rakendusaktide (otsused ja määrused) ja õigust loovate aktide vahel. Huvide konflikti käsitlevad küsimusi lahendab ka parlamentaarse kontrolli komisjon.

---

(1) Vt föderaalse justiitsministeeriumi (*Service public fédéral Justice*) veebisait (https://justitie.belgium.be) – rubriik „Législation consolidée”, 1994. aasta põhiseadus ning 8. augusti 1980. aasta eriseadus institutsionaalse reformi kohta, samuti föderaalse portaali veebisait – rubriik „La Belgique”.

Flaamikeelne kogukond koos flaami nõukoguga (nimetatakse ka Flaami parlamendiks).
Prantsuskeelne kogukond koos prantsuskeelse kogukonna nõukoguga.
Saksakeelne kogukond koos saksakeelse kogukonna nõukoguga.
Flandria piirkond koos eespool nimetatud flaami nõukoguga.
Valloonia piirkond koos Valloonia piirkonna nõukoguga.
Pealinna Brüsseli piirkond koos pealinna Brüsseli piirkonna nõukoguga (mis on teatavate küsimuste puhul jaotatud flaami- ja prantsuskeelseid kogukondi käsitlevate küsimuste komiteedeks).
Keelekogukondade pädevusse kuuluvad:
1) kultuuriga seotud küsimused;
2) haridusega seotud küsimused, välja arvatud […];
3) kogukondadevaheline koostöö ja rahvusvaheline koostöö, sealhulgas õigus sõlmida lepinguid punktides 1 ja 2 nimetatud valdkondades.
Flaami- ja prantsuskeelsete kogukondade nõukogud võtavad kumbki vastu oma territooriumil kohaldatavaid dekreete kogukondadevahelise koostöö ja rahvusvahelise koostöö, sealhulgas lepingute sõlmimise õigusega seotud valdkondades. Saksakeelse kogukonna nõukogul on samasugused õigused.
Piirkondade nõukogude pädevusse kuuluvad maakasutuse planeerimise, mälestusmärkide ja maapiirkondade haldamisega seotud küsimused, samuti majandus-, põllumajandus- jms küsimused.
(2) Vt föderaalse justiitsministeeriumi (*Service public fédéral Justice*) veebisait – rubriik „Législation consolidée”, 31. mai 1961. aasta seadus keelte kasutamise kohta õigusaktides ning õigusaktide ja -normide eelnõude koostamise, avaldamise ja jõustumise kohta.
(3) Vt föderaalse justiitsministeeriumi (*Service public fédéral Justice*) veebisait – rubriik „Législation consolidée”, 12. jaanuari 1973. aasta konsolideeritud aktid riiginõukogu kohta.

Viimati uuendatud: 19/02/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Bulgaaria

Sellel teabelehel esitatakse teave Bulgaaria õigussüsteemi kohta ja antakse ülevaade Bulgaaria õigusest.

Õiguse allikad

Riigi õiguse allikad

Õiguse allikad on järgmised:
Bulgaaria Vabariigi põhiseadus (välja kuulutatud ametlikus väljaandes *Държавен вестник* (*Državen vestnik*, DV) nr 56, 13. juuli 1991, muudetud ametlikes väljaannetes DV nr 85, 26. september 2003, DV nr 18, 25. veebruar 2005, DV nr 27, 31. märts 2006, DV nr 78, 26. september 2006 – konstitutsioonikohtu otsus nr 7/2006, DV nr 12, 6. veebruar 2007, DV nr 100, 18. detsember 2015 (DV1));
esmased õigusaktid ja
teisesed õigusaktid.
Kohtupraktika ei ole ametlik õiguse allikas, ent see on õiguskaitseasutustele siduv.

Euroopa ja rahvusvahelised õiguse allikad

Kirjalike allikate hulka kuuluvad Bulgaaria Vabariigi põhiseadus, rahvusvahelised lepingud, seadused ja teisesed õigusaktid (seadlused, määrused, rakenduseeskirjad, korraldused ja käskkirjad).
Kõrgeima õigusjõuga akt on **Bulgaaria Vabariigi põhiseadus** (*Конституцията на Република България*). Selles on sätestatud riigi institutsioonide korraldus, põhimõtted, pädevus ja ülesanded ning kodanike õigused ja kohustused.
Seadus (*закон*) on normatiivakt, millega üks või mitu seadusandjat või nende allasutust reguleerib kas algusest peale või põhiseaduse alusel kehtestatava korra kaudu ühiskondlikke suhteid olenevalt valdkonnast või asjaomastest isikutest.
Kõik õigusaktid kuulutatakse välja ja need jõustuvad kolm päeva pärast nende avaldamise kuupäeva, kui õigusaktis endas ei ole sätestatud teisiti.
Ministrite nõukogu annab välja **seadluse** (*постановление*), kui ta võtab vastu rakenduseeskirju, määrusi või korraldusi ning kui ta reguleerib vastavalt seadustele ühiskondlikke suhteid, mida need seadused tema täidesaatvasse ja halduspädevusse kuuluvas osas ei reguleeri.
Rakenduseeskirjad (*правилникът*) on normatiivaktid, mis antakse välja seaduse rakendamiseks tervikuna. Neis sätestatakse riigi- ja kohalike organite korraldus või nende tegevuse sisekord.
Määrus (*наредбата*) on normatiivakt, mis antakse välja kõrgema õigusjõuga normatiivakti teatavate sätete või muude osade rakendamiseks.
Korraldus (*инструкцията*) on normatiivakt, millega kõrgem asutus annab allasutustele korralduse sellise normatiivakti täitmiseks, mille ta on välja andnud või mille täitmist ta peab tagama.
Tähtsad on ka muud allikad, mis ei ole kirjalikud, nt **tavaõigus** (*правният обичай*) ja **õiguse üldpõhimõtted** (*общите принципи на правото*).
Kõrgeimate kohtute tõlgendavaid otsuseid võib pidada täiendavaks õiguse allikaks.
Konstitutsioonikohus (*конституционният съд*) teeb otsuseid, määrusi ja korraldusi.
Konstitutsioonikohus lahendab vaidluse sisuliselt kohtuotsusega.
Konstitutsioonikohtu otsused kuulutatakse välja ametlikus väljaandes 15 päeva jooksul pärast nende tegemise kuupäeva ja jõustuvad kolm päeva pärast nende väljakuulutamist.

Õigusnormide hierarhia

Kõrgeim seadus on Bulgaaria Vabariigi põhiseadus. ELi õiguse esimuslikkust ei ole põhiseaduses konkreetselt sätestatud, ent seda peetakse riigi õiguse suhtes esimuslikuks.
Põhiseaduse artikli 5 lõike 4 kohaselt kuuluvad riigi õigusaktide hulka rahvusvahelised lepingud, mis on põhiseaduses sätestatud menetluse kohaselt ratifitseeritud, ametlikult välja kuulutatud ning Bulgaaria Vabariigi suhtes jõustunud. Need on esimuslikud nendega vastuolus olevate riigi õigusaktide sätete suhtes.
Hierarhias järgmisel kohal olevad normatiivaktid on seadused. Täidesaatva võimu organid kehtestavad teiseseid õigusakte, nagu seadlusi, määrusi, otsuseid, rakenduseeskirju, korraldusi ja käskkirju.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Rahvusassambleele (*Народно събрание*) on antud õigusloomepädevus. Rahvusassamblee võib seadusi vastu võtta, muuta, täiendada ja kehtetuks tunnistada.

Seaduste alusel ja nende rakendamiseks võtab ministrite nõukogu (*Министерски съвет*) vastu seadlusi, korraldusi ja otsuseid. Seadlustega võtab ministrite nõukogu vastu ka rakenduseeskirju ja määrusi.
Ministrid annavad välja rakenduseeskirju, määrusi, korraldusi ja käskkirju.
Ministrite nõukogu sõlmib rahvusvahelisi lepinguid, kui talle selleks seadusega pädevus antud. Rahvusassamblee ratifitseerib (või lükkab tagasi) rahvusvahelised lepingud, mis:
on poliitilist või sõjalist laadi;
puudutavad Bulgaaria Vabariigi osalemist rahvusvahelistes organisatsioonides;
näevad ette Bulgaaria Vabariigi piiride muutmise;
panevad riigile rahalisi kohustusi;
näevad ette riigi osalemise rahvusvahelises vahekohtumenetluses või kohtumenetluses;
puudutavad põhilisi inimõigusi;
puudutavad õiguse toimimist või vajavad jõustumiseks uute õigusaktide vastuvõtmist;
vajavad sõnaselgelt ratifitseerimist;
annavad põhiseadusest tulenevad volitused Euroopa Liidule.

Õigusloomeprotsess

Põhiseaduse vastuvõtmine

Uue põhiseaduse võtab vastu suur rahvusassamblee (*Велико народно събрание*), millel on 400 liiget.
Rahvusassamblee võib muuta kõiki põhiseaduse sätteid, välja arvatud neid, mis kuuluvad suure rahvusassamblee pädevusse. Põhiseaduse muutmiseks on vaja kolmel eri päeval toimuval kolmel hääletusel saada rahvusassamblee kõikide liikmete kolmeneljandikuline häälteenamus. Suure rahvusassamblee esimees allkirjastab põhiseaduse muudatuse ja see avaldatakse ametlikus väljaandes seitsme päeva jooksul pärast muudatuse vastuvõtmist.

Seadusandlik algatus

Põhiseaduse artikli 87 kohaselt on igal rahvusassamblee või ministrite nõukogu liikmel õigus esitada seaduseelnõu.
Rahvusassamblee võtab eelnõu vastu kahel lugemisel. Esimesel lugemisel arutatakse eelnõud tervikuna. Rahvusassamblee liikmed võivad esitada rahvusassamblee määratud tähtaja jooksul kirjalikke ettepanekuid esimesel lugemisel vastu võetud eelnõu muutmiseks. Rahvusassamblee arutab eelnõud üksikasjalikult ja võtab selle vastu teisel lugemisel. Vastuvõetud eelnõu saadetakse Bulgaaria Vabariigi presidendile, kes allkirjastab seadluse kõnealuse seaduse väljakuulutamise kohta. Seadus avaldatakse ametlikus väljaandes ja see jõustub kolm päeva pärast avaldamist, kui seaduses endas ei ole sätestatud teisiti.

Õigusaktide andmebaasid

Ametlik väljaanne (*Държавен вестник*) on tasuta kättesaadav ametliku väljaande veebisaidil. Veebiväljaanne sisaldab rahvusassamblee välja kuulutatud seadusi, ministrite nõukogu seadlusi, rahvusvahelisi lepinguid, muid õigusakte, riigihanke- ja kontsessiooniteateid jne.
Tasulised õigusandmebaasid, nagu Apis, Ciela ja juriidiline entsüklopeedia pakuvad ulatuslikku õigusteavet, ent need ei ole tasuta kättesaadavad.
Viimati uuendatud: 20/07/2022
Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Tšehhi

Sellel lehel esitatakse teavet Tšehhi Vabariigi õigussüsteemi kohta ja Tšehhi Vabariigi õiguse ülevaade.

Õiguse allikad

Tšehhi õigus moodustab osa kirjapandud õigusele tuginevast Mandri-Euroopa õiguskultuurist ning see koosneb seadustest ja muudest õigusaktidest, Tšehhi Parlamendi [*Parlament ČR*] ratifitseeritud väljakuulutatud rahvusvahelistest lepingutest ja põhiseaduskohtu [*Ústavní soud*] lahenditest, millega tühistatakse õigusnorm tervikuna või osaliselt.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Tšehhi Vabariigi õiguskord põhineb kõikidel Tšehhi õigusaktidel ja nendega seotud aktidel.
Kõige olulisemad õigusaktid on **seadused** [*zákony*], st üksikisikute ja ühiskonna peamisi eluvaldkondi reguleerivate normide kogumid. Laiaulatuslikumad seadused kannavad **seadustike** [*zákoníky*] nime ja nendega reguleeritakse kogu õigusvaldkonda ning sätestatakse süstemaatiliselt üksikasjalikud eeskirjad. Kogu valdkonna menetlusõigust reguleerivad seadused, milles on esitatud üksikasjalikud menetlusnormid, kannavad **menetlusseadustike** nime (*řády*). Riigi ja kodanike ning inimõiguste kõige olulisemaid aspekte käsitlevad seadused (sealhulgas Tšehhi Vabariigi põhiseadus ning põhiõiguste ja -vabaduste harta) kannavad **konstitutsiooniliste seaduste** [*ústavní zákony*] nime ja nende vastuvõtmiseks kehtib erikord.
Seadusi täiendavad rakendusaktid: **valitsuse korraldused, ministri või keskvalitsusasutuse määrused ja iseseisvate piirkondlike omavalitsusasutuste määrused**.
Tšehhi õigus sisaldab ka parlamendi ratifitseeritud **rahvusvahelisi lepinguid** ja need on Tšehhi Vabariigi suhtes siduvad. Rahvusvahelised lepingud on muude õigusaktide suhtes ülimuslikud, sest rahvusvaheline leping on riigi õigusakti suhtes ülimuslik olukorras, kus nende vahel on konflikt.
Lisaks juba loetletud õigusaktide liikidele kohaldatakse Tšehhi Vabariigis alates Euroopa Liiduga ühinemisest ka **Euroopa õigust** samamoodi nagu muudes liikmesriikides.
Tava Tšehhi õiguse hulka ei kuulu. Mõningatel juhtudel lubavad seadused tava teatavates valdkondades või teatavate õiguspõhimõtete puhul arvesse võtta. Sellisel juhul on see konkreetses seaduses kirjas ja kohtud saavad neid norme jõustada. Seetõttu on levinud seisukoht, et õiguspõhimõtted ega tava ei ole iseenesest õiguse allikad, vaid seda on hoopis neile viitav seadus.
Kohtulahendid ei ole samuti õiguse allikad. Samas ei saa kohus keelduda otsuse tegemisest põhjendusel, et seaduses esineb lünki või mitmetimõistetavust. Sageli peab kohus seadust ise tõlgendama ja edaspidi hakkavad teised kohtud oma otsustes üldjoontes sellest tõlgendusest lähtuma. Nii tekivad sisulised õiguslikud pretsedendid. Kui kohtuotsus on avaldatud kohtuotsuste ja arvamuste kogus (*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*), kuhu kõrgemate kohtute põhimõttelised otsused üldjuhul kogutakse, peetakse seda sisuliselt õiguse allikaks, kuigi ametlikult sellist kohustust ei ole.

Õigusnormide hierarhia

Tšehhi Vabariigi õiguskorras valitseb hierarhia. Kõige tähtsamad on **põhiseadus** ja konstitutsioonilised seadused; nende seaduste jõud on suurim ja neid saab muuta vaid konstitutsioonilise seadusega. Järgmiseks on **tavaseadused**, millest tulenevad rakendusaktid, mille õigusjõud on kõige väiksem. Hierarhia madalamal astmel asuvad aktid peavad olema kooskõlas kõrgemal asuvate aktidega. Õigusakte saab tühistada või muuta vaid samasugust või suuremat õigusjõudu omava aktiga. **Rahvusvahelistel lepingutel** on eristaatus. Nagu juba selgitatud, moodustavad need osa õiguskorrast ja on konflikti korral ülimuslikud isegi konstitutsiooniliste seaduste ees.

Seadustest tulenevad õigusaktid – valitsuse korraldused, Vabariigi Presidendi seadlused (näiteks amnestia andmise kohta), ministrite ja muude keskvalitsusasutuste määrused, piirkondlike ja kohalike omavalitsusasutuste delegeeritud õigusaktid. Selliseid akte saab vastu võtta ainult õiguslikult pädev asutus seaduse põhjal ja selles ettenähtud ulatuses.
Mis puutub **Euroopa õigusesse**, kohaldatakse Tšehhis ELi õiguse ülimuslikkuse põhimõtet nagu igas muus liikmesriigis. Selle põhimõtte kohaselt on Euroopa õigus ülimuslik, kui Euroopa õigusakti ja liikmesriigi õigusakti (seaduse, määruse jne) vahel on konflikt. Põhimõte kehtib ka olukorras, kus konflikt on riigi õigusakti ja liidu esmase õiguse akti (aluslepingud) vahel ning riigi õigusakti ja liidu teisese õiguse akti (määrus, direktiiv jne) vahel. Õiguse üldlevinud tõlgenduse kohaselt ei pääse ka liikmesriikide kõige kõrgemad õigusaktid sellest põhimõttest – ELi õigusaktid on ülimuslikud liikmesriikide põhiseaduste ja konstitutsiooniliste seaduste ees.
Selleks et Tšehhi Vabariigi suhtes siduvad rahvusvahelised lepingud muutuksid õiguse allikaks, peab parlament need ratifitseerima, eeldusel et konstitutsioonilise seadusega ei ole nõutud lepingu ratifitseerimist referendumil. Vabariigi President kuulutab ratifitseeritud lepingud välja. Pärast ratifitseerimist tuleb lepingu tšehhikeelne versioon avaldada rahvusvaheliste lepingute kogus (*Sbírka mezinárodních smluv*).

Institutsiooniline raamistik

Õigusaktide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Tšehhi Vabariigi seadusandlik võim on antud parlamendile, mis koosneb kahest kojast:
saadikutekoda (200 saadikut) ja
senat (81 senaatorit).

Otsuste tegemise protsess

Seadusloome ehk otsuste tegemise protsessi aluseks on algatusõigus. Ettepanekuid uute seaduste vastuvõtmiseks ja olemasolevate muutmiseks võivad teha parlamendiliikmed, parlamendifraktsioonid, senat, valitsus ja piirkondlikud asutused. Riigieelarvet ja rahvamajanduse raamatupidamiskontode sulgemist käsitlevaid seadusi võib algatada vaid valitsus ning ainult saadikutekoda tohib nende suhtes otsuseid vastu võtta. Samas on valitsusel õigus iga õigusakti ettepaneku (eelnõu) kohta arvamust avaldada. Saadikutekoda arutab ja vajadusel muudab eelnõu kolme järjestikuse lugemise käigus.
Seaduse vastuvõtmiseks piisab kohalolijate lihthäälteenamusest. Saadikutekoja esimees saadab eelnõu niipea kui võimalik senatile, ja erinevalt vahel kuudepikkuseks venivast arutelust saadikutekojas, on senatil vaid 30 päeva aega eelnõu arutada. 30 päeva möödumisel peab senat eelnõu kas heaks kiitma, tagasi lükkama või esitama saadikutekojale selle muudetud versiooni. Samuti võib senat otsustada eelnõu üldse mitte menetleda. Kui senat eelnõu heaks kiidab, jätab selle menetlemata või tähtajaks oma arvamuse avaldamata, loetakse seadus vastuvõetuks ja saadetakse Vabariigi Presidendile alla kirjutamiseks. Kui aga senat eelnõu tagasi lükkab, hääletab saadikutekoda selle üle uuesti. Seadus võetakse vastu, kui saadikutekoda kiidab selle heaks lihthäälteenamusega. Kui senat saadab saadikutekojale tagasi muudetud eelnõu, peab alamkoda hääletama senati poolt heakskiidetud eelnõu üle. Eelnõu vastuvõtmiseks piisab saadikute lihthäälteenamusest. Kui aga saadikutekoda senati parandatud eelnõu tagasi lükkab, toimub saadikutekojas uus hääletus algselt senatisse saadetud eelnõu üle. Seadus võetakse vastu, kui selle poolt on hääletanud vähemalt pooled kõigist saadikutest (st on antud vähemalt 101 poolthäält). Valimisseadused ja mõned muud seadused peab heaks kiitma nii saadikutekoda kui ka senat.
Vabariigi President võib vastuvõetud eelnõu ettenähtud 15 päeva jooksul alla kirjutamata jätta ja selle edasiseks aruteluks saadikutekotta tagasi saata, lisades tagasisaatmise põhjused. Seda nimetatakse presidenti vetoõiguseks. Kui saadikutekoda võtab presidendi vetost hoolimata tagasisaadetud eelnõu muutmata kujul oma liikmete lihthäälteenamusega vastu, loetaksegi seadus vastuvõetuks. Kui ei, jääb see vastu võtmata.
Lisaks Vabariigi Presidendile kirjutavad seadustele alla ka saadikutekoja esimees ja peaminister, kuigi see on vaid puhas formaalsus.
Saadikutekoja laialisaatmise korral on senati ülesandeks võtta teatavates valdkondades vajalikke õiguslikke meetmeid, milleks muul juhul tuleks vastu võtta seadus. Senatile saab õiguslike meetmete kohta ettepanekuid teha ainult valitsus ja need tuleb saadikutekoja esimesel istungil kohe kinnitada, sest muidu kaotavad nad kehtivuse.
Sellises otsuste tegemise protsessis on erandiks konstitutsioonilised seadused. Need tuleb vastu võtta kõigi saadikute kolme viiendiku häälteenamusega (st kvalifitseeritud häälteenamusega) ja kohalviibivate senaatorite kolme viiendiku häälteenamusega, mitte kohalviibivate parlamendiliikmete lihthäälteenamusega (pooled), nagu on kombeks tavaliste seaduste vastuvõtmisel. Konstitutsioonilisi seadusi saab muuta või täiendada vaid teiste konstitutsiooniliste seadustega (st kui saadikutekoda saadetakse laiali, ei saa senat selliseid seadusi muuta) ja president ei saa nende puhul kasutada vetoõigust.
Ministrid, haldusasutused ja omavalitsusasutused annavad oma haldusalas üksikasjalikke rakenduseeskirju (määrusi ja korraldusi).

Õigusaktide kehtivus

Õigusakti jõustumiseks tuleb see avaldada. Konstitutsioonilised seadused, seadused ja muud õigusaktid (valitsuse korraldused, ministrite määrused jne) avaldatakse siseministeeriumi poolt avaldatava ametliku teataja seaduste osas (*Sbírka zakonů*). Õigusakt jõustub ja muutub Tšehhi õiguskorra osaks ametlikus teatajas avaldamise päeval. Iga avaldatava õigusakti puhul märgitakse ära ka selle kehtima hakkamise kuupäev. Sellest kuupäevast alates on kõigil juriidiline kohustus seadust täita. Kui kuupäeva pole märgitud, hakkab õigusakt kehtima 15 päeva möödumisel selle avaldamisest. Erandkorras võib kiireloomulistel juhtudel avalikes huvides kehtima hakkamise tähtpäeva ettepoole tuua, kuid see ei saa olla varasem avaldamise kuupäevast. Nii võivad õigusakti jõustumise ja kehtima hakkamise kuupäevad kokku langeda, kuid mitte kunagi ei või õigusakt hakata kehtima enne jõustumist. Senati poolt vastuvõetud õigusaktid avaldatakse samuti nagu seadused ametliku teataja seaduste osas (*Sbírka zakonů*); ratifitseeritud rahvusvahelised lepingud avaldatakse ametliku teataja rahvusvaheliste lepingute osas (*Sbírka mezinárodních smluv*). Piirkondlikud õigusaktid avaldatakse ametlikus väljaandes ning kohaliku omavalitsuse õigusaktid pannakse 15 päevaks välja volikogu ametlikule teadetetahvlile ja avaldatakse seejärel tavalises korras.
Kui riigi seadus või selle mõned sätted on vastuolus põhiseadusliku korraga või kui muud õigusaktid või nende sätted on vastuolus põhiseadusliku korra või mõne muu seadusega, otsustab põhiseaduskohus, kas need tuleks tühistada.
Lisateabe saamiseks tutvuge põhiseadusega: *Ústava*.

Õigusaktide andmebaas

Õigusaktide andmebaasi omanik ja haldaja on Tšehhi Vabariigi siseministeerium. Andmebaas sisaldab järgmist:
Siseministeeriumi ametliku veebisaidi üks osa on pühendatud õigusaktidele. See sisaldab ametliku väljaande seaduste osa (*Sbírka zákonů*) ja rahvusvaheliste lepingute osa (Sbírka mezinárodních smluv) elektroonilisi koopiaid (PDF-vormingus). Veebisaidil puudub ametlik staatus või juriidiline jõud. Ainult ametliku teataja trükitud tekst on autentne. Sait on üldsusele kättesaadav ning vajaliku teabe otsimiseks on võimalik teostada dokumentide terviktekste ja metaandmeid hõlmavaid päringuid.
Tšehhi Vabariigi avaliku halduse portaali (*Portál veřejné správy České republiky*) õigusakte käsitlev osa (*Sekce Zákony*) sisaldab seaduste ja teisese õiguse aktide ajakohastatud ja konsolideeritud versioone. Veebisaidil puudub ametlik staatus või juriidiline jõud. Andmebaasis on võimalik teha terviktekste hõlmavaid päringuid ning päringuid dokumendi nime ja numbri järgi.
ISAP infosüsteem annab juurdepääsu andmebaasidele, mida kasutatakse koordinaatorirollide määramiseks nõukogu dokumentidele, ning samuti *Euroopa Liidu Teatajas* avaldatud õigusaktidele. Samuti jälgitakse infosüsteemis rakendamisprotsessi, riiklikku seadusandlikku menetlust ja rikkumismenetlusi. Andmebaas on elektrooniline arhiiv, mis sisaldab riiklikke seisukohti, töödokumente, vastavustabeleid jne.

Kohtupraktika

Tšehhi Vabariigis puudub ühtne ametlik või erakogu, kus järjekindlalt avaldataks kõikide Tšehhi kohtute lahendeid, st põhiseaduskohtu ja üldkohtute lahendeid, mis võiksid üldist huvi pakkuda. Põhiseaduskohtu otsused avaldatakse põhiseaduskohtu lahendite kogus (*Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*), mida annab välja C.H. Beck Prahas. Üldkohtute puhul avaldatakse järjekindlalt vaid kõrgemate kohtute (ülemkohus, kõrgem halduskohus) teatavaid lahendeid. Ülemkohtu valitud lahendeid ja arvamusi, mille eesmärk on konsolideerida madalama astme tsiviil- ja kriminaalkohtute kohtupraktikat, avaldatakse kohtulahendite ja arvamuste kogus (*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*), mida annab välja LexisNexis Prahas. Kõrgema halduskohtu valitud lahendeid avaldatakse kõrgema halduskohtu lahendite kogus (*Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*), mida annab välja ASPI Prahas. Madalama astme kohtute lahendeid järjekindlalt ei avaldata; valitud lahendeid avaldatakse mõnikord õigusvaldkonna ajakirjades.
Põhiseaduskohtu ja kummagi kõrgema kohtu ametlikud elektroonilised otsimootorid on väga olulised, kuna nende kaudu saab otsida nende kohtute kõiki lahendeid. Nende otsimootoritega tehakse päringuid ka eri alama astme kohtutes, et esitada nende lahendite valik.

judikatura Ústavního soudu ČR (põhiseaduskohtu kohtupraktika)

judikatura Nejvyššího soudu ČR (ülemkohtu kohtupraktika)

judikatura Nejvyššího správního soudu (kõrgema halduskohtu kohtupraktika)

Kas juurdepääs andmebaasile on tasuta?

Andmebaasi saab kasutada **tasuta**.
Valik tasulisi andmebaase:

ASPI

LEXDATA

LEXGALAXY

SAGIT

TORI

Viimati uuendatud: 16/09/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Taani

See teabeleht sisaldab teavet Taani õigussüsteemi kohta.

Teavet Taani õigussüsteemi kohta saab Taani justiitsministeeriumi ja Taani parlamendi veebisaidilt.

Õiguse allikad

Taanis on peamised õiguse allikad õigusaktid, õigusakte ettevalmistavad materjalid ja kohtupraktika.
Õigusaktid on peamine õiguse allikas ja need avaldatakse ametlikus väljaandes. Alates 2008. aastast on ametlik väljaanne kättesaadav üksnes elektroonilisel kujul. Õigusaktid jagunevad muu hulgas seadusteks, määrusteks ja haldusaktideks. Seadused võtab vastu Taani parlament, määrusi annab välja valitsus ja haldusakte koostavad ametiasutused.
Parlament on ainus institutsioon, kellel on õigus võtta vastu uusi seadusi või muuta kehtivaid õigusakte. Vastuvõetud õigusakte võib kehtetuks tunnistada või muuta üksnes parlament.
Kohtulahenditel on samuti õiguse kohaldamisel oluline roll. Taani kõrgeima kohtu lahendid on sageli tähtsamad kui madalama astme kohtute lahendid.
Õigusakte ettevalmistavad materjalid, mis koostatakse seadusandliku menetluse käigus, on samuti õiguse kohaldamise oluline osa.

Õigusaktide andmebaasid

Õigusteabe portaal (*Retsinformation*) annab kodanikele võimaluse tutvuda järgmiste dokumentidega:
seadused, haldusnormid, lepingud ja konsolideeritud õigusaktid;
parlamendi dokumendid;
haldusotsused;
ombudsmani otsused.
Portaal sisaldab kõiki 1. jaanuaril 1985 kehtinud õigusakte ja kõiki pärast seda kuupäeva vastu võetud õigusakte.
Juurdepääs andmebaasile on **tasuta**.

Viimati uuendatud: 20/06/2022

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Saksamaa

Saksamaa Liitvabariik on demokraatlik, föderaalne ja sotsiaalne õigusriik. Põhiõigused ning demokraatliku, föderaalse ja sotsiaalse õigusriigi põhimõtted moodustavad puutumatu aluse Saksamaa põhiseadusele, mille järgimise üle valvab Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus.

Õiguse allikad

Saksamaa Liitvabariigi õigussüsteemi ja väärtuste raamistiku moodustab Saksamaa põhiseadus (*Grundgesetz*). Eelkõige on selles sätestatud:
põhiõigused kui ülimad juhtpõhimõtted;
riigikord ning riigi ja selle juhtorganite korralduse peamised põhimõtted;
põhimõtted, mille alusel korraldatakse liidupäeva (*Bundestag* – Saksamaa parlamendi alamkoda) valimised;
vabalt valitavate liidupäeva liikmete staatus ja õigused;
liidupäeva ülesehitus ja töökorraldus;
liidunõukogu (*Bundesrat* – Saksamaa parlamendi ülemkoda, mille kaudu liidumaad osalevad föderaalsel tasandil õigusloomeprotsessis) ülesanded ja töökorraldus;
seadusandlike ja haldusvolituste jaotus liitvabariigi ja liidumaade vahel;
kohtute töökorralduse aluspõhimõtted.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Saksa õiguse peamised **kirjalikud allikad** on põhiseadus, **muud seadused**, **määrused** ja **põhikirjad**.

Seadused

Materiaalses tähenduses on seadused abstraktsed üldised aktid, millel on väline mõju, formaalses tähenduses aga on need õigusaktid, mille pädevad seadusandlikud kogud on vastu võtnud põhiseaduses sätestatud korras.

Saksamaa on **föderaalne riik, mis koosneb 16 liidumaast (*Länder*)**. Sellest lähtudes on olemas **föderaalseadused**, mis kehtivad kogu liitvabariigi territooriumil, ja **liidumaade seadused**, mis kehtivad ainult konkreetsel liidumaal. Igal liidumaal on oma põhiseadus ning ka õigus võtta talle liitvabariigi põhiseadusega antud volituste raames vastu seadusi, määrusi ja põhikirju.
Liitvabariigi ja liidumaade **seadusandlikud volitused** on põhiseadusega üksikasjalikult reguleeritud. Liidumaadel on seadusandlikud volitused, tingimusel et need volitused ei ole põhiseadusega antud föderaalvalitsusele. Liitvabariigi peamised seadusandlikud volitused on sätestatud põhiseaduse artiklites 71–74. Lisaks on liitvabariigi täiendavad seadusandlikud volitused sätestatud põhiseaduse eri punktides.

Liitvabariigi seadusandlik ainupädevus

Valdkondades, kus liitvabariigil on seadusandlik ainupädevus, on liidumaadel õigus seadusi vastu võtta vaid juhul, kui see on föderaalseaduses sõnaselgelt sätestatud (põhiseaduse artikkel 71).
Põhiseaduse artikli 73 alusel on liitvabariigil seadusandlik ainupädevus (muu hulgas) järgmistes valdkondades: kõik välispoliitika küsimused, riigikaitse (sealhulgas tsiviilelanike kaitse), kodakondsus, liikumisvabadus, passid, elukoha registreerimine ja isikutunnistused, sisse- ja väljaränne ning väljaandmine, valuuta ja raha, tolli- ja kaubandusala ühtsus, lennuliiklus, liitvabariigi ja liidumaade kriminaalpolitsei koostöö ning relvi ja lõhkeaineid käsitlev õigus.

Seadusandlik ühispädevus

Valdkondades, kus liitvabariigil ja liidumaadel on seadusandlik ühispädevus, on liidumaadel õigus vastu võtta seadusi, tingimusel et ja sellises ulatuses, milles liitvabariik ei teosta oma seadusandlikke volitusi samas valdkonnas (põhiseaduse artikkel 72). Seadusandliku ühispädevusega valdkonnad on muu hulgas tsiviil-, kriminaal- ja liiklusõigus, samuti ühinemisõigus, välisriikide kodanike elukoha ja riiki elama asumisega seotud õigus, majandusküsimustega seotud õigus, tööõigus, sotsiaalkindlustusõigus ja teatavad tarbijakaitse aspektid. Seadusandliku ühispädevuse raamesse jäävate teatavate valdkondade puhul, mis on loetletud põhiseaduse artiklis 74, on liitvabariigil õigus seadusi vastu võtta ainult juhul, kui ja sellises ulatuses, milles föderaalne reguleerimine on vajalik, et luua kogu Saksamaal võrdväärsed elutingimused või hoida riigi huvides alal õiguslik või majanduslik ühtsus.

Määrus

Määrus on abstraktne üldine õigusakt, millel on väline mõju ja mille täidesaatev võim võtab vastu asjakohase seadusliku volituse alusel.

Põhikiri

Põhikiri on abstraktne üldine õigusnorm, mille avalik-õiguslik juriidiline isik võib vastu võtta talle seadusega antud autonoomia raames ja mis kehtib nimetatud juriidilise isiku koosseisu kuuluvate või talle alluvate isikute suhtes.

Tavaõiguse ja kohtupraktika staatus

Lisaks õiguse kirjalikele allikatele on olemas **kirjutamata allikad**, mille hulka kuuluvad rahvusvahelise õiguse ja tavaõiguse üldpõhimõtted. Kohtupraktika ei ole põhimõtteliselt õiguse allikas, ent praktikas on sellel oluline roll. Seaduse jõud on üksnes teatavatel Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohtu (*Bundesverfassungsgericht*) otsustel.

Rahvusvahelised õiguse allikad ja Euroopa Liidu õigus

Põhiseaduse artikli 25 kohaselt on rahvusvahelise õiguse üldnormidel riigi õigusnormide hierarhias eriroll: põhiseaduse artikli 25 esimese lause kohaselt moodustavad need föderaalõiguse lahutamatu osa ning artikli 25 teises lauses on sätestatud, et need on seaduste suhtes esimuslikud; rahvusvahelise õiguse üldnormid paiknevad riigi õigusnormide hierarhias seega põhiseaduse ja seaduste vahel.
Põhiseaduse artikli 59 lõike 2 esimese lause kohaselt peavad pädevad asutused föderaalse seadusandliku pädevusega seotud küsimusi puudutavad rahvusvahelised lepingud heaks kiitma föderaalseaduse vormis, et neid saaks riigisiseselt kohaldada. Riigisiseses õigusnormide hierarhias paigutuvad need seega üksnes samale tasandile kui föderaalseadused.

Euroopa Liidu õigus

Saksamaa ELis osalemise suhtes (põhiseaduse artikkel 23) ja muude olukordade suhtes, kus suveräänsed õigused on rahvusvahelistele organisatsioonidele üle antud (põhiseaduse artikkel 24) rahvusvaheliste lepingute sõlmimise kaudu, kohaldatakse põhiseaduse erisätteid.
Põhiseaduse artiklis 23 sätestatud tingimuste kohaselt kohaldatakse ELi esmaseid õigusakte Saksamaal vastava heakskiitmisseaduse alusel (mille vastuvõtmiseks on vaja ka liidunõukogu nõusolekut); vahetult kohaldatavaid ELi teiseseid õigusakte (nt määrused) kohaldatakse Saksamaal nende staatuse alusel põhimõtteliselt otse; teisesed õigusaktid, mis tuleb riigi õigusesse üle võtta (nt direktiivid), muutuvad Saksamaal kohaldatavaks põhimõtteliselt alles siis, kui vastu on võetud riigisisesed õigusaktid, millega need üle võetakse; Euroopa Liidu Kohtu praktika kohaselt kohaldatakse liidu õigust sellega vastuolus olevate riigisiseste õigusaktide korral põhimõtteliselt esimuslikult ja riigisisest õigust tuleb tõlgendada viisil, mis on kooskõlas liidu õigusega ja kõrvaldab selle vastuolu, juhul kui asjaomase riigisisese õigusakti puhul on tõlgendusruumi.

Kõige olulisemad seadused/õigusaktid

Riigiõigus

- **Saksamaa Liitvabariigi põhiseadus (*Grundgesetz*, GG)** – **ingliskeelne tõlge**
- **Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohtu seadus (*Gesetz über das Bundesverfassungsgericht*, BVerfGG)** – **ingliskeelne tõlge**

Tsiviilõigus

- **Tsiviilseadustik (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB)** – **ingliskeelne tõlge**
- **Tsiviilkohtumenetluse seadustik (*Zivilprozessordnung*, ZPO)** – **ingliskeelne tõlge**

Äriõigus

- **Äriseadustik (*Handelsgesetzbuch*, HGB)** – **ingliskeelne tõlge**
- **Aktsiaseltside seadus (*Aktiengesetz*, AktG)** – **ingliskeelne tõlge**
- **Osaühingute seadus (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, GmbHG)** – **ingliskeelne tõlge**

Haldusõigus

- **Halduskohtumenetluse seadustik (*Verwaltungsgerichtsordnung*, VwGO)** – **ingliskeelne tõlge**
- **Haldusmenetluse seadus (*Verwaltungsverfahrensgesetz*, VwVfG)**

Karistusõigus

- **Karistusseadustik (*Strafgesetzbuch*, StGB)** – **ingliskeelne tõlge**
- **Kriminaalmenetluse seadustik (*Strafprozeßordnung*, StPO)** – **ingliskeelne tõlge**

Õigusnormide hierarhia

Riigi õigusnormide hierarhia **tipus on põhiseadus**. See on tähtsaim kõikidest teistest riigisisese õiguse allikatest ning sellele toetub kogu Saksamaa õigussüsteem. Iga Saksamaal vastuvõetud õigusnorm peab olema nii vormilt kui ka sisult põhiseadusega kooskõlas. Sel eesmärgil on põhiseaduse artikli 20 lõikes 3 sätestatud, et seadusandlikule võimule on siduv põhiseaduslik kord ning täidesaatvale ja kohtuvõimule seadus ja õigus. Lisaks on seadusandlikule, täidesaatvale ja kohtuvõimule siduvad põhiõigused, mis on sätestatud põhiseaduse artiklites 1–19 ja mis on vahetult kohaldatavad (artikli 1 lõige 3).
Põhiseaduse esimuslikkuse järgimise tagab Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus. Üksnes konstitutsioonikohus saab tunnistada parlamendi välja antud õigusakti kehtetuks, kui see õigusakt on põhiseadusega vastuolus.

Põhiseaduse artikli 79 lõikes 2 on sätestatud, et põhiseadust saab muuta üksnes kahe kolmandiku liidupäeva liikmete poolthäältega ja liidunõukogu kahekolmandikulise häälteenamusega. Liidunõukogu on organ, mille kaudu liidumaad osalevad liitvabariigi õigusloomes ja valitsemises ning Euroopa Liidu asjades. **Põhiseaduse teatavaid põhikomponente** – liitvabariigi jagunemine liidumaadeks, liidumaade õigusloomeprotsessis osalemise põhimõtted ning artiklites 1 ja 20 sätestatud põhimõtted – **muuta ei saa** (artikli 79 lõige 3, nn **igavikuklausel**, mis tagab põhiseaduses sätestatud põhiseaduslike põhiotsuste säilimise).
Rahvusvahelise õiguse üldnormid on hierarhias põhiseadusest madalamal, kuid liitvabariigi ja liidumaade seadustest kõrgemal kohal. Need üldnormid hõlmavad rahvusvahelist tavaõigust ja rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid, kuid mitte rahvusvahelist lepinguõigust. Põhiseaduses on sõnaselgelt sätestatud, et need üldnormid on föderaalõiguse lahutamatu osa, liitvabariigi seaduste suhtes esimuslikud ning loovad vahetult õigusi ja kohustusi liitvabariigi territooriumi elanikele (artikkel 25). Need rahvusvahelise õiguse üldnormid, millel on õiguslik tagajärg üksikisikutele (st normid, mis on ette nähtud üksikisiku kaitseks) hõlmavad eelkõige välismaalastele asjakohases vormis õiguskaitse tagamist või erikohustuse reeglit, mille järgi kohaldatakse kriminaalmenetluses isikut väljaandva välisriigi väljaandmisloa tingimusi.
Tavalised **seadused** on hierarhias põhiseadusest madalamal kohal. Seadusi võtab vastu **liidupäev koos liidunõukoguga**. Eelnõusid võivad liidupäevas esitada föderaalvalitsus, liidunõukogu või liidupäeva liikmed (kas fraktsioon või vähemalt 5% liidupäeva liikmetest). Põhiseaduses on sätestatud juhud, kui seaduse lõplikuks heakskiitmiseks liidupäeva poolt on vaja liidunõukogu nõusolekut (praegu moodustavad sellised seadused liidunõukogu veebisaidil avaldatud statistiliste materjalide kohaselt kõikidest seadustest umbes 38%). Ülejäänud seaduste puhul, mille liidupäev vastu võtab, saab liidunõukogu liidupäeva vastuvõetud eelnõule esitada üksnes vastulause ja liidupäev võib selle vastulause tagasi lükata. Liidupäeva ja liidunõukogu lahkarvamuse korral võib eelnõu ühiseks arutamiseks kokku kutsuda ühiskomisjoni (kokkuleppekomisjoni), mis moodustatakse võrdsest arvust liidupäeva ja liidunõukogu liikmetest (praegu mõlemast 16 liiget). Kokkuleppekomisjoni ülesanne on välja töötada ettepanekud üksmeele saavutamiseks, kuid see komisjon ise ei saa liidupäeva ja liidunõukogu nimel otsuseid teha.
Määrused paiknevad hierarhias seadustest madalamal kohal ja neid võivad anda föderaalvalitsus, liiduminister või liidumaade valitsused. **Põhikirjad** paiknevad hierarhias määrustest madalamal ja need võib vastu võtta avalik-õiguslik asutus (nt omavalitsus).

Seadusandlik menetlus

Saksamaa Liitvabariigis on **seadusandlus** parlamendi kahe koja ülesanne. **Liidupäev** on seega kõige tähtsam seadusandlik organ. Liidupäev **otsustab** liidunõukogu osalusel **kõikide seaduste üle, mis jäävad liitvabariigi pädevusalasse**.
Saksa föderaalsüsteemis on **liidumaadel** riigis märkimisväärne võim ja seega **osaleb** ka **liidunõukogu õigusaktide vastuvõtmises**. Kõik õigusaktid saadetakse hääletamiseks liidunõukogule ja liidunõukogu heakskiitu vajavate õigusaktide korral võidakse selle tulemusel isegi mõni eelnõu tagasi lükata.

Seadusandlik algatus

Enamiku eelnõudest ja ettepanekutest koostab **föderaalvalitsus**. Täidesaatva võimu keskse tasandina puutub ta õigusaktide rakendamisega kokku kõige rohkem ja teab kõige vahetumalt, kus on uusi õigusnorme tegelikult vaja.
Seaduseelnõusid võivad aga algatada nii föderaalvalitsus kui ka **liidunõukogu**.
Liidupäeva liikmetel ja fraktsioonidel on samuti õigus esitada liidupäevas uusi seadusi või seadusemuudatusi eelnõudena.
Neid eelnõusid arutatakse, kaalutakse ja need pannakse parlamendis hääletusele täpselt reguleeritud menetluse kohaselt.

Föderaalvalitsuse või liidunõukogu esitatavad algatused

Kui **föderaalvalitsus** soovib esitada uue seaduse ettepaneku või mõnda seadust muuta, peab liidukantsler kõigepealt esitama eelnõu **liidunõukogule**.
Üldiselt on liidunõukogul seejärel aega kuus nädalat **seaduseelnõu kohta märkusi esitada**, millele valitsus omakorda võib vastata kirjaliku vastulausega.
Seejärel edastab liidukantsler eelnõu koos liidunõukogu märkustega liidupäevale. **Erandina** sellest menetlusest edastatakse **eelarveseaduse** eelnõu ühekorraga nii liidunõukogule kui ka liidupäevale.
Sarnast menetlust kohaldatakse ka siis, kui seadusandliku algatuse esitab liidunõukogu. Kui liidunõukogu liikmete enamus on hääletanud eelnõu poolt, saadetakse eelnõu kõigepealt föderaalvalitsusele, kes lisab sellele tavaliselt kuue nädala jooksul oma kommentaarid ja edastab selle liidupäevale.

Liidupäeva liikmete esitatavad algatused

Seaduseelnõusid võivad algatada ka liidupäeva liikmed, juhul kui eelnõu toetab kas **vähemalt üks parlamendifraktsioon või vähemalt 5% liidupäeva liikmetest**.
Sellisel viisil algatatud eelnõusid ei pea esmalt liidunõukogule esitama. Sellepärast laseb valitsus mõnikord eriti **kiireloomulised eelnõud** algatada liidupäeva koalitsioonifraktsioonidel.

Eelnõu arutamine ja seaduse vastuvõtmine

Dokumentide jagamine aruteluks

Enne kui eelnõu saab liidupäevas arutlusele võtta, tuleb see kõigepealt esitada liidupäeva presidendile ja haldusosakonnal registreerida lasta.
Seejärel jagatakse eelnõu kõikidele liidupäeva ja liidunõukogu liikmetele ja liitvabariigi ministeeriumidele kas trükitud dokumendina või sagedamini elektrooniliselt.
Niipea kui eelnõu on **täiskogu istungi päevakorda** võetud, on selle esimene etapp parlamendis läbitud: seejärel võib eelnõu **ametlikult esitada** liidupäeva avalikule foorumile.

Kolm lugemist täiskogus

Üldjuhul **arutatakse** eelnõud liidupäeva täiskogus **kolm korda**. Neid arutelusid nimetatakse **lugemisteks**.
Esimesel lugemisel toimub arutelu ainult juhul, kui selleks on oma nõusoleku andnud vanematekogu (*Ältestenrat*, liidupäeva spetsiaalne täidesaatev organ) või kui seda taotleb mõni fraktsioon. Enamasti toimub see siis, kui tegemist on eriti vastuolulise eelnõuga või kui selle vastu on eriti suur avalik huvi.
Esimese lugemise peamine eesmärk on **määrata üks või mitu komisjoni**, kes eelnõu sisuliselt läbi vaatavad ja selle teiseks lugemiseks ette valmistavad. Komisjon/komisjonid määratakse vanematekogu soovituste alusel.
Kui määratakse mitu komisjoni, siis antakse ühele neist täielik vastutus teema arutelu ja seega eelnõu käekäigu eest parlamendis. Teistelt komisjonidelt palutakse arvamust.

Seadusandlik töö komisjonides

Üksikasjalik seadusandlik tegevus toimub alalistes komisjonides, millesse kuulub kõikide fraktsioonide liikmeid. Komisjonide liikmed tutvuvad põhjalikult teemaga ja arutlevad selle üle oma koosolekutel. Avalikele kuulamistele võivad nad kutsuda ka eksperte ja sidusrühmade esindajaid.
Samal ajal komisjonide tööga moodustavad **fraktsioonid** töörühmi, milles analüüsitakse asjaomaseid küsimusi ja määratakse kindlaks oma seisukoht.
Pole ebatavaline, et fraktsioonid jõuavad komisjonides ühistele seisukohtadele. Koalitsioonis ja opositsioonis olevate fraktsioonide koostöö tulemusena tehakse suuremal või vähemal määral parandusi enamikus eelnõudest.
Pärast arutelude lõppu esitab **eelnõu eest täielikult vastutav komisjon parlamendi täiskogule raporti** arutelu käigu ja tulemuste kohta. Raportis **esitatud otsuse soovitused** on alus teisele lugemisele parlamendi täiskogu istungil.

Teisel lugemisel toimuv arutelu

Enne teist lugemist saavad kõik parlamendiliikmed **otsuse soovituse**, mis on avaldatud trükituna. Seega on nad aruteluks hästi valmistunud. Enne arutelu kooskõlastavad parlamendifraktsioonid oma kohtumistel veel kord oma seisukohti, et demonstreerida avalikul teisel lugemisel oma ühtsust.
Pärast üldist arutelu võib eelnõu kõiki sätteid ükshaaval arutada. Üldjuhul hakkab täiskogu siiski kohe hääletama eelnõu kui terviku üle.
Iga liidupäeva liige võib esitada **muudatusettepanekuid**, mida täiskogu istungil otsekohe käsitletakse. Kui täiskogu võtab muudatused vastu, tuleb eelnõu uus versioon esmalt trükkida ja laiali jagada. Seda protsessi võib aga lühendada kahe kolmandiku kohalviibivate liikmete nõusolekul. Sellisel juhul võib viivitamata alata kolmas lugemine.

Kolmandal lugemisel toimuv hääletamine

Kolmandal lugemisel toimub arutelu ainult juhul, kui seda taotleb mõni fraktsioon või vähemalt 5% liidupäeva liikmetest.
Selles etapis ei saa üksikud liikmed enam muudatusettepanekuid esitada. Seda saavad teha ainult fraktsioonid või 5% liidupäeva liikmetest. Samuti saab ettepanekuid esitada ainult teisel lugemisel vastu võetud muudatusettepanekute kohta.
Kolmanda lugemise lõpus toimub **lõplik hääletamine**. Kui liidupäeva president palub märku anda poolthäälest, vastuhäälest või hääletamisest hoidumisest, vastavad liikmed oma kohalt tõustes.
Kui eelnõu on saanud liidupäeva täiskogu istungil vajaliku häälteenamuse, **saadetakse see seadusena liidunõukogule**.

Liidunõukogu nõusolek

Liidunõukogu kaudu osalevad **liidumaad** iga õigusakti kujundamises. Seejuures on liidunõukogu **õigused õigusloomes** täpselt kindlaks määratud.
Liidunõukogu ei saa liidupäevas vastu võetud seadusesse muudatusi teha. Kui aga liidunõukogu ei ole seadusega nõus, võib ta nõuda **kokkuleppekomisjoni** (*Vermittlungsausschuss*) kokkukutsumist. Kokkuleppekomisjon koosneb võrdsest arvust liidupäeva ja liidunõukogu liikmetest.
Teatavate seaduseelnõude puhul, mida nimetatakse **nõusolekut vajavateks seadusteks (*Zustimmungsgesetze*)**, on liidunõukogu nõusolek kohustuslik.
Nende hulka kuuluvad näiteks seadused, mille kohaselt liidumaad peavad maksma kodanikele hüvitisi või mis mõjutavad liidumaade halduspädevust.
Nende **eelnõude puhul, millele liidunõukogu võib esitada vastuväite**, võib liidupäev seaduse jõustada isegi juhul, kui kokkuleppekomisjonis kokkuleppele ei jõuta. Selleks on aga vaja veel ühte hääletust, kus liidupäev võtab eelnõu vastu absoluutse häälteenamusega.
Lisateavet saab liidupäeva ja liidunõukogu veebisaidilt.

Väljakuulutamine, avaldamine ja jõustumine

Kui eelnõu on liidupäevas ja liidunõukogus heaks kiidetud, peab see enne jõustumist läbima veel mitu etappi.
Vastuvõetud seadus kõigepealt trükitakse ning edastatakse liidukantslerile ja pädevale liiduministrile, kes kirjutavad sellele alla.
Seejärel saab seaduse kinnitamiseks liidupresident. President kontrollib, kas seadus on vastu võetud kooskõlas põhiseadusega ega sisalda sellega ilmselgeid vastuolusid. Kui selline kontroll on tehtud, kinnitab liidupresident seaduse ja annab korralduse selle avaldamiseks riigi ametlikus väljaandes (*Bundesgesetzblatt*).
Sellest hetkest on seadus ametlikult välja kuulutatud. Juhul kui seaduses ei ole märgitud kindlat jõustumise kuupäeva, jõustub see automaatselt 14. päeval pärast selle riigi ametlikus väljaandes avaldamise kuupäeva.

Eri õiguse allikate vaheliste vastuolude kõrvaldamise viisid

Põhiseadus reguleerib ka föderaal- ja liidumaade õiguse vahelisi vastuolusid. Põhireegel on sätestatud põhiseaduse artiklis 31: „Föderaalõigus on liidumaade õiguse suhtes esimuslik“. See põhimõte kehtib olenemata vastuolus olevate õigusnormide hierarhilisest staatusest, mistõttu on näiteks föderaalmäärus liidumaa põhiseaduse suhtes esimuslik.
Muudel juhtudel võib vastuolude kõrvaldamisel lähtuda vastuolus olevate õigusnormide hierarhilisest staatusest. Selliste õigusnormide puhul, millel on ametlikult samasugune hierarhiline staatus, võib arvesse võtta spetsiifilisust (*lex specialis*) või kehtestamise järjekorda (lex posterior).

Õigusaktide andmebaasid (koos asjakohaste linkidega)

Gesetze im Internet (seadused Internetis)

Saksamaa Liitvabariigi justiitsministeerium ja föderaalne justiitsamet avaldavad peaaegu kogu kehtiva föderaalõiguse internetis. See teave on huvitatud isikutele kättesaadav tasuta. Veebisaidil saab lugeda seaduste ja määruste kehtivaid versioone. Neid konsolideeritakse pidevalt föderaalse justiitsameti dokumendikeskuses.
Saksa keeles avaldatud seadusi võib vabalt kasutada kõigis esitatud vormingutes. Internetis kättesaadavad õigusaktide tekstid ei ole ametlikud versioonid. Viimased leiab üksnes riigi ametliku väljaande paberversioonist.

Kas juurdepääs on tasuta?

Jah.

Millistes keeltes on sisu kättesaadav?

Seadused on tehtud kättesaadavaks saksa keeles. Paljudel juhtudel on esitatud tõlked inglise keelde.

Millised on otsingukriteeriumid?

1. Pealkirjaotsing

Otsimiseks on võimalik kasutada üksnes täis- või lühipealkirjas sisalduvaid sõnu ning kõigi kättesaadavate seaduste pealkirjade ametlikke lühendeid.
Kasutada saab kahte otsinguoperaatorit:

JA-operaator:

otsitakse dokumente, milles sisalduvad kõik sisestatud sõnad;

VÕI-operaator:

otsitakse dokumente, milles sisaldub vähemalt üks sisestatud sõnadest.

2. Täistekstiotsing

Samuti on võimalik otsida märksõnu kõigist kättesaadavatest õigusaktide tekstidest. Taas on võimalik kasutada kahte otsinguoperaatorit:

JA-operaator:

otsitakse dokumente, milles sisalduvad kõik sisestatud sõnad;

VÕI-operaator:

otsitakse dokumente, milles sisaldub vähemalt üks sisestatud sõnadest.

Rechtsprechung im Internet (kohtupraktika internetis)

Saksamaa Liitvabariigi justiitsministeerium ja föderaalne justiitsamet on alates 2010. aastast avaldanud Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohtu, kõrgeimate föderaalkohtute ja Saksamaa Liitvabariigi patendikohtu teatavaid valitud otsuseid. See teave on huvitatud isikutele kättesaadav tasuta.
Kohtuotsused on anonüümitud ja need avaldatakse üldjuhul täielikul kujul. Andmebaasi ajakohastatakse iga päev.
Kohtuotsuseid võib vabalt kasutada kõigis esitatud vormingutes.

Kas juurdepääs on tasuta?

Jah.

Millistes keeltes on sisu kättesaadav?
Kohtuotsused on tehtud kättesaadavaks saksa keeles.
Millised on otsingukriteeriumid?
1. Lihtotsing
Standardotsing (lihtotsing) võimaldab kõigi kodanike teabekeskuse (Bürgerservice) avaldatud kohtuotsuste täistekstiotsingut. Võimaluse korral seostatakse kasutaja sisestatud otsingusõnad teatavate metaandmetega ja õigekiri standarditakse. Pärast otsingu tegemist esitatakse otsingusõnad otsinguvormi all koos tulemuste arvuga. Olemas on väli, kuhu saab sisestada peaaegu kõiki konkreetseid otsingukriteeriume, mida saab kasutada interneti otsingumootorites. Võimalikke tulemusi pakutakse otsingusõna sisestamise ajal automaatselt loendina. Kui kasutaja hakkab otsingukriteeriumi sisestama, kuvatakse tekst ja muud otsingusõnad automaatselt genereeritud soovituste loendis ning neid on võimalik sealt otse otsinguväljale üle kanda. Samuti tuvastab süsteem sisestusvead ja tõstab need esile. Kiirotsingufunktsioon tõlgendab sisestatut ja pakub soovituste loendis alternatiivseid kirjutusviise (funktsioon „Kas mõtlesite seda:“).
Otsingusõnad ühendatakse vaikimisi ja-ga; kasutaja ei pea sisestama sõna „ja“. Üksteise järel sisestatud otsingukriteeriumide korral tehakse automaatselt otsing kõigi kriteeriumide põhjal. Sisestades operaatorid „VÕI“ või „MITTE“, saab kasutaja täpsustada, kas otsingusõnad peaksid otsitavates dokumentides sisalduma või neist puuduma. Otsingusõnade kuvamisel säilitatakse otsingusõnade sisestusjärjekord. VÕI- või MITTE-seosed kuvatakse otsingusõnade loendis eraldi.
2. Täpsem otsing
Täpsema otsingu funktsioon pakub kasutajale kõigi dokumentide hulgast otsingu tegemisel võimalust otsingukriteeriume omavahel eri viisidel siduda. Lisaks täistekstiotsingule võimaldab täpsem otsing metaandmeotsingut järgmiste otsingukriteeriumide põhjal:
kohus
õigusnorm
kuupäev
dokumendi viitenumber / ECLI

Verwaltungsvorschriften im Internet (haldusnormid internetis)

Saksamaa Liitvabariigi siseministeeriumi üldises vastutusalas pakub föderaalvalitsus osana ühisprojektist ettevõtjaga juris GmbH ulatuslikku veebipõhist andmebaasi, mis sisaldab kõrgeimate föderaalasutuste välja antud kehtivaid haldusnorme. See teave on huvitatud isikutele kättesaadav tasuta. Andmebaas sisaldab „elavaid dokumente“, st valitsusasutused ajakohastavad kättesaadavaks tehtud dokumente pidevalt. Juris GmbH võib igal ajal lisada uusi või läbivaadatavaid haldusnorme.
Haldusnormid pole seadused. Need on abstraktsed üldised haldusorganisatsiooni normid, mida hierarhias kõrgemal asuvad haldusorganid või -isikud võivad anda hierarhias madalamal asuvatele organitele või töötajatele. Nende eesmärk on täpsustada asjaomase haldusasutuse korraldust ja tegevust. Lisateavet konkreetsete haldusnormide kohta leiab vajaduse korral selle liiduministeeriumi veebisaitidelt, kelle vastutusalasse asjaomane küsimus kuulub.
Kas juurdepääs on tasuta?
Jah.
Millistes keeltes on sisu kättesaadav?
Haldusnormid on tehtud kättesaadavaks saksa keeles.
Millised on otsingukriteeriumid?
1. Pealkirjaotsing
Otsimiseks on võimalik kasutada üksnes täis- või lühipealkirjas sisalduvaid sõnu ja kõigi kättesaadavate haldusaktide pealkirjade ametlikke lühendeid. Kasutada saab kahte otsinguoperaatorit:
JA-operaator:
otsitakse dokumente, milles sisalduvad kõik sisestatud sõnad;
VÕI-operaator:
otsitakse dokumente, milles sisaldub vähemalt üks sisestatud sõnadest.
2. Täistekstiotsing
Samuti on võimalik otsida märksõnu kõigist kättesaadavatest õigusaktide tekstidest. Taas on võimalik kasutada kahte otsinguoperaatorit:
JA-operaator:
otsitakse dokumente, milles sisalduvad kõik sisestatud sõnad;
VÕI-operaator:
otsitakse dokumente, milles sisaldub vähemalt üks sisestatud sõnadest.

Justizportal des Bundes und der Länder (föderaalvalitsuse ja liidumaade õigusportaal)

Saksamaa Liitvabariigi justiitsministeerium ja liidumaade valitsused teevad õigusaktid huvitatud isikutele internetis kättesaadavaks. Mõnel juhul kohaldatakse tasusid. Ka otsingukriteeriumides on mõned erinevused.

Muud õigusaktide andmebaasid

Bundesgesetzblatt (riigi ametlik väljaanne)

Riigi ametlikku väljaannet avaldatakse trükitud kujul ja elektrooniliselt järgmisel lingil: https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav. Trükiversioon on siduv.

Bundesanzeiger (liidu teataja, justiitsministeeriumi ametlik väljaanne)

Liidu teatajat avaldatakse elektrooniliselt järgmisel lingil: https://www.bundesanzeiger.de/pub/de/amtlicher-teil
Elektrooniline versioon on siduv.

Dokumentations- und Informationssystem für Parlamentarische Vorgänge (parlamendi toimingute dokumentatsiooni- ja teabesüsteem)

Viimati uuendatud: 05/05/2023
Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Eesti

Sellel lehel esitatakse teave Eesti õigussüsteemi kohta ja antakse ülevaade Eesti õigusest.

Õiguse allikad
Eesti kuulub Mandri-Euroopa õigussüsteemi (tsiviilõiguse süsteem). Kõige tähtsamad õiguse allikad on õigusaktid, nagu põhiseadus, Euroopa Liidu õigus, rahvusvahelised lepingud, seadused ja määrused.

Samuti võetakse eeskujuks kõrgeima kohtu – Riigikohtu – tõlgendused ja asjatundjate kommentaarid (nt põhiseaduse kommenteeritud väljaanne). Kohtuotsustega õigusi ei looda ja kõrgema astme kohtute otsused ei ole reeglina madalama astme kohtute jaoks siduvad. Samas on Riigikohtul, mis on ühtlasi ka põhiseadusliku järelevalve kohus, õigus tunnistada kehtetuks õigusaktid, mis ei ole kooskõlas põhiseaduse või kõrgemalseisvate õigusaktidega. Konkreetsete kohtuasjade lahendamisel ei või ükski kohus sellist õigusakti kohaldada ja kohtutel on õigus jätta põhiseadusega vastuolus olev õigusakt kohaldamata. Seejärel menetleb asja edasi Riigikohus kui põhiseaduslikkuse järelevalve kohus ning võib kuulutada kõnealuse õigusakti põhiseadusevastaseks (kuid mitte kehtetuks).
Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Õigusaktid jagunevad üldaktideks ehk õigustloovateks aktideks ja üksikaktideks ehk õigust rakendavateks aktideks.

Üldaktid

Põhiseadus – põhiseaduse § 3 lõike 1 kohaselt teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel.
Seadus – põhiseaduse § 65 kohaselt võtab seadusi vastu parlament – Riigikogu -, kellele kuulub seadusandlik võim. Seadused võetakse vastu vastavalt põhiseadusele ning avaldatakse selleks ettenähtud viisil Riigi Teatajas. Täitmiseks on kohustuslikud vaid avaldatud seadused.
Seadlus – seaduse jõuga õigusakt. Kui Riigikogu ei saa kokku tulla, võib Vabariigi President põhiseaduse § 109 kohaselt anda edasilükkamatute riiklike vajaduste korral seaduse jõuga seadlusi, mis kannavad Riigikogu esimehe ja peaministri kaasallkirja. Põhiseaduse kohaselt võib president anda:
nn eriseadlusi, edasilükkamatute riiklike vajaduste korral, kui Riigikogu ei saa kokku tulla;
nn erakorralisi seadlusi, edasilükkamatute riiklike vajaduste korral, mis väljenduvad Vabariigi Valitsuse kehtestatud erakorralistes seisukordades, kui Riigikogu ei saa kokku tulla või tal ei ole kogunemiseks piisavalt aega.
Vabariigi Presidendi seadlus jõustub kümnendal päeval pärast selle avaldamist Riigi Teatajas, kui seadluses ei ole sätestatud teisiti.
Kui Riigikogu on kokku tulnud, esitab Vabariigi President seadlused Riigikogule, kes võtab viivitamata vastu nende kinnitamise või tühistamise seaduse. Põhiseaduse § 110 kohaselt ei saa Vabariigi Presidendi seadlusega kehtestada, muuta ega tühistada põhiseadust ega põhiseaduse §-s 104 loetletud seadusi, riiklikke makse kehtestavaid seadusi ega riigieelarvet.
Määrus – põhiseaduse §-de 87 ja 94 alusel on Vabariigi Valitsusel ja ministril õigus anda seaduse alusel ja täitmiseks määrusi. Kohaliku tähtsusega küsimuste korraldamiseks või seaduses sätestatud juhtudel on õigus anda määrusi ka kohalike omavalitsuste volikogudel. Lisaks võivad määrusi anda Eesti Panga president, riigikontrolör ja avalik-õiguslike ülikoolide nõukogud. Määrusi võib anda üksnes seaduses sätestatud volituse alusel ja ulatuses.
Vabariigi Valitsusel ja ministritel on õigus anda *intra legem* määrusi. Määrused jõustuvad kolmandal päeval pärast nende avaldamist Riigi Teatajas, kui määruses ei ole teisiti sätestatud.

Üksikaktid

Korraldus – halduse üksikakt, millega avaliku õiguse valdkonnas administratsioon otsustab ja korraldab õigusliku elu üksikjuhtumeid. Põhiseaduse § 87 punkti 6 kohaselt annab Vabariigi Valitsus seaduse alusel ja täitmiseks korraldusi. Korralduste andmise õigus on ka peaministril, maavanemal, kohaliku omavalitsuse valitsusel.
Otsus – halduse üksikakt, mis tehakse haldusvaiete või -kaebuste alusel või millega määratakse karistusi. Samuti võtavad otsuseid vastu Riigikogu, kohaliku omavalitsuse volikogu, Vabariigi Valimiskomisjon ja kohus.
Käskkiri – põhiseaduse § 94 alusel annab minister seaduse alusel ja täitmiseks käskkirju. Käskkiri sisaldab üldkohustuslikke käitumiseeskirju ministeeriumi siseselt teenistusküsimustes või ministeeriumi valitsemisalas tegutsevate riigivalitsemisasutuste struktuuri määramiseks ja tegevuse korraldamiseks.

Õigusaktide hierarhia

Õigusaktide hierarhia on järgmine: põhiseadus, Euroopa Liidu õigus, välisleping, seadused ja seadlused, Vabariigi Valitsuse määrused ning ministri määrused. Õiguse üldaktide kõrval on ka õiguse üksikaktid, mida antakse seaduse alusel ning mis asuvad hierarhias seadustest ja määrustest allpool. Iga tasandi õigusaktid peavad olema kooskõlas kõrgema tasandi õigusaktidega.

Institutsiooniline raamistik

Õigusaktide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Eesti institutsioonilises korralduses järgitakse võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõtet (põhiseaduse § 4).
Seadusandlik võim kuulub Riigikogule. Seaduste algatamise õigus on põhiseaduse § 103 kohaselt Riigikogu liikmel, Riigikogu fraktsioonil, Riigikogu komisjonil, Vabariigi Valitsusel ja Vabariigi Presidendil. Vabariigi President võib siiski algatada üksnes põhiseaduse muutmist. Riigikogu arutab eelnõusid ning otsustab eelnõude seadusena vastuvõtmise või tagasilükkamise üle.
Riigikogul on õigus koosseisu häälteenamusega tehtud otsuse põhjal pöörduda Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga algatada Riigikogu poolt soovitav eelnõu.
Riigikogul on õigus panna seaduseelnõu või mõni riigielu küsimus rahvahääletusele. Rahva otsus tehakse hääletamisest osavõtnute häälteenamusega. Rahvahääletusel vastuvõetud seaduse kuulutab Vabariigi President viivitamata välja. Rahvahääletuse otsus on kõikidele riigiorganitele kohustuslik. Kui rahvahääletusele pandud seaduseelnõu ei saa poolthäälte enamust, kuulutab Vabariigi President välja Riigikogu erakorralised valimised. Rahvahääletusele ei saa panna eelarve, maksude, riigi rahaliste kohustuste, välislepingute ratifitseerimise ja denonsseerimise, erakorralise seisukorra kehtestamise ja lõpetamise ning riigikaitse küsimusi.
Täidesaatvat riigivõimu teostab Vabariigi Valitsus. Enamikul juhtudel esitab eelnõud Riigikogu menetlusse Vabariigi Valitsus. Vabariigi Valitsusele esitavad seaduse eelnõusid ministeeriumid, kes peavad need enne omavahel kooskõlastama.
Vabariigi Valitsuse istungil osalevad sõnaõigusega õiguskantsler ja riigikontrolör, kelle ettepanekud ei ole küll valitsusele siduvad, kuid kelle soovitusi ja ettepanekuid võetakse sageli arvesse. Kui õiguskantsler ja riigikontrolör peavad vajalikuks, võivad nad esitada oma ettepanekud otse Riigikogu vastavale komisjonile, kes tegeleb õigusakti eelnõuga. Õiguskantsler analüüsib põhiseaduse § 139 kohaselt seaduste muutmise, uute seaduste vastuvõtmise ja riigiasutuste töö kohta talle tehtud ettepanekuid ning esitab vajaduse korral Riigikogule ettekande. Kui õiguskantsler leiab, et seadusandliku või täidesaatva riigivõimu või kohaliku omavalitsuse õigustloov akt on põhiseaduse või seadusega vastuolus, teeb ta akti vastu võtnud organile ettepaneku viia see kahekümne päeva jooksul põhiseaduse või seadusega kooskõlla. Kui akt ei ole selle aja jooksul põhiseaduse või seadusega kooskõlla viidud, teeb õiguskantsler Riigikohtule ettepaneku tunnistada see akt kehtetuks põhiseaduse § 142 alusel.
Vabariigi President kuulutab Riigikogus vastu võetud seadused välja või jätab need välja kuulutamata. Viimasel juhul saadab Vabariigi President seaduse koos motiveeritud otsusega Riigikogule tagasi uueks arutamiseks ja otsustamiseks.
Justiitsministeerium avaldab vastu võetud ja Vabariigi Presidendi poolt väljakuulutatud seaduse Eesti riigi ametlikus väljaandes Riigi Teataja.

Otsuste tegemise protsess

Õigusloome protsess Riigikogus koosneb järgmistest etappidest:
õigusakti eelnõu algatamine;
õigusakti eelnõu menetlemine;

õigusakti eelnõu vastuvõtmine.

Algatamine

Õigusakti eelnõu algatamise õigus on põhiseaduse § 103 kohaselt Vabariigi Valitsusel, Riigikogu liikmetel, Riigikogu fraktsioonidel, Riigikogu komisjonidel ja Vabariigi Presidendil. President võib siiski algatada üksnes põhiseaduse muutmise eelnõu. Õigusakti eelnõu peab vastama Riigikogu juhatuse kehtestatud normitehnika eeskirjale, samuti Vabariigi Valitsuse kehtestatud hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale. Riigikogu juhatus suunab õigusakti eelnõu ühte Riigikogu alatisse komisjoni, kes on eelnõu juhtivkomisjoniks.

Eelnõu menetlemine

Õigusakti eelnõu valmistab Riigikogu täiskogu istungiks ette Riigikogu alatine komisjon (õiguskomisjon, põhiseaduskomisjon, majanduskomisjon jt). Juhtivkomisjoni ettepanekul võetakse eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda.

Eelnõu esimene lugemine peab toimuma Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt Riigikogu täiskogu seitsme töönädala jooksul eelnõu menetlusse võtmisest arvates. Seaduseelnõusid arutatakse Riigikogu täiskogu istungil kolmel lugemisel, kus esimesel lugemisel toimub eelnõu üldpõhimõtete arutelu. Kui juhtivkomisjon ega läbirääkimiste käigus ükski fraktsioon ei tee eelnõu tagasilükkamise ettepanekut, lõpetatakse eelnõu esimene lugemine ilma hääletamiseta. Pärast eelnõu esimese lugemise lõpetamist võivad Riigikogu liikmed, komisjonid ja fraktsioonid kümne tööpäeva jooksul esitada eelnõu muutmise ettepanekuid. Juhtivkomisjoni ettepanekul võib Riigikogu esimees määrata teistsuguse muudatusettepanekute esitamise tähtaja.

Komisjon kaasab eelnõu arutellu need asjassepuutuvad huvigrupid, kes olid kaasatud eelnõu ettevalmistamisel ja kes soovivad osaleda eelnõu arutelul. Juhtivkomisjon vaatab läbi kõik eelnõu muutmiseks esitatud ettepanekud ning otsustab nende arvestamise eelnõu uue teksti koostamisel. Juhtivkomisjon koostab eelnõu teiseks lugemiseks eelnõu uue teksti, millesse lisatakse kõik arvestatud muudatused ja juhtivkomisjoni enda tehtud muudatused.

Juhtivkomisjon koostab eelnõu teiseks lugemiseks seletuskirja, mis sisaldab eelnõu menetlemisega seonduvat teavet, nagu muudatusettepanekute arvestamise ja arvestamata jätmise põhjendused, eelnõu algataja või esitaja, eelnõu menetlemisest osa võtnud ekspertide ja teiste isikute seisukohad.

Eelnõu võetakse teiseks lugemiseks päevakorda juhtivkomisjoni ettepanekul. Riigikogu juhatuse, juhtivkomisjoni või eelnõu algataja ettepanekul katkestab Riigikogu eelnõu teise lugemise ilma hääletamiseta. Kui fraktsiooni teeb ettepaneku lugemine katkestada, pannakse see hääletamisele. Kui eelnõu teine lugemine katkestatakse, võib esitada veel muudatusettepanekuid. Kui Riigikogu eelnõu teist lugemist ei katkesta, loetakse teine lugemine lõpetatuks ning eelnõu saadetakse kolmandale lugemisele.

Riigikogu otsuse eelnõu võib pärast teise lugemise lõpetamist panna lõpphääletusele.

Juhtivkomisjon koostab eelnõu kolmandaks lugemiseks eelnõu lõpptekst, mida ta pärast teise lugemise lõpetamist keeleliselt ja tehniliselt täpsustab.

Juhtivkomisjon võib koostada eelnõu kolmandaks lugemiseks seletuskirja, milles antakse ülevaade eelnõuga pärast teise lugemise lõppemist tehtust. Eelnõu kolmandal lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega fraktsioonide esindajad. Eelnõu kolmandal lugemisel viiakse läbi eelnõu lõpphääletus.

Vastuvõtmine

Seadused ja Riigikogu otsused võetakse vastu Riigikogus toimuval avalikul hääletamisel. Seaduseelnõude kolmandal lugemisel toimub lõpphääletus.

Seaduse vastuvõtmiseks nõutav Riigikogu liikmete häältearv tuleneb põhiseaduse §-dest 73 ja 104, mille kohaselt jagunevad seadused:

konstitutsioonilisteks ehk Riigikogu koosseisu häälteenamust nõudvateks seadusteks (101-st Riigikogu liikmest peab üle poole liikmetest seaduse vastuvõtmise poolt hääletama) ning

lihtseadusteks ehk poolthäälte enamust nõudvateks seadusteks (seaduse vastuvõtmiseks peab selle poolt hääletama enam Riigikogu liikmeid kui vastu).

Ainult Riigikogu koosseisu häälteenamusega võib vastu võtta ja muuta järgmisi seadusi:

kodakondsuse seadus;

Riigikogu valimise seadus;

Vabariigi Presidendi valimise seadus;

kohaliku omavalitsuse valimise seadus;

rahvahääletuse seadus;

Riigikogu kodukorra seadus ja Riigikogu töökorra seadus;

Vabariigi Presidendi ja Riigikogu liikmete tasu seadus;

Vabariigi Valitsuse seadus;

Vabariigi Presidendi ja Vabariigi Valitsuse liikmete kohtulikule vastutusele võtmise seadus;

Vähemusrahvuste kultuurautonoomia seadus;

riigieelarve seadus;

Eesti Panga seadus;

Riigikontrolli seadus;

kohtukorralduse seadus ja kohtumenetluse seadused;

seadused, milles käsitletakse välis- ja siselaene ja riigi varalisi kohustusi;

erakorralise seisukorra seadus;

rahuaja riigikaitse seadus ja sõjaaja riigikaitse seadus.

Pärast seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist kirjutab sellele alla Riigikogu esimees, tema äraolekul istungit juhatanud Riigikogu aseesimees hiljemalt viiendal tööpäeval pärast vastuvõtmist.

Väljakuulutamine

Pärast vastuvõtmist ja allakirjutamist saadetakse seadus Vabariigi Presidendile väljakuulutamiseks. Vabariigi President võib jätta Riigikogu poolt vastu võetud seaduse välja kuulutamata ning saata selle koos motiveeritud otsusega neljateistkümne päeva jooksul, arvates saamise päevast, Riigikogule uueks arutamiseks ja otsustamiseks. Kui Riigikogu võtab Vabariigi Presidendi poolt tagasi saadetud seaduse muutmata kujul uuesti vastu, kuulutab Vabariigi President seaduse välja või pöördub Riigikohtu poole ettepanekuga tunnistada seadus põhiseadusega vastuolus olevaks. Kui Riigikohus tunnistab seaduse põhiseadusega kooskõlas olevaks, kuulutab Vabariigi President seaduse välja.

Seadus jõustub kümnendal päeval pärast selle avaldamist Riigi Teatajas, välja arvatud juhul, kui seaduses endas on sätestatud teisiti.

Õigusaktide avaldamine

Tähtsamad õigusaktid ja välislepingud avaldatakse Riigi Teatajas. Seadused ja määrused saavad õigusjõu alles pärast Riigi Teatajas avaldamist.

Riigi Teataja on Eesti ametlik võrguväljaanne ja õigusaktide keskne andmebaas. Alates 2010. aasta 1. juunist antakse Riigi Teatajat välja ainult Internetis ilmuva võrguväljaandena.

Alates 2011. aasta 1. jaanuarist annab Riigi Teatajat välja Justiitsministeerium.

Lühike sisukirjeldus

Riigi Teatajas avaldatakse seadused ja määrused, välislepingud, Riigikogu otsused, Vabariigi Valitsuse korraldused ning tehakse kättesaadavaks muu oluline teave, näiteks õigusaktide tõlked ja õigusakti eelnõu menetlusteave.
Riigi Teatajas on kättesaadav enamik akte alates 1990. aastast.
Alates 2002. aasta 1. juunist on Riigi Teatajas avaldatud seaduste, Vabariigi Presidendi seadluste, valitsuse määruste ja korralduste, ministrite määruste, Eesti Panga presidendi määruste ja Vabariigi Valimiskomisjoni määruste ametlikud terviktekstid. 2010. aasta 1. juunist avaldatakse Riigikogu otsuste terviktekste ja 2011. aasta lõpust kohalike omavalitsuste määruste terviktekste.
Nende õigusaktide igakordse muutmise korral koostatakse muudatusi sisaldav ajakohane terviktekst ja avaldatakse muutva aktiga samal ajal koos teabega selle kehtivusaja kohta. Terviktekstid on ametlikud ja nendele saab õiguse rakendamisel tugineda. Nad omavad õigusjõudu.
Kõik avaldatud õigusaktid saavad avaldamisel digitaalse templi, mida igaühel on võimalik kontrollida ja mis tagab akti muutumatuse pärast avaldamist. Lisaks on kõik avaldatud aktid seotud ajatempliga, mis tagab loata töötlemise juhtumite avastamise.
Terviktekste võib vaadata mis tahes kuupäeva kehtivuse seisuga. Samuti on juurdepääs kõnealuste õigusaktide võimalikele tulevikuredaktsioonidele. Tervikteksti iga redaktsioon on seotud sellele eelneva ja sellele järgneva redaktsiooniga. See võimaldab kasutajatel liikuda kronoloogiliselt tervikteksti eelmiselt redaktsioonilt järgmisele ja vastupidi. Võimalik on ühe ja sama õigusakti tervikteksti eri redaktsioone omavahel võrrelda nii, et kasutaja näeb, millised muudatused on õigusaktis tehtud.
Seaduse terviktekstilt on võimalik linkide kaudu avada seaduse alusel kehtestatud määrusi ja määruselt liikuda seadusesätetele, mille alusel määrused on kehtestatud.
Riigi Teatajas avaldatud aktidele lisatakse viide menetlusteabele, mille abil on leitavad seletuskirjad (lingid kooskõlastamise infosüsteemile ja menetlusele Riigikogus), seosed Euroopa Liidu õigusaktidega, tõlked jm lisateave, mis on õigusakti mõistmiseks vajalik.
Riigi Teataja veebilehel on võimalik otsida jõustunud maa- ja ringkonnakohtu ning Riigikohtu lahendeid. Samuti leiab teavet kohtuistungite toimumise aja ja koha kohta.
Riigikohtu lahenditest ja Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) lahenditest avaldatakse kokkuvõtteid ja ülevaateid. Kokkuvõtted on süstematiseeritud ja Riigikohtu lahendite kokkuvõtteid saab otsida märksõnade või õigusakti viidete abil. EIK lahendite kokkuvõtted on leitavad artiklite kaupa.
Riigi Teatajas avaldatakse ka erinevaid seadus- ja õigusuudiseid.
2013. aasta 30. oktoobril võeti kasutusele Riigi Teataja ingliskeelne leht, kus on avaldatud seaduste terviktekstide ingliskeelsed tõlked ajakohases seisus. Kõikidest seaduste terviktekstidest (välja arvatud ratifitseerimisseadused) on ingliskeelsed tõlked kättesaadavad alates 2014. aasta lõpust. Seaduseid tõlgivad vandetõlgid. Ajakohaste tekstide tõlkimist inglise keelde alustati Justiitsministeeriumi korraldamisel 2011. aastast. Kuigi tõlked ei oma õigusjõudu, hoitakse neid ajakohases seisus. MyRT teenust kasutades on igaühel võimalik uusi tõlkeid oma e-postile tellida.
Lisaks on võimalik kasutada ka õigusaktide eelnõude otsingut, mis võimaldab otsida juba vastuvõetud õigusaktide ja menetluses olevate eelnõude erinevaid menetlusetappe ning nende kaudu juurde pääseda kõikidele menetlusandmetele ja koostatud dokumentidele. Teavet õigusakti eelnõu liikumise kohta eelnevast menetlusetapist järgmisesse on võimalik tellida ka MinuRT teenust kasutades oma e-posti aadressile.
Igaühel on võimalik luua oma isiklik kasutajaportaal Minu RT teenust kasutades ja märkida seal aktid lingimärkmikusse ning tellida endale portaali kaudu teavitusi uutest aktidest ja lisandunud uuest teabest oma e-posti aadressil.

Kas juurdepääs Eesti õigusaktide andmebaasile on tasuta?

Juurdepääs Riigi Teatajale, samuti kõik õigusteabeteenused on kasutajale **tasuta.**
Kohaliku omavalitsuse üksustes ja rahvaraamatukogudes (ligikaudu 600) võimaldatakse soovijatel tasuta kasutada Internetis ilmuvat Riigi Teatajat ja neid abistatakse aktide leidmisel. Kuni 20 lehekülge väljatrükki peab kasutajale võimaldama tasuta.

Eesti õigusaktide andmebaasi ajalugu

Riigi Teataja on Eesti Vabariigi ametlik väljaanne, mis ilmub alates 1918. aasta 27. novembrist. 1940. aastal Riigi Teataja väljaandmine katkes, kuid seda jätkatakse 1990. aastast.
Alates 1996. aastast alustati Riigi Teataja väljaandmist Internetis ja alates 2002. aasta 1. juunist on ametlik Internetis ilmuv Riigi Teataja väljaanne.
Alates 2010. aasta 1. juunist ilmub Riigi Teataja ainult Internetis ametliku võrguväljaandena. Sellest ajast Riigi Teatajat paberil välja ei anta.
2010. aasta novembris võeti kasutusele uus kasutajasõbralikum ja rohkem õigusteavet pakkuv Riigi Teataja infosüsteem. Infosüsteem on Riigikantselei juhtimisel välja töötatud Euroopa Liidu regionaalarengu fondi finantseeringuga.
Riigikohtu ja EIK lahendite kokkuvõtted, erinevaid õigusuudiseid ning teave jõustunud kohtulahendite ja kohtuistungite toimumise kohta on kättesaadav Riigi Teataja veebilehel alates 2012. aasta 20. jaanuarist.
Õigusaktide eelnõude otsing võeti kasutusele 2012. aasta lõpus.
2013. aastast avaldatakse Riigi Teatajas kõigi omavalitsuste vastuvõetud määrused ja nende ajakohases seisus terviktekstid.
Alates 2013. aasta 24. septembrist pannakse kõikidele õigusaktidele nende avaldamisel Riigi Teatajas väljaandja digitaalne tempel ja ajatempel.
2013. aasta 30. oktoobril võeti kasutusele Riigi Teataja ingliskeelne leht.
Elektroonilise Riigi Teataja uue süsteemi arendamise osana luuakse ühendus Euroopa N-Lex portaaliga.

Viimati uuendatud: 20/11/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Iirimaa

See teabeleht sisaldab teavet Iirimaa õigussüsteemi kohta.

Õiguskord

1. Õigusaktid / õiguse allikad

1.1. Riiklikud allikad

Riigi tähtsaim õigusakt on Iirimaa põhiseadus (iiri keeles *Bunreacht na hÉireann*), mis jõustus 29. detsembril 1937. Selle alusel on loodud riiklikud institutsioonid ja riigiaparaat ning sellega on nähtud ette kolme võimu – täidesaatva, seadusandliku ja kohtuvõimu – lahusus. Põhiseadus tagab ka põhiõigused, mida kohtud on rangelt tõlgendanud ja laiendanud.
Esmased õigusaktid on aktid, mille on vastu võtnud parlament (*Oireachtas*), kuhu kuuluvad Iirimaa president, ülemkoda ehk senat (*Seanad Éireann*) ja alamkoda ehk saadikutekoda (*Dáil Éireann*). Esmased õigusaktid jagunevad järgmiselt: põhiseadust muutvad õigusaktid, mille jõustumiseks peab rahvas need rahvahääletusel heaks kiitma; üldkohaldatavad üldise iseloomuga õigusaktid; eriõigusaktid, mis on suunatud konkreetse isiku või isikute rühma tegevusele.
Teisesed õigusaktid on vahendid, mille abil parlament võib delegeerida seadusandlikud volitused valitsuse ministrile või konkreetsele ametiasutusele. Õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte tuleb sõnaselgelt anda esmase õigusaktiga ning selle õiguse teostamist reguleerivad ranged tingimused – rakendatavad

põhimõtted ja tegevussuunad peavad olema põhiõigusaktis selgelt ja üheselt sätestatud ning teiseseid õigusakte vastu võttev asutus peab neid rangelt järgima. Kõige levinum teiseste õigusaktide vorm on seadus, kuid teisene õigusakt võidakse vastu võtta ka määruse, korralduse, eeskirja, kava või põhikirja kujul.
Põhiseaduse artikli 50 kohaselt kehtivad endiselt enne 1922. aastat vastu võetud Iirimaaga seotud seadused (nt Ühendkuningriigi parlamendi aktid) ja Iiri Vabas Riigis (1922–1937) vastu võetud meetmed, mis ei ole põhiseadusega vastuolus. Paljud enne 1922. aastat vastu võetud õigusaktid, mis ei olnud Iirimaa jaoks enam asjakohased, tunnistati kehtetuks seaduste läbivaatamise seadustega (2005–2012).
Iiri õigussüsteem on üldise õiguse (*common law*) süsteem, mis tähendab, et üheks tähtsaks õigusallikaks on kohtupraktika. Pretsedendi doktriini (ld *stare decisis*) kohaselt peab kohus järgima varasemates asjades tehtud otsuseid, eelkõige kõrgema astme kohtute otsuseid. Tegemist on siiski põhimõttega, mitte siduva ja muutmatu reegliga. Selline õigustik sisaldab eeskirju, üldpõhimõtteid, kanoonilisi tõlgendusi ja maksiime. *Stare decisis* doktriinis eristatakse *ratio decidendi*'t (otsuse siduv osa, mida tuleb järgida) ja *obiter dictum*'it (kohtuniku märkused asjaolude kohta, mis kohtuasjas esinesid või mis ei olnud asjakohased või mis tekkisid sellisel viisil, et otsust ei ole vaja teha). *Obiter dictum* ei ole tulevastes kohtuasjades siduv, kuid võib olla mõjuv.

1.2. Euroopa Liidu õigus

Kuna Iirimaa on Euroopa Liidu (EL) liige, on liidu õigus riigi õiguskorra oluline osa. ELi liikmesusega kaasnevad kohustused tähendavad, et ühenduse pädevusse kuuluvates asjades on ELi õigus põhiseaduse ja muude siseriiklike õigusnormide suhtes esimuslik. Selleks et riik saaks ELiga ühineda ning et vältida põhiseaduse ja ELi õiguse sätete vastuolu, tuli põhiseadust muuta.

1.3. Rahvusvahelised allikad

Iirimaa on ühinenud paljude rahvusvaheliste lepingutega ning on paljude rahvusvaheliste organisatsioonide liige. Põhiseaduses on sätestatud, et Iirimaa kiidab heaks rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted, mis reguleerivad riikidevahelisi suhteid.
Iirimaa on dualistlik riik ja selleks, et rahvusvahelised lepingud riigis ametlikult kehtiksid, peab parlament need siseriiklikku õigusesse üle võtma.
Iirimaa on alates 1953. aastast Euroopa inimõiguste konventsiooni osalisriik ning sellest ajast alates saavad kodanikud kooskõlas riigi rahvusvaheliste õiguslike kohustustega tugineda sellele konventsioonile Euroopa Inimõiguste Kohtus. Konventsiooni sätetele on antud siseriiklik õigustoime Euroopa inimõiguste konventsiooni käsitleva 2003. aasta seadusega, millega Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon võeti üle Iiri õigusesse.

2. Muud allikad

Ametlike õigusnormide puudumisel võivad õigusnõustajad kohtuasja arutamise käigus ja kohtud kohtuotsuse tegemisel viidata teaduskirjandusele. Kuigi on käimas arutelu selle üle, kas loomuõigus ja loomulikud õigused peaksid üldse kehtima ja kas nende mõju ei ole viimastel aastatel vähenenud, on kohtud tuginenud neile põhiseaduse tõlgendamisel ning selliste põhiseadusest tulenevate õiguste loetlemisel, mida ei ole põhiseaduse tekstis konkreetselt sätestatud.

3. Õigusallikate hierarhia

Põhiseadus on Iirimaa õigussüsteemis kõige tähtsam õigusakt. Õigusaktid, valitsuse otsused ning haldusotsused ja -tavad võidakse läbi vaadata, et kontrollida nende vastavust põhiseadusele.
Põhiseaduses on siiski sätestatud, et see ei muuda kehtetuks ühtegi õigusakti ega meedet, mis on vajalik ELi liikmesuse tõttu. See on sätestatud põhiseaduse artikli 29 lõike 4 punktis 6. Seega on ELi õigus esimuslik kõikide siseriiklike õigusaktide, sealhulgas põhiseaduse suhtes. Kuna ELi õiguses on sätestatud, et selle rakendamise meetodid tuleb kindlaks määrata siseriiklike menetlusnõuetega, peavad ELi õigust rakendavad õigusaktid siiski olema kooskõlas põhiseaduslike menetlusnõuetega.
Euroopa inimõiguste konventsiooni käsitlev 2003. aasta seadus võimaldab üksikisikutel tugineda Iiri kohtutes Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni sätetele. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon on üle võetud põhiseadusest alamal tasandil ning põhiseadus säilitab oma esimuslikkuse. Nimetatud seaduse kohaselt peavad kohtud tõlgendama ja kohaldama siseriiklikke õigusnorme kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sisalduvate eeskirjadega, niivõrd kui see on võimalik. Kui siseriiklik õigusakt ei ole Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga kooskõlas, tunnistatakse õigusakt konventsiooniga vastuolus olevaks.
Kohtud on kinnitanud, et vastavalt põhiseaduse artikli 29 lõikele 3 moodustavad rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtted siseriikliku õiguse osa, kuid ainult sellises ulatuses, milles need ei ole vastuolus riigi põhiseaduse, õigusaktide või üldise õigusega. Rahvusvahelisi lepinguid võib ratifitseerida üksnes juhul, kui need on põhiseadusega kooskõlas. Vastasel juhul on vaja korraldada rahvahääletus.
Õigusakte saab asendada või muuta hilisemate õigusaktidega. Teisesed õigusaktid, nagu ka teiseste õigusaktide vastuvõtmise delegeerimise õiguse, saab asendada esmaste õigusaktidega, kuid teisesed õigusaktid ei saa olla esmaste õigusaktide suhtes esimuslikud. Kohtud võivad kuulutada õigusakti kehtetuks põhjendusel, et see on põhiseaduse kohaselt õigustühine (pärast 1937. aastat vastu võetud õigusaktid) või ei ole põhiseadusega kooskõlas (enne 1937. aastat vastu võetud õigusaktid). Eeldatakse, et pärast 1937. aastat vastu võetud õigusaktid on põhiseadusega kooskõlas.
Kohtute otsused saab asendada seadusandlike või põhiseaduslike aktidega ning sama või kõrgema astme kohtute hilisemate otsustega.

4. Riigiüleste õigusaktide jõustumine

Algselt koostatud põhiseadus ei olnud kooskõlas Euroopa Ühenduse õigusega. Näiteks nähti selles ette, et riigi ainus seadusandlik organ on parlament (*Oireachtas*). Seetõttu lisati põhiseadusesse säte, millega nähti ette, et põhiseadus ei muuda kehtetuks ühtegi ELi liikmesusest tulenevat seadust, akti või meedet. Samas on jõutud seisukohale, et kui kohaldamisala ja eesmärgid peaksid muutuma (näiteks uue aluslepingu tõttu), tuleb see leping panna rahvahääletusele ja kui inimesed selle heaks kiidavad, lisatakse põhiseadusesse säte, mis kinnitab, et riik võib sellise lepingu ratifitseerida.
Kui riik peab ELi õigusnormi üle võtma, tehakse seda esmase õigusaktiga, harilikult valitsuse või valitsuse ministri määrusega.
Põhiseaduse kohaselt saab rahvusvaheline leping siseriikliku õiguse osaks parlamendi otsusel. Tavaliselt võetakse selleks vastu vastav seadus. Selle üks näide on Euroopa inimõiguste konventsiooni käsitlev 2003. aasta seadus, millega võeti konventsioon siseriiklikku õigusesse üle Selle tulemusena võivad üksikisikud tugineda liikmesriigi kohtutes konventsiooni sätetele.

5. Ametiasutused, kes on volitatud võtma vastu õigusnorme

Põhiseaduses on sätestatud, et riigi seaduste vastuvõtmise ainupädevus on parlamendil (*Oireachtas*), mis koosneb alamkojast (*Dáil*), ülemkojast (*Seanad*) ja presidendist; parlament peab seejuures vastavalt põhiseadusele täitma ühenduse liikmesusest tulenevaid kohustusi. Seaduseelnõu vormis esitatud õigusakti ettepaneku jõustumiseks peab president selle seadusena välja kuulutama ning kui presidendil tekib kahtlus, kas kavandatud õigusakt on põhiseadusega kooskõlas, võib ta kokku kutsuda riiginõukogu ja vajaduse korral saata seaduseelnõu selle kooskõlalisuse kindlakstegemiseks põhiseaduse artikli 26 kohaselt kõrgeimasse kohtusse. .
Nagu eespool märgitud, võib parlament delegeerida õigusaktide vastuvõtmise õiguse valitsuse ministrile või muule asutusele ning see õigus on delegeeriva õigusaktiga rangelt piiratud. ELi direktiive rakendatakse tavaliselt ministri määrusega. Seadusandlikke volitusi võib delegeerida mitmesugustele asutustele, näiteks valitsuse ministritele, riigiasutustele, riigi osalusega asutustele, reguleerivatele asutustele, eksperdiasutustele ja kohalikele omavalitsustele.
Välissuhete korraldamise eest vastutab põhiseaduse kohaselt valitsus, kes võib sõlmida rahvusvahelisi lepinguid ja kokkuleppeid ning ühineda rahvusvaheliste organisatsioonidega, järgides põhiseadusest tulenevaid nõudeid.
Kohtute kujundatud õigus on üldise õiguse kohaselt siduv.

6. Õigusnormide vastuvõtmise protsess

6.1. Põhiseadus

Põhiseaduse artikli 46 kohaselt on põhiseadusesse muudatuse tegemiseks vaja esmalt algatada alamkojas eelnõu. Eelnõu peavad vastu võtma parlamendi mõlemad kojad ning seejärel tuleb see panna rahvahääletusele, et rahvas saaks selle heaks kiita või tagasi lükata. Artikli 47 lõike 1 kohaselt on rahvas eelnõu heaks kiitnud, kui ta toetab häälteenamusega selle vastuvõtmist seadusena. Selline eelnõu esitatakse põhiseaduse muutmise seadusena ja see ei tohi sisaldada ühtegi muud ettepanekut. Kui rahvas on eelnõu heaks kiitnud, kirjutab president sellele alla ja kuulutab selle nõuetekohaselt seadusena välja. Artikli 47 lõike 2 kohaselt pannakse rahvahääletusele pandud ettepanekule, millega põhiseadust ei muudeta, veto, kui enamik hääli on antud ettepaneku vastu ning vastuhääled moodustavad vähemalt ühe kolmandiku registreeritud valijate häältest.

6.2. Seadusandlik menetlus

Esmase õigusakti koostamise esimese sammuna algatatakse tavaliselt eelnõu ühes parlamendi kojas. Kõik alamkojas algatatud seaduseelnõud tuleb saata ülemkotta arutamiseks ja ülemkoda võib teha muudatusettepanekuid, mida alamkoda on kohustatud arvesse võtma. Kui aga eelnõu on algatatud ja vastu võetud ülemkojas ja alamkoda on seda hiljem muutnud, arvatakse see alamkojas algatatuks ning see tuleb saata tagasi ülemkotta arutamiseks.

Enne seaduse väljakuulutamist peavad selle heaks kiitma parlamendi mõlemad kojad ja president peab selle seadusena kinnitama. Seadusandliku protsessi jooksul võivad alamkoda ja ülemkoda teha eelnõusse muudatusi. Samas on põhiseadusega tagatud rahva valitud alamkoja esimuslikkus; artiklis 23 on sätestatud, et kui ülemkoda on alamkoja soovi vastaselt eelnõu tagasi lükanud või seda muutnud, võib alamkoda võtta 180 päeva jooksul vastu resolutsiooni, millega eelnõu arvatakse mõlemas kojas vastu võetuks. Ülemkoda saab eelnõu vastuvõtmise kuni 90 päeva edasi lükata, kuid tal ei ole õigust takistada selle seadusena vastuvõtmist või seda ilma alamkoja nõusolekuta muuta.

Valdava enamiku eelnõudest algatavad valitsuse ministrid Iirimaa parlamendi alamkojas.

Finantseelnõusid (nt eelnõusid, mis käsitlevad maksude kehtestamist, kehtetuks tunnistamist, vähendamist, muutmist või reguleerimist, ning eelnõud, mis käsitlevad riigi vahendite kasutamist) võib algatada ja vastu võtta ainult alamkoda. Seda liiki eelnõu saadetakse ülemkotta „soovituste saamiseks.

Seadusandliku menetluse viimane samm on eelnõu seadusena väljakuulutamine presidendi poolt. President võib pärast riiginõukoguga konsulteerimist saata eelnõu või selle konkreetse osa kõrgeimasse kohtusse, et kohus teeks kindlaks, kas eelnõu on põhiseadusega kooskõlas. See on tuntud kui artikli 26 kohane konsulteerimismenetlus. Kui kõrgeim kohus leiab, et eelnõu on põhiseadusega kooskõlas, ei saa seda enam kunagi kohtus põhiseadusega seotud põhjustel vaidlustada ja president peab selle seadusena välja kuulutama. Kui leitakse, et eelnõu on põhiseadusevastane, peab president keelduma seda seadusena välja kuulutamast.

6.3. Teisesed õigusaktid

Tavaliselt nähakse põhiõigusaktis ette, et parlament võib delegeeritud õigusakti, millele ta on loa andnud, kehtetuks tunnistada või heaks kiita. Need sätted näevad üldiselt ette, et õigusakt tuleb esitada ühele või mõlemale parlamendikojale, kes võivad selle kindlaksmääratud tähtaja jooksul kehtetuks tunnistada. Seda kehtetuks tunnistamise mehhanismi kohaldatakse kõigi teiseste õigusaktide suhtes, millega rakendatakse ELi meetmeid. Pärast vastuvõtmist antakse teatavad õigusaktid hoiule selleks määratud raamatukogudesse ning Iirimaa ametlikus teatajas *Iris Oifigiúil* avaldatakse teade nende jõustumise kohta.

6.4. Rahvusvaheline õigus

Valitsus võib alla kirjutada rahvusvahelisi lepinguid või kokkuleppeid või ühineda rahvusvaheliste organisatsioonidega; samas on leitud, et valitsus ei tohi seda teha juhul, kui see kammitseks parlamendile antud õigusloome ainupädevust või rikuks muul viisil põhiseadust. Seetõttu on kohtud leidnud, et valitsus ei tohi nõustuda aluslepingutega, millega muudetakse Euroopa Liidu ulatust ja eesmärke, kui rahvas ei ole selleks põhiseaduslikul rahvahääletusel nõusolekut andnud.

7. Siseriiklike õigusnormide jõustumine

Põhiseaduse muudatused jõustuvad pärast seda, kui rahvas on need heaks kiitnud ja president on muudatusettepanekule alla kirjutanud.

Eelnõust saab seadus selle presidendi poolt väljakuulutamise päeval ning see jõustub samal päeval, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti. Tavaliselt ei allkirjasta president eelnõud varem kui viiendal ega hiljem kui seitsmendal päeval pärast selle esitamist. Seaduses võib täpsustada kuupäeva, millest alates see jõustub, või sätestada, et minister võib anda „kohaldamismääruse“ (teisene õigusakt), millega seadus või selle osa jõustatakse. President on kohustatud eelnõu seadusena välja kuulutama, avaldades ametlikus teatajas *Iris Oifigiúil* teate eelnõu seadusena väljakuulutamise kohta.

Teiseses õigusaktis sätestatakse selle kohaldamise alguskuupäev.

Kohtuotsused kehtivad üldjuhul alates nende tegemise päevast.

8. Eri õigusallikate vaheliste vastuolude lahendamine

Eri õigusnormide või -allikate vaheliste vastuolude kindlakstegemine on kohtute ülesanne.

Võttes arvesse ELi õiguse esimuslikkust, on põhiseadus riigi põhiõigusakt ning vastuolu korral teiste õigusnormidega on põhiseadus esimuslik. Põhiseaduse artikli 34 kohaselt võivad üksikisikud vaidlustada õigusaktide põhiseadusele vastavuse kõrges kohtus (*High Court*). Sellise otsuse võib edasi kaevata kõrgeimasse kohtusse (*Supreme Court*). Üksikisikud võivad ka pöörduda kohtusse juhul, kui riik on oma tegevusega rikkunud nende põhiseaduslikke õigusi või põhiseaduslikku menetlust.

Eeldatakse, et pärast 1937. aasta põhiseaduse vastuvõtmist vastu võetud õigusaktid on põhiseadusega kooskõlas, kuni ei ole tõendatud vastupidist.

Võib tekkida olukord, kus põhiseaduse sätted, eelkõige need, mis käsitlevad põhiõigusi, võivad olla omavahel teataval määral vastuolus. Kohtud on neis asjades otsuste tegemiseks kasutanud mitut meetodit, sealhulgas sõnasõnalist või grammatilist tõlgendamist, ajaloolist lähenemisviisi, teleoloogilist või tasakaalustatud lähenemisviisi, proportsionaalsuse doktriini, õiguste hierarhial põhinevat lähenemisviisi ning loomuõigusele ja loomulikele õigustele tuginevat lähenemisviisi.

On ette tulnud juhtumeid, kus ebapopulaarse põhiseadusliku otsuse või kohtupoolse tõlgenduse tulemusel on korraldatud rahvahääletus põhiseaduse muutmiseks.

Kui üksikisik väidab, et õigusaktiga on rikutud tema õigusi, mis on talle tagatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, võib ta taotleda, et kohus tunnistaks õigusakti konventsiooniga kokkusobimatuks.

ELi õigusel on põhiseadusega tagatud puutumatus, sest põhiseaduses on sätestatud, et põhiseadus ei muuda ELi liikmesusest tulenevaid akte või meetmeid kehtetuks, ent nende aktide või meetmete rakendamisel tuleb järgida põhiseadust.

Lisaks põhiseaduslikele küsimustele hinnatakse delegeeritud õigusaktide kehtivust nende põhiõigusaktile vastavuse alusel.

Lisateavet Iirimaa õigussüsteemi, õigusaktide ja põhiseaduse kohta saab järgmistelt veebisaitidelt:

- https://www.gov.ie/en/organisation/department-of-the-taoiseach
- https://www.courts.ie/judgments
- https://www.irishstatutebook.ie
- http://www.bailii.org

Viimati uuendatud: 25/04/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje el originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Kreeka

Esta sección ofrece información sobre el ordenamiento jurídico griego.

Õiguse allikad

seadused
tavaõigus
rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjad
Euroopa Liidu õigus
rahvusvahelised konventsioonid
Kohtupraktika

Õigusaktide liigid – kirjeldus

põhiseadus (*Σύνταγμα*)
ametlikud õigusnormid (*Τυπικός νόμος*)
muud õigusliku sisuga aktid (*Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου*)
presidendi dekreedid (*Προεδρικό διάταγμα*)
haldusmeetmed (*Διοικητικές πράξεις*)
ELi aluslepingud
ELi määrused
ELi direktiivid
rahvusvahelised konventsioonid

Õigusnormide hierarhia

Riiklikest õigusaktidest on kõige olulisem põhiseadus, millele järgnevad seadused, presidendi dekreedid ja seejärel haldusmeetmed. Euroopa Liidu aluslepingud on sama tähtsad kui põhiseadus ning ülejäänud rahvusvahelised õigusaktid seisavad kõrgemal riiklikest õigusaktidest, välja arvatud põhiseadusest.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Kui tekib vajadus muuta või täiendada olemasolevaid õigusakte, kehtestada uusi õigusnorme või võtta rahvusvahelise õiguse norme üle siseriiklikusse õigusesse, toimub see järgmiselt:
pädev minister annab seadusandlikule erikomisjonile ülesande koostada seaduseelnõu.

Otsuste tegemise protsess

Seadusandliku erikomisjoni koostatud seaduseelnõu saadetakse valitsuse peasekretariaadi seadusandlikule keskkomisjonile, kes kontrollib, kas eelnõu on koostatud nõuetekohaselt, ning kes võib teha märkusi eelnõu põhiseadusele ja rahvusvahelisele õigusele vastavuse kohta.
Seejärel esitatakse seaduseelnõu parlamendile koos asjakohase seletuskirjaga, milles on esitatud kavandatud sätete põhjused ja eesmärgid. Kui eelnõu hõlmab riigieelarve vahendite kasutamist, koostab Kreeka raamatupidamisarvestuse büroo (*Γενικό Λογιστήριο του Κράτους*) kulude kohta eriaruande ja võrdleva aruande. Seaduseelnõule tuleb lisada ka aruanne, milles hinnatakse, milliseid meetmeid tuleb seaduse jõustumise tagajärjel tõenäoliselt võtta, ja aruanne eelnõu esitamisele eelnenud avaliku konsultatsiooni kohta. Sellist aruannet ei ole vaja esitada erijuhtudel.
Parlamendi esimees saadab seaduseelnõu arutamiseks kas parlamendi täiskogule, alalistele komisjonidele või fraktsioonidele. Dekreete parlamendis vastuvõetud seaduste rakendamiseks annab vabariigi president pädevate ministrite ettepanekul. Haldusasutustele on erisätetega antud volitused võtta meetmeid kohalikes huvides olevate või tehnilist laadi või väiksema tähtsusega konkreetsete olukordade reguleerimiseks või küsimuste lahendamiseks.
Vastavalt põhiseaduse artiklile 28 on rahvusvahelised konventsioonid pärast nende ratifitseerimist parlamendi seadusega Kreeka siseriikliku õiguse lahutamatu osa ning need on ülimuslikud iga vastupidise sätte suhtes juhul, kui kõnealused sätted on hilisemad, välja arvatud põhiseaduse sätete suhtes.
ELi määrused kehtivad ühtemoodi kogu liidus; need on kõikide liikmesriikide suhtes siduvad ja neid kohaldatakse kõikides liikmesriikides otse.
ELi direktiivide ülevõtmine siseriiklikusse õigusesse toimub seaduse, presidendi dekreedi või ministri otsuse alusel.
Parlamendis vastuvõetud seadusele kirjutavad ühe kuu jooksul alla pädevad ministrid ning vabariigi president, kes kuulutab seaduse ametlikult välja.
Seaduses täpsustatakse kuupäev, mil see jõustub. Vastasel korral jõustub seadus tsiviilseadustiku sissejuhatava osa artiklis 103 kindlaks määratud ajal ehk 10 päeva pärast seaduse avaldamist ametlikus teatajas (*Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*).
Seadus, millega ratifitseeritakse konventsioon, hakkab põhimõtteliselt kehtima alates seaduse avaldamisest ametlikus teatajas ning konventsioon jõustub alates konventsioonis kindlaksmääratud kuupäevast.
Kreeka Parlamendi veebisaidilt leiab kõik seadused, mis on vastu võetud alates 22. oktoobrist 1993. Lisaks sellele võib Riigi Trükikoja (*Εθνικό Τυπογραφείο*) veebisaidilt otsinguga „sisujuht” (*'Αναζητήσεις'*) leida vastuvõetud seaduseelnõude ja presidendi dekreetide iga-aastased nimekirjad (alates 1890. aastast), nende teemad ja andmed ametlike teatajate kohta, kus need avaldati.
Parlamendis vastuvõetud seadust on pädev muutma asjaomase valdkonna eest vastutav minister.
Seadus kehtib, kuni see tühistatakse uue seadusega.

Õigusaktide andmebaasid

Täielik õigusaktide andmebaas, mis kuulub Riigi Trükikojale, kes seda ka haldab.
Juurdepääs sellele andmebaasile on tasuta (seaduse nr 3861/2010 artikkel 7; seadus on avaldatud ametliku teataja väljaandes FEK A/112/13-7-10).
Täielik õigusaktide andmebaas, mis kuulub ettevõtjale Intracom & HOL, kes seda ka haldab.
Juurdepääs andmebaasile on tasuline.
Riigi Õigusnõukogu veebisait.
Juurdepääs on tasuta.

Seonduvad lingid

Kreeka Parlament
Riigi Trükikoda

Viimati uuendatud: 04/07/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Hispaania

Sellel teabelehel esitatakse teave Hispaania õigussüsteemi kohta ja antakse ülevaade Hispaania õiguskorrast.

Hispaania õiguse allikad

Hispaania õiguse allikad on kindlaks määratud tsiviilseadustiku (*Código Civil*) artiklis 1.

Hispaania õiguskord põhineb seadusel, taval ja õiguse üldpõhimõtetel.

Õigusnormid, mis on vastuolus hierarhias kõrgemal positsioonil asuva õigusnormiga, on kehtetud.

Tava kohaldatakse ainult juhul, kui kohaldatav seadus puudub, ja tingimusel, et see ei ole vastuolus avaliku korra või moraaliga ja et see on oma otstarvet tõendanud..

Tavana käsitatakse õiguspraktikat, mis ei ole pelgalt tahteavalduse tõlgendus.

Seaduse või tava puudumise korral kohaldatakse õiguse üldpõhimõtteid, millel on õiguskorras muidu teavitav roll.

Rahvusvahelistes lepingutes sätestatud õigusnormid ei ole Hispaanias vahetult kohaldatavad. Neist saab Hispaania õiguskorra osa pärast seda, kui nad on täielikult avaldatud riigi ametlikus väljaandes (*Boletín Oficial del Estado*).

Õiguskorda täiendab kohtupraktika, mida loob Hispaania kõrgeim kohus (*Tribunal Supremo*) seaduste, tava ja õiguse üldpõhimõtete korduva tõlgendamise ja kohaldamise teel.

Hispaania kohtunikud ja kohtud, kes juhinduvad ainult põhiseadusest ja õigusriigist, on kohustatud tegema igas arutatavas asjas otsuse väljakujunenud allikate süsteemile tuginedes.

Õigusaktide liigid

Põhiseadus: Hispaania tähtsaim õigusakt, millest juhinduvad kõik avaliku sektori asutused ja kodanikud. Kõik põhiseadusega vastuolus olevad õigusnormid ja -aktid on kehtetud. Põhiseaduse sisu koosneb kahest selgesti eristuvast osast: a) dogmaatiline osa ja b) põhiseadus.

Rahvusvahelised lepingud: teatavate rahvusvahelise õiguse subjektide vahelised kirjalikud kokkulepped, mida reguleerib rahvusvaheline õigus. Need võivad koosneda ühest või mitmest omavahel seotud juriidilisest dokumendist, olenemata nende nimetusest. Pärast allkirjastamist ja Hispaanias ametlikult avaldamist muutuvad rahvusvahelised lepingud riigi õiguskorra osaks.

Autonoomiastatuut: peamised Hispaania institutsioonilised õigusnormid, mida kohaldatakse autonoomsetele piirkondadele ja mida tunnustatakse Hispaania 1978. aasta põhiseadusega. See on vastu võetud alusseadusega. Statuut sisaldab vähemalt autonoomse piirkonna nime, selle territooriumi piire, autonoomsete institutsioonide nime, korraldust ja asukohta ning nende pädevust. Autonoomiastatuut ei ole suveräänsuse väljendus ega *põhiseadus*, sest see ei tulene algsest asutavast võimust (mida ei ole autonoomseteks piirkondadeks saanud territooriumidele antud). Need piirkonnad on olemas pigem seepärast, et riik neid tunnustab, ilma et autonoomia põhimõte seaks mingitel asjaoludel kahtluse alla ühtsuse põhimõtte.

Seadus: Hispaanias on eri liiki seadusi.

Alusseadused: põhiõiguste ja kodanikuvabaduste rakendamisega seotud alusseadused, autonoomiastatuudi või üldise valimiskorra vastuvõtmist käsitlevad alusseadused ja muud põhiseadusega ettenähtud alusseadused.

Lihtseadused: reguleerivad alusseadustega reguleerimata küsimusi.

Seadusandlikud dekreedid: valitsuse poolt parlamendilt (*Cortes Generales*) saadud volituste alusel välja antud seaduse jõuga õigusnormid teatavate küsimuste reguleerimiseks.

Dekreetseadused: valitsuse poolt erakorraliselt ja pakilise vajaduse korral vastu võetud ajutised õigusaktid, mis ei mõjuta riigi põhiinstitutsioone reguleerivat õiguskorda, põhiseaduse esimeses jaotises loetletud kodanike õigusi, kohustusi ja vabadusi, autonoomsete piirkondade õiguskorda ega üldist valimiskorda. Dekreetseadused tuleb anda kogu saadikute kongressile (*Congreso de los Diputados*) arutamiseks ja hääletamiseks kolmekümne päeva jooksul pärast nende vastuvõtmist.

Määrused: üldised õigusnormid, mida annavad välja täidesaatva võimu organid. Need on õigusnormide hierarhias seadusest vahetult madalamal positsioonil asuvad õigusaktid, millega seadusi tavaliselt rakendatakse.

Tavad: ühetaolise tegevuse üldiselt järjepidevast kordumisest tulenevate normide kogum. Selleks et tava oleks kollektiivse spontaanse tahte väljendus, peab see olema levinud, järjepidev, ühtne ja kestev.

Õiguse üldpõhimõtted: üldised normatiivsed avaldused, mis ei ole formaalselt õiguskorra osa, aga mida peetakse õiguskorra osaks selle pärast, et need on aluseks teistele konkreetsetele normatiivsetele avaldustele või võtavad abstraktselt kokku nende sisu. Need aitavad täita õiguslünki ja tõlgendada õigusnorme.

Kohtupraktika: tekib kahest üht õigusnormi ühtmoodi tõlgendavast kohtuotsusest, mille on teinud Hispaania kõrgeim kohus, või kui tegemist on autonoomse piirkonna pädevusse kuuluva küsimusega, selle autonoomse piirkonna kõrgeim kohus (*Tribunal Superior de Justicia*). Juhul kui kohtunik või kohus kaldub Hispaania kõrgeima kohtu kehtestatud doktriinist kõrvale, ei muuda see kohtuotsust automaatselt kehtetuks, vaid annab aluse kassatsioonkaebuseks. Sellest olenemata võivad Hispaania kõrgeim kohus ja teatavas autonoomses piirkonnas selle autonoomse piirkonna kõrgeim kohus põhjendatud juhtudel alati väljakujunenud kohtupraktikast kõrvale kalduda ja uut kohtupraktikat luua.

Õigusnormide hierarhia

Hispaania tsiviilseadustiku artikli 1 lõike 2 kohaselt on hierarhias kõrgemal positsioonil asuva õigusnormiga vastuolus olevad õigusnormid kehtetud. See tähendab, et õigusnormide hierarhia tuleb tingimata kehtestada.. Seepärast reguleerib Hispaania põhiseadus eri normide omavahelisi seoseid ning nende hierarhilisi ja pädevussuhteid.

Põhiseaduse järgi on Hispaania õigusnormide järjestus järgmine:

põhiseadus;

rahvusvahelised lepingud;

seadused järgmises järjekorras: alusseadused, lihtseadused ja seaduse jõuga õigusnormid (sh kuninglikud dekreetseadused ja kuninglikud seadusandlikud dekreedid), kusjuures nende vahel ei ole hierarhiat, vaid neid iseloomustavad pigem eri menetlused ja kohaldamisvaldkonnad;

täidesaatva võimu organite välja antud õigusnormid (kuninglikud dekreedid, ministri määrused jne), millel on oma hierarhia olenevalt need kehtestanud organist.

Lisaks kehtib pädevuspõhimõte eri autonoomsete piirkondade parlamentide väljaantavate õigusnormide (autonoomse piirkonna valitsuse dekreedid, autonoomse piirkonna valitsuse määrused jne) korral.

Kohtunikud ja kohtud ei kohalda määrusi või muid õigusnorme, mis on vastuolus põhiseaduse, seaduse või õigusnormide hierarhia põhimõttega.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Hispaania institutsiooniline raamistik tugineb võimude lahususe põhimõttele, kusjuures seadusandlik võim kuulub Hispaania parlamendile ja riigi autonoomsete piirkondade seadusandlikele assambleedele.
Valitsusel – nii riigi tasandil kui ka igas autonoomses piirkonnas – on täidesaatev võim, sealhulgas õigus välja anda määrusi, ja mõnikord on tal parlamendi delegeeritud seadusandlikud volitused.
Kohalikel omavalitsustel ei ole seadusandlikke volitusi, kuid neil on õigus anda välja omavalitsuse määrusi.
Õigus seadusi algatada on valitsusel, kongressil ja senatil, autonoomsete piirkondade assambleedel ja teatavatel juhtudel rahval.

Otsuste tegemise protsess

Rahvusvahelised lepingud: nende vastuvõtmiseks on kolm viisi, sõltuvalt lepinguga reguleeritavast valdkonnast.
Esiteks antakse juhul, kui põhiseadusest tulenev pädevuse teostamise õigus on rahvusvahelisel organisatsioonil või institutsioonil, lepingule allakirjutamise luba alusseadusega.
Teiseks võib valitsus anda parlamendi eelneval loal riigi nõusoleku õiguslikult siduvate lepingute või kokkulepete allakirjutamiseks järgmistel juhtudel: poliitilised lepingud, sõjaväelised lepingud või kokkulepped, riigi territoriaalset terviklikkust või põhiseaduse esimeses jaotises sätestatud põhiõigusi ja -kohustusi mõjutavad lepingud või kokkulepped, maksuhaldurile rahalisi kohustusi kaasa toovad lepingud või kokkulepped ning lepingud või kokkulepped, mis nõuavad mõne seaduse muutmist või sellest erandi tegemist või mille rakendamiseks on vaja seadusandlikke meetmeid.
Kõikide muude küsimuste korral on ainus nõue, et kongressi ja senatit tuleb lepingu allakirjutamise järel sellest kohe teavitada.
Pärast allakirjutamist ja Hispaanias ametlikult avaldamist saavad rahvusvahelised lepingud riigi õiguskorra osaks. Lepingute sätetest võib erandeid teha või sätteid võib muuta või nende täitmise peatada ainult asjaomases lepingus ettenähtud viisil või rahvusvahelise õiguse üldnormide kohaselt. Rahvusvaheliste lepingute ja kokkulepete lõpetamisel kasutatakse sama menetlust kui nende vastuvõtmisel.
Seadus
Seaduseelnõud kiidab heaks ministrite nõukogu (*Consejo de Ministros*), kes edastab need kongressile koos nende esitamise põhjuste ja õigusliku taustaga, mida kongress nende kohta otsuse tegemiseks vajab.
Autonoomsete piirkondade seaduseelnõud kiidab heaks asjaomase autonoomse piirkonna ministrite nõukogu ja need edastatakse samal viisil kõnealuse autonoomse piirkonna seadusandlikule assambleele.
Kui kongress on liht- või alusseaduse eelnõu heaks kiitnud, annab kongressi esimees sellest viivitamata teada senati esimehele, kes edastab selle senatile arutamiseks. Senat võib kahe kuu jooksul pärast seaduseelnõu kättesaamist panna sellele veto või teha sellesse muudatusi. Veto tuleb heaks kiita absoluutse häälteenamusega.
Eelnõud ei saa esitada kuningale heakskiitmiseks, kui kongress ei ole algset eelnõud ratifitseerinud (veto korral peab see toimuma absoluutse häälteenamusega; kui eelnõu esitamisest on möödunud kaks kuud, piisab lihthäälteenamusest) või muudatuste üle hääletanud ja need lihthäälteenamusega vastu võtnud või tagasi lükanud. Kui tegemist on valitsuse või kongressi poolt kiireloomuliseks kuulutatud eelnõudega, on senatil eelnõu vetostamiseks või muutmiseks kahe kuu asemel aega kakskümmend kalendripäeva.
Parlamendis vastu võetud seadused esitatakse kuningale, kes kinnitab ja jõustab need viieteistkümne päeva jooksul pärast nende vastuvõtmist ning kes annab korralduse nende avaldamiseks.
Alusseadused: alusseaduste vastuvõtmiseks, muutmiseks või neist erandite tegemiseks on vaja kongressi absoluutset häälteenamust eelnõu tervikteksti lõpphääletusel.
Määrused: määrused antakse välja allpool kirjeldatud korras.
Määruse algatab asjakohane poliitikat kujundav osakond, mis koostab vastava eelnõu, millele lisatakse seletuskiri määruse vajalikkuse ja sobivuse kohta ning sellega kaasnevate kulude hinnangut sisaldav finantsaruanne.
Määruse ettevalmistamise protsessis tuleb lisaks seletuskirjade, arvamuste ja eelnevate kohustuslike heakskiitude kogumisele korraldada uuringuid ja konsultatsioone, mida peetakse vajalikuks teksti sobivuse ja õiguspärasuse tagamiseks. Määrustele tuleb igal juhul lisada neis sätestatud meetmete soolise mõju aruanne.
Kui õigusnorm mõjutab kodanike seadusjärgseid õigusi ja huve, võib neile anda võimaluse selle avalikuks arutamiseks mõistliku aja ehk vähemalt viieteistkümne tööpäeva jooksul. Seega esitatakse õigusnorm juhul, kui selle iseloom seda nõuab, nimetatud aja jooksul avalikuks konsulteerimiseks.
Igal juhul peab määruste eelnõudest teatama tehniline peasekretariaat (*Secretaría General Técnica*), ilma et see piiraks riiginõukogu (*Consejo de Estado*) arvamuse esitamist seaduses sätestatud juhtudel.
Kui määrus võib mõjutada riigi ja autonoomsete piirkondade vahelist pädevuse jaotust, on vaja avaliku sektori asutuste eelnevat aruannet.
Valitsuse heaks kiidetud määrused jõustuvad pärast nende tervikteksti avaldamist riigi ametlikus väljaandes.

Õigusaktide andmebaasid

Kõik alates 1960. aastast avaldatud õigusaktid on olemas riigi ametliku väljaande andmebaasis.

Kas juurdepääs andmebaasidele on tasuta?

Juurdepääs sellele andmebaasile on tasuta.

Sisu lühikirjeldus

Riigi ametliku väljaande veebisaidil saab tutvuda kõigi alates 1960. aastast avaldatud väljaannetega.
Veebisaidil on õigusaktide ja teadete otsingumootor, samuti põhiseadusliku kohtupraktika (alates 1980. aastast) andmebaas, riigiadvokatuuri (*Abogacía del Estado*) aruanded ja arvamused (alates 1997. aastast) ja riiginõukogu arvamused. Seal on avaldatud ka õigusaktide **uuesti sõnastatud versioonid**, mis sisaldavad õigusaktidesse tehtud peamisi muudatusi. Lisaks pakub see õigusnormidest teavitamise teenust, avalikke teateid ning teabe ja dokumentidega tutvumise võimalust.

Seotud lingid

Hispaania õigusaktide andmebaas

Viimati uuendatud: 17/01/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Prantsusmaa

Selles jaotises on esitatud ülevaade Prantsuse õiguse allikatest.

Õiguse allikad

Prantsuse õigus koosneb sisuliselt kirjalikest õigusnormidest, mida nimetatakse **õiguse allikateks**. Need võivad olla riikide poolt või riikide vahel riigi tasandil vastu võetud õigusnormid, aga ka riigi ja rahvusvaheliste kohtute kohtupraktika. Peale selle kuuluvad nende hulka kohalikul tasandil kehtestatud õigusnormid, näiteks kohalike omavalitsuste või kutse- ja ametiühingute, näiteks arstide kolleegiumi eeskirjad või kodanike endi kehtestatud normid, näiteks kollektiivlepingud või muud lepingud, aga ka puht tavad.
See kogum allub **õigusnormide hierarhiale**. Näiteks iga uus õigusnorm:
peab võtma arvesse olemasolevaid kõrgemaid õigusnorme;
võib muuta sama tasandi olemasolevaid õigusnorme;
tühistab madalamad vastuolulised õigusnormid.

Rahvusvahelise õiguse allikad

Rahvusvahelised lepingud ja kokkulepped

Rahvusvaheline leping jõustub Prantsusmaal pärast selle ratifitseerimist või heakskiitmist ja avaldamist. Osa lepinguid on Prantsusmaa õiguskorras **vahetult kohaldatavad**, teised tuleb aga riigisisese õigusaktiga **üle võtta**.

Euroopa Liidu õigus

Euroopa Liidu õiguse mõiste hõlmab Euroopa Liidu institutsioonide kehtestatud õigusnorme. Need võivad olla soovitused, arvamused, määrused, otsused või direktiivid.

Riigisisesed õiguse allikad

Põhiseaduslikud õigusnormid

4. oktoobri 1958. aasta põhiseadus;
27. oktoobri 1946. aasta põhiseaduse preambul koos 26. augusti 1789. aasta inim- ja kodanikuõiguste deklaratsiooniga ning neis viidatud vabariigi seadustes tunnustatud põhimõtetega;
põhiseadusnõukogule enne nende jõustumist esitatud orgaanilised seadused, mille eesmärk on põhiseadust täiendada.

Seadusandlikud õigusnormid

Parlamendi poolt vastuvõetavad õigusaktid alluvad põhiseadusele. Põhiseadusnõukogu kontrollib sellekohase taotluse saamisel **õigusakti vastavust põhiseadusele** enne selle jõustamist. Põhiseadusnõukogule võib esitada taotluse ka Vabariigi president, peaminister, rahvusassamblee ja senati esimees või nende kummagi kuuskümmend liiget. Iga juriidilisse menetlusse kaasatud üksikisik võib vaidlustada menetluses tähtsust omava kehtiva õigusakti põhiseaduslikkuse ja nõuda selle kehtetuks tunnistamist põhjendusel, et see on vastuolus põhiseadusega tagatud õiguste ja vabadustega. Sellisel juhul edastab riiginõukogu või kassatsioonikohus asja põhiseadusnõukogule eelotsuse tegemiseks.
Põhiseaduse artikli 55 kohaselt on Prantsusmaa poolt ratifitseeritud rahvusvahelised lepingud seadusandlike õigusnormide suhtes ülimuslikud. Haldus- ja üldkohtud peavad keelduma kohaldamast oma kohtualluvuspiirkonnas õigusakte, mis on vastuolus rahvusvahelise lepinguga, olenemata sellest, kas see ratifitseeriti enne või pärast õigusakti jõustumist.

Seadusandlikud dokumendid

Korraldused

Põhiseaduse artikli 38 kohaselt võib **valitsus** taotleda oma programmi rakendamiseks parlamendilt luba piiratud ajavahemiku jooksul seadusandlikke meetmeid võtta. Need korraldused jäävad ametlikult haldusaktideks kuni nende heakskiitmiseni seadusandliku organi poolt ning kuni heakskiitmiseni võidakse neid halduskohtus vaidlustada.

Määrused

Määrused **on erinevad olenevalt neid andnud asutusest**:
Vabariigi Presidendi või peaministri seadlused (kui ministrite nõukogu või riiginõukogu need vastu võtab, võib neid muuta ainult samasuguses korras).
ministeeriumisisesed või ministri korraldused;
riigivõimu delegeeritud esindajate (prefekti, linnapea vms) või detsentraliseeritud ametiasutuste (vald, departemang või regioon) reguleerivad otsused.

Kollektiivlepingud

Tööhõive üldtingimused on sätestatud tööseadustikus. Sellest lähtuvalt sõlmivad erasektori tööturu osapooled (tööandjad ja **ametiühingud**) omavahelised lepingud ja lepped. Seega määratletakse kollektiivlepingutes töötajate töötingimused ja neile töö eest tagatud hüvitised (jäätmekäitlus ja ringlussevõtt, noorte töötajate elamispind, lisapensionisüsteem jne). **Kollektiivlepped** hõlmavad seevastu ainult konkreetset teemat (töötasu, tööaeg jne). Kollektiivlepinguid ja -leppeid võidakse sõlmida sektori tasandil (kõik teatud territooriumil samal tegevusalal tegutsevad äriühingud), äriühingu või ettevõtte tasandil. Tööhõive, sotsiaalsete suhete ja solidaarsusministeerium või põllumajandus- ja kalandusministeerium võivad kollektiivlepingut laiendada kõikidele sama sektori organisatsioonidele.

Üld- ja halduskohtute kohtupraktika

Kohtupraktika tuleneb nii üld- kui ka halduskohtutest. Kohtupraktikaga tõlgendatakse õigusakte, kuid tõlgendus kehtib üldjoontes ainult asjaomases küsimuses. Halduskohtute kohtupraktika on haldusaktide suhtes ülimuslik, see tähendab, et nendega saab kehtetuks tunnistada haldusakte, kuid mitte õigustloovaid akte.

Institutsiooniline raamistik

Õigusloomeprotsess Prantsusmaal

Tähtis on eristada **valitsuse eelnõu**, mille algatab valitsus ja mille esitab ministrite nõukogule minister, **parlamendi eelnõust**, mille algatab parlament. Valitsuse eelnõu esitatakse rahvusassambleele või senatile.
Seejärel vaatab parlament eelnõu läbi ja see võetakse vastu, kui mõlemad kojad on selle samadel tingimustel heaks kiitnud.
Kui kaks koda kokkuleppele ei jõua, kutsutakse kokku ühiskomitee. See seitsmest rahvusassamblee liikmest ja seitsmest senati liikmest koosnev komitee saab ülesandeks koostada eelnõu kokkulepitud tekst, tavaliselt pärast kaht lugemist kummaski kojas. Valitsus võib siiski kasutada kiirendatud menetlust; sellisel juhul võidakse moodustada ühiskomitee pärast esimest lugemist.
Seaduse kuulutab välja (st kirjutab alla) Vabariigi President 15 päeva jooksul pärast seda, kui parlamendis vastu võetud tekst valitsusele edastatakse. President võib taotleda selle aja jooksul seaduse uut lugemist ja võidakse konsulteerida põhiseadusnõukoguga, et kontrollida selle vastavust põhiseadusele.
Väljakuulutatud seadus jõustub pärast selle avaldamist Ametlikus Teatajas.

Seaduste ja määruste avaldamine

Seaduse ja määrused muutuvad siduvaks pärast nende **teatavakstegemist kodanikele**. Seega tuleb igast meetmest teavitada isikuid, keda need puudutavad, mis tähendab, et regulatiivsed meetmed tuleb avaldada.

Seadusandlike ja regulatiivsete tekstide jõustumise sätteid muudeti 20. veebruari 2004. aasta korraldusega nr 2004-164 alates 1. juunist 2004.
Tsiviilseadustiku artiklis 1 sätestatakse, et **tekstid jõustuvad järgmisel päeval pärast nende avaldamist Ametlikus Teatajas**, kui ei ole teisiti sätestatud.
Erijuhtudel võivad järgmised siiski jõustuda avaldamise päeval: seadused, mida rakendavas seadluses on selliselt sätestatud, ja haldusmeetmed, mille kohta on valitsus erisättega eelnevalt selliselt kehtestanud.
Välja arvatud **seadlused, avaldatakse Ametlikus Teatajas** ka pädevate riigiasutuste riigi tasandil antud **regulatiivsed õigusaktid** (ministri korraldused, sõltumatute haldusasutuste meetmed jne). Ministeeriumite korraldused avaldatakse sageli lisaks ka ministeeriumi bülletäänis.
Regulatiivne õigusakt avaldatakse ainult bülletäänis, kui see puudutab vaid väikest kodanike kategooriat (sisuliselt ainult ministeeriumi teenistujaid ja esindajaid).
Kohalike ametiasutuste meetmete avaldamiseks kehtib eraldi kord. Ametlikus Teatajas neid ei avaldata.
Ringkirjadel või juhistel reeglina regulatiivne jõud puudub. Need meetmed piirduvad juhiste andmisega seaduste ja seadluste rakendamiseks osakondades või teatud sätete tõlgendamise selgitamisega.
Jõustamiseks tuleb need avaldada asjaomasel, peaministri poolt selleks ettenähtud veebisaidil (8. detsembri 2008. aasta seadlus nr 2008-1281). Ametlikus Teatajas avaldatakse vaid kõige tähtsamad ringkirjad.

Õigusaktide andmebaasid

Prantsusmaa **avalikke õigusaktide andmebaase** haldab avaliku teabe veebis levitamise talitus (SPDDI) vastavalt 5. augusti 2002. aasta seadlusele nr 2002-1064 (ingliskeelne tekst)
Seda süsteemi on üksikasjalikult selgitatud teabelehel veebisaidil Légifrance kättesaadava teabe kasutamise kohta:
Légifrance sisaldab:
seadustike, seaduste ja määruste terviktekste **(andmebaas Legi)**
Ametliku Teataja seaduste ja seadluste väljaandes (*lois et décrets*) avaldatud dokumente **(andmebaas Jorf)**
üleriigilisi laiendatud kollektiivlepinguid **(andmebaas Kali)**
põhiseadusnõukogu otsuseid **(andmebaas Constit)**
kassatsioonikohtu ja apellatsioonikohtu otsuseid **(bülletäänis avaldatud otsused andmebaasis Cass, avaldamata otsused andmebaasis Inca ning apellatsioonikohtu otsused andmebaasis Capp)**
riiginõukogu ja pädevuskonfliktide kohtu otsuseid, haldusapellatsioonikohtute otsuseid ja valikut esimese astme halduskohtute otsustest **(andmebaas Jade)**
Riikliku Infotehnoloogia ja Kodanikuvabaduste Komisjoni (CNIL) otsuseid **(andmebaas CNIL)**.
See talitus (SPDDI) pakub viiteid ka muudele veebisaitidele, millele pääseb kas otse või Légifrance'i kaudu, need on:
finantskohtute otsused kontrollikoja veebisaidil;
ministeeriumite bülletäänid;
maksude peadirektoraadi maksudokumendid
rahvusvahelised konventsioonid välis- ja Euroopa asjade ministeeriumi veebilehel (andmebaas Pact).
Teave eeltoodud teist liiki andmete leidmise ja kasutamise tingimuste kohta on esitatud igal veebisaidil eraldi.
Légifrance'i veebisaidil on esitatud ka teave eelmainitud andmebaaside kataloogi leidmiseks.
Esitatud on ka Légifrance'i litsentsitasude loetelu.

Andmebaasid

Õigusaktide andmebaaside mitteammendav loetelu on järgmine:
andmebaas LEGI sisaldab seadustike, seaduste ja määruste terviktekste;
andmebaas JORF sisaldab Ametliku Teataja seaduste ja seadluste väljaandes (*lois et décrets*) avaldatud dokumente;
andmebaas KALI sisaldab üleriigilisi laiendatud kollektiivlepinguid;
andmebaas CONSTIT sisaldab põhiseadusnõukogu otsuseid;
andmebaas JADE sisaldab riiginõukogu ja pädevuskonfliktide kohtu ning haldusapellatsioonikohtute otsuseid ja valikut esimese astme halduskohtute otsustest;
andmebaas CNIL sisaldab Riikliku Infotehnoloogia ja Kodanikuvabaduste Komisjoni (CNIL) otsuseid.

Kassatsioonikohtu kohtupraktika on esitatud selle veebisaidil.
Kassatsioonikohtu otsuseid võib tellida veebiteenuse kaudu ning teatud kassatsioonikohtu otsused tõlgitakse inglise, araabia ja mandariini keelde.
Viimati uuendatud: 13/12/2016
Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.
Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje hr originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Horvaatia

Horvaatia Vabariigi põhiseadus

Horvaatia Vabariigi põhiseadus (*Ustav Republike Hrvatske*)

Kõige tähtsamad kriminaalõigusaktid

Karistusseadustik (*Kazneni zakon*; Horvaatia Vabariigi ametlik väljaanne (*Narodne Novine*, NN) nr 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18 ja 126/19)

Uue karistusseadustikuga, mis jõustus 2013. aasta esimesel päeval, juurutati mõned uuendused, nagu rangemad karistused ja pikemad aegumistähtajad, aga ka uued süüteod, nagu töötasu maksmata jätmine, ettevaatamatu sõidukijuhtimine ja ebaseaduslik hasartmängude mängimine. Karistusseadustikus 2012. aasta detsembris kriminaalvastutuse valdkonnas tehtud muudatuste tulemusel muutus uimastite omamine isikliku kasutamise eesmärgil väärteoks.
Karistusseadustikul on üld- ja eriosa.
A) Karistusseadustiku üldosa sisaldab sätteid, mida kohaldatakse kõigi süütegude suhtes. Neis sätetes sisalduvad karistatavuse, trahvide ja kriminaalkaristuste üldised eeldused.
B) Karistusseadustiku eriosa sisaldab konkreetsete süütegude kirjeldusi ja vastavaid karistusi, sealhulgas neid, mida reguleeritakse muude õigusaktidega.
Horvaatia karistusseadustikus sätestatud süüteod on järgmised:

inimsuse ja inimväärikuse vastased süüteod;
elu- ja kehavastased süüteod;
inimõiguste ja põhivabaduste vastased süüteod;
töö- ja sotsiaalkindlustuse vastased süüteod;
isikuvabaduse vastased süüteod;
eraelu puutumatuse vastased süüteod;
au- ja mainevastased süüteod;
seksuaalse vabaduse vastased süüteod;
laste seksuaalne kuritarvitamine ja seksuaalne ärakasutamine;
abielu-, perekonna- ja lastevastased süüteod;
inimeste tervise vastased süüteod;
keskkonnavastased süüteod;
üldise turvalisuse vastased süüteod;
liiklusohutuse vastased süüteod;
varavastased süüteod;
majandusalased süüteod;
arvutisüsteemide-, tarkvara- ja andmevastased süüteod;
võltsimine;
intellektuaalomandi vastased süüteod;
avaliku korra vastased süüteod;
kohtuvõimu vastased süüteod;
avaliku korra vastased süüteod;
hääleõiguse vastased süüteod;
Horvaatia Vabariigi vastased süüteod;
välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooni vastased süüteod ning
Horvaatia Vabariigi relvajõudude vastased süüteod.

Kriminaalmenetluse seadus (*Zakon o kaznenom postupku*; NN nr 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – Horvaatia konstitutsioonikohtu määrus ja otsus, 143/12, 56 /13, 145/13, 152/14, 70/17 ja 126/19)

Selles seaduses on sätestatud normid, mis tagavad, et ühtegi süütut isikut ei mõisteta süüdi ja et kuriteo toimepanijatele määratakse karistused või nende suhtes kohaldatakse muid meetmeid seaduses sätestatud tingimustel ja pädevas kohtus seaduslikult ellu viidud menetluse alusel.

Süüdistuse esitamine ja kriminaalmenetlus võivad toimuda ja lõppeda üksnes selles seaduses sätestatud eeskirjade ja tingimuste kohaselt.

Kriminaalmenetluse seadusega on Horvaatia õigussüsteemi üle võetud järgmised ELi õigusaktid:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta direktiiv 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (ELT L 280, 26.10.2010);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (ELT L 101, 15.4.2011);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/93/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust (ELT L 335, 17.12.2011);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT L 142, 1.6.2012);

nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/977/JSK kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusalase koostöö raames töödeldavate isikuandmete kaitse kohta (ELT L 350, 30.12.2008);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK (ELT L 315, 14.11.2012);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta direktiiv 2013/48/EL, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses ning õigust lasta teavitada vabaduse võtmisest kolmandat isikut ja suhelda vabaduse võtmise ajal kolmandate isikute ja konsulaarasutustega (ELT L 294, 6.11.2013);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/42/EL kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise kohta Euroopa Liidus (ELT L 127, 29.4.2014);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/62/EL, milles käsitletakse euro ja muude vääringute kriminaalõiguslikku kaitset võltsimise vastu ning millega asendatakse nõukogu raamotsus 2000/383/JSK (ELT L 151, 21.5.2014);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT L 65, 11.3.2016);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/1919, milles käsitletakse tasuta õigusabi andmist kahtlustatavatele ja süüdistatavatele kriminaalmenetluses ning isikutele, kelle üleandmist taotletakse Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses (ELT L 297, 4.11.2016, lk 1).

Kriminaalmenetlus viiakse ellu volitatud süüdistaja taotlusel.

Nende kuritegude puhul, mille korral algatatakse kriminaalmenetlus *ex officio*, on volitatud süüdistaja riiklik süüdistaja ehk prokurör (*državni odvjetnik*), samal ajal kui nende kuritegude puhul, mille korral algatatakse kriminaalmenetlus erasüüdistusega, on pädev süüdistaja erasüüdistaja (*privatni tužitelj*). Teatavate seaduses sätestatud kuritegude korral algatab riiklik süüdistaja kriminaalmenetluse üksnes kuriteoohvri taotluse alusel. Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, peab riiklik süüdistaja algatama kriminaalmenetluse, kui on alust arvata, et teatav isik on pannud toime kuriteo, mille korral algatatakse kriminaalmenetlus *ex officio*, ja kui sellele isikule süüdistuse esitamisele ei ole õiguslikke takistusi.

Kui riiklik süüdistaja leiab, et kriminaalmenetluse algatamiseks või elluviimiseks ei ole alust, võib kõnealuses seaduses sätestatud tingimustel tema asemel süüdistajana asja kohtusse anda kuriteoohver.

Süüdimõistvate kohtuotsuste õiguslike tagajärgede, karistusregistri- ja rehabiliteerimise seadus (*Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji*; NN nr 143/12 ja 105/15)

See seadus reguleerib süüdimõistmise õiguslikke tagajärgi, karistusregistri andmete korraldamist, pidamist, kättesaadavust, avaldamist, kustutamist ja rahvusvahelist vahetamist ning rehabiliteerimist.

Seadus sisaldab sätteid, mis on kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsus 2009/315/JSK, mis käsitleb karistusregistrite andmete vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust ja andmete sisu;
nõukogu 6. aprilli 2009. aasta otsus 2009/316/JSK Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS) loomise kohta raamotsuse 2009/315/JSK artikli 11 kohaldamiseks.
Horvaatia karistusregistrit korraldab ja peab justiitsministeerium, mis on samal ajal ka keskasutuse karistusregistri andmete vahetamisel teiste riikidega (edaspidi „ministeerium“).
Karistusregistrit peetakse füüsiliste ja juriidiliste isikute kohta, kes on Horvaatias lõpliku kohtuotsusega süütegudes süüdi mõistetud. Karistusregistrit peetakse ka Horvaatia kodanike ja Horvaatias asuvate juriidiliste isikute kohta, kes on lõpliku kohtuotsusega süütegudes süüdi mõistetud väljaspool Horvaatiat, kui sellised andmed on ministeeriumile edastatud.
Karistusregister sisaldab loetelu isikutest, kes on lõpliku kohtuotsusega süüdi mõistetud laste seksuaalses kuritarvitamises ja seksuaalses ärakasutamises ning muudes kõnealuse seaduse artikli 13 lõikes 4 osutatud süütegudes.

A) Horvaatia kõige olulisemad õigusaktid tsiviil-, äri- ja haldusõiguse valdkonnas

Võlaõigusseadus (*Zakon o obveznim odnosima*; NN nr 35/05, 41/08 ja 125/11)
See seadus reguleerib tsiviilkohustuste aluseid (üldosa) ning lepingulisi ja lepinguväliseid tsiviilkohustusi (eriosa).
Tehingupooled on vabad oma tsiviilkohustusi haldama, kuid neid ei või hallata Horvaatia põhiseaduse, kohustuslike õigusnormide ja avaliku korraga vastuolus oleval viisil.
Omandi- ja muude asjaõiguste seadus (*Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*; NN nr 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 ja 152/14)
Selle seadusega on kehtestatud omandi valdamise üldine kord. Selle seaduse sätteid kohaldatakse ka nende asjade valdamise suhtes, mille kohta kehtib mõni õiguslik erikord, kui need sätted ei ole selle korraga vastuolus.
Seaduses omandiõiguse ja omanike kohta sätestatut kohaldatakse *mutatis mutandis* kõigi teiste asjaõiguste suhtes, kui seaduses ei ole sõnaselgelt sätestatud teisiti või nende õiguslikust laadist ei tulene teisiti.
Pärimisseadus (*Zakon o nasljeđivanju*; NN nr 48/03, 163/03, 35/05 – võlaõigusseadus – ja 127/13)
See seadus reguleerib pärimisõigust ja eeskirju, millest kohtud, muud asutused ja volitatud isikud peavad pärimisasjades lähtuma.
Kinnistusraamatuseadus (*Zakon o zemljišnim knjigama*; NN nr 63/19)
See seadus reguleerib tehingute seisukohast asjakohaseid küsimusi, mis on seotud kinnisasja õigusliku seisundiga Horvaatia territooriumil, ning kinnistusraamatu (maa omandiõiguse register (*gruntovnica*)) pidamise viisi ja vormi, kui teatavate maatükkide suhtes ei ole tehtud erikorraldusi.
Tsiviilkohtumenetluse seadus (*Zakon o parničnom postupku*; NN nr 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11 – konsolideeritud tekst, 25/13 ja 89/14)
See seadus reguleerib menetluskorda, mille kohaselt kohtud menetlevad ja lahendavad vaidlusi, mis on seotud üksikisikute ja kodanike põhiõiguste ja -kohustuste ning kodanike isiklike ja perekonnasuhetega, ning töö-, kaubandus-, varalisi ja muid tsiviilvaidlusi, kui seaduses ei ole sätestatud, et kohtud peavad mõnd neist vaidlustest lahendama mõne muu menetluskorra kohaselt.
Täitemenetluse seadus (*Ovršni zakon*; NN nr 112/12, 25/13, 93/14, 55/16 ja 73/17)
See seadus reguleerib menetlust, millega kohtud ja notarid pööravad täitmisele täite- ja ametlikel dokumentidel põhinevaid nõudeid (täitemenetlus), ja menetlust, millega kohtud ja notarid nõuavad sisse nõude tagatisi (tagatismenetlus), kui eraldi seaduses ei ole sätestatud teisiti. See seadus reguleerib ka täitemenetluse ja tagatismenetluse alusel tekkinud materiaalõiguslikke suhteid.

B) Kõige olulisemad õigusalast koostööd reguleerivad õigusaktid

Rahvusvahelise eraõiguse seadus (*Zakon o međunarodnom privatnom pravu*; NN nr 101/17)
See seadus reguleerib:
rahvusvahelise mõõtmega eraõiguslike suhete suhtes kohaldatavat õigust;
Horvaatia Vabariigi kohtute ja muude ametiasutuste pädevust ja töökorda käesoleva loetelu punktis 1 osutatud õigusküsimustes;
välisriigis käesoleva loetelu punktis 1 osutatud õigusküsimustes tehtud kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist.

Üksikasjalikumat teavet leiab siit:
https://pravosudje.gov.hr/pristup-informacijama-6341/zakoni-i-ostali-propisi/zakoni-i-propisi-6354/6354
Lisateave
Viimati uuendatud: 30/09/2021
Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Itaalia

Sellel lehel esitatakse teavet Itaalia õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

Nagu iga kaasaegse demokraatia puhul, põhineb ka Itaalia poliitiline süsteem seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu lahususel.
Itaalia õiguse allikateks on tavaliselt täidesaatva võimu poolt jõustatavad õigusnormid. Kohtuvõim sekkub õiguse rikkumise korral.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Itaalia õiguse allikateks, esitatuna nende tähtsuse järjekorras, on:
põhiseadus
seadused (seadustikud ja muud parlamendiseadused, maakonna tasandi seadused)
määrused
tavad
Õiguse allikaks võib olla ka rahvahääletus, kui sellega tühistatakse varasem seadus.
Seadused on tõlgendatavad ning kohtupraktika võib mõjutada edasisi otsuseid. Siiski ei ole kohtupraktika rangelt siduv, kuna Itaalias on tsiviilõigussüsteem, mille puhul tõlgendajad juhinduvad peamiselt positiivsetest kirjapandud seadustest.
Peamine õiguse allikas on põhiseadus. Selle sõnastab põhiseadusandlik võim ning seda võib muuta ainult erimenetluse teel, mis on keerulisem, kui tavaliste seaduste muutmiseks ette nähtud menetlus.
Parlamendiseadused võetakse vastu pärast seda, kui need on läbinud arutelu nii alamkojas (Camera dei Deputati) kui ka ülemkojas (Senato), ning need kuuluvad seejärel täitmisele ja järgimisele kogu Itaalias. Erandiks on eriseadused, mis võetakse vastu konkreetsete piirkondade jaoks või eriliste sündmuste puhul, nagu näiteks maavärin.

Maakonna tasandi seadused kehtivad ainult asjaomase maakonna territooriumil ning nendega võib reguleerida ainult konkreetseid küsimusi.
Mõnes küsimuses võivad maakonna tasandi seadused olla integreeritud riiklike seadustega (kui need on olemas) või olla ainsateks valdkonda reguleerivateks õigusaktideks (siseriiklike õigusnormide puudumisel), näiteks kaubanduse, hariduse, teadusuuringute, spordi, sadamate ja lennujaamade, tööohutuse ja kultuuriväärtuste valdkonnas.
Määrused sisaldavad õigusnorme, millega nähakse ette nii riiklike kui ka maakonna tasandi seaduste täitmise üksikasjad.

Õigusnormide hierarhia

Itaalia kohtusüsteem on kooskõlas rahvusvaheliste ja ühenduse tavade ja eeskirjadega.
Õiguse allikate süsteem on hierarhiline. Vastavalt õigusriigi põhimõttele ei tohi seadus olla vastuolus põhiseadusega ega alama astme õigusakt õigusaktiga, mille alusel see on antud.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Õigusnorme võtavad tavaliselt vastu parlament ja maakonnanõukogud.
Erilistel asjaoludel võib seadusi vastu võtta ka valitsus (parlamendi järgneva kinnitusega/muudatustega). Seda võib teha edasilükkamatutel juhtudel või kui parlament on oma võimu delegeerinud.
Määrusi, mis sisaldavad üksikasju seaduste kohaldamise kohta, annavad tavaliselt valitsus või maakonnanõukogud.

Otsuste tegemise protsess

Seaduste vastuvõtmine koosneb tavaliselt kolmest etapist:
algatamine: algatamise õigus on valitsusel, igal parlamendiliikmel, valijate rühmadel (kodanikud), maakonnanõukogudel ja mõnel institutsioonil;
arutamine ja hääletamine: see võib toimuda mitmel viisil, sõltuvalt parlamendi kodukorrast;
väljakuulutamine ja avaldamine: koosneb seaduse väljakuulutamisest Itaalia Vabariigi Presidendi poolt ning avaldamisest riigi teatajas.

Õigusaktide andmebaasid

„Normattiva” projekt käivitati 2010. aasta märtsis, et edendada kehtivate riiklike ja piirkondlike õigusnormide arvutistamist ja klassifitseerimist riigiasutustes, hõlbustada kodanikel nendest õigusnormidest tasuta päringute tegemist ja nende õigusnormidega konsulteerimist ning anda vahendid õigusalase analüüsi tegemiseks. See projekt kuulub peaministribüroo, vabariigi senati ja saadikutekoja vastutusalasse.
„Normattiva” andmebaasi dokumentidega tutvumiseks on kolm moodust:
algversioon, mis avaldatakse Itaalia ametlikus väljaandes;
kehtiv versioon, mida kohaldatakse andmebaasiga konsulteerimise kuupäeval;
kasutaja määratud kuupäeval kehtiv versioon.
Projekti lõpuks sisaldab andmebaas kõiki riiklikke õigusakte nummerdatud kujul (seadused, dekreetseadused, seadusandlikud dekreedid ja muud nummerdatud õigusaktid).
Hetkel on andmebaasis ligikaudu 75 000 õigusakti, mis on vastu võetud alates 1946. aastast.
Nende hulka ei kuulu ministri dekreedid.
Projekt on endiselt arendusetapis. Tulevikus:
on kogu andmebaasis võimalik navigeerida dünaamiliste linkide abil muudetud sättest asjaomase artiklini järgmises muutmisaktis;
täiendatakse otsifunktsiooni võimalusega otsida mõiste ja ka semantilise kategooria põhjal;
taastatakse ja tehakse kättesaadavaks kõik õigusaktid, mis avaldati ajal, mil Itaalia oli kuningriik (1861–1946);
on andmebaasis lingid kõikidele teistele avalikele õigusaktide andmebaasidele alates piirkondlikke õigusakte sisaldavatest andmebaasidest kuni ühenduse õigusakte sisaldavate andmebaasideni.

Viimati uuendatud: 18/01/2022

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Küpros

Põhiseaduse (Σύνταγμα) artiklis 1 on sätestatud: „Küpros on sõltumatu ja suveräänne vabariik, kus on presidentaalne riigikord”, mis põhineb seaduslikkuse, võimude lahususe (täidesaatev, seadusandlik ja kohtuvõim) põhimõttel, kohtunike erapooletusel ning inimõiguste ja põhivabaduste austamisel ja kaitsel. Inimõigusi ja põhivabadusi katistakse põhiseaduse II osas, mis peegeldab Euroopa inimõiguste konventsiooni (Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων; Ε.Σ.Α.Δ.), ning põhiseaduse artiklis 35: “Vabariigi seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim peavad oma pädevuse raames tagama asjaomase osa sätete tõhusa kohaldamise.”
Õiguspärasust ei tagata mitte ainult kirja pandud põhiseaduse ja muude seadustega, vaid ka tänu sellele, et valitsus austab põhiseadusega talle pandud piiranguid ja tagab, et seadusandjad koostavad põhiseadusega kooskõlas olevaid seadusi ning et kohtuvõim on iseseisev ja erapooletu.

Õiguse allikad

1. Euroopa Liidu õigus

Küprosest sai täieõiguslik ja võrdväärne Euroopa Liidu liikmesriik 1. mail 2004 ning Küproses kohaldatakse ELi õigust. Euroopa Liidu Kohtu (Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) kohtupraktika kohaselt on ELi õigus ülimuslik liikmesriikide õiguse (nii siseriiklike õigusaktide kui ka põhiseaduse) suhtes.
ELi õiguse ülimuslikkus Küprose Vabariigi põhiseaduse suhtes on tagatud Küprose Vabariigi põhiseadusega, mida muudeti põhiseaduse viienda muutmise seadusega (Ο περί της Πέμπτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος) (seadus 127(I)/2006), et selgitada ELi õiguse ülimuslikkust Küprose Vabariigi põhiseaduse suhtes.
Küprose Vabariik on kohandanud ja ühtlustanud oma siseriiklikud õigusaktid ELi õigusega, jõustades arvukalt uusi õigusakte ning tühistades mitmed siseriiklikud õigusaktid või muutes neid, sealhulgas muutes põhiseadust, nagu eespool kirjeldatud.
ELi õigus on seetõttu ülimuslik õguse allikas Küprose Vabariigis ning sisaldab nii liikmesriikide vastuvõetud eeskirju, nagu Euroopa Ühenduse asutamislepinguid ning nende protokolle ja lisasid koos nende hilisemate täienduste või muudatustega kui ka Euroopa Liidu määrusi, direktiive ja otsuseid. Samuti hõlmab see nende rahvusvaheliste konventsioonide sätteid, mis on sõlmitud ELi ja kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide vahel, õiguse üld- ja aluspõhimõtteid, tavaõigust, rahvusvahelise avaliku õiguse sätteid ning Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktikat, mille kohaselt üheks õiguse üldpõhimõtteks on, et põhilised inimõigused on Euroopa õigustiku lahutamatu osa.

2. Küprose Vabariigi põhiseadus

Küprose Vabariigi põhiseadus võeti vastu 1960. aastal, kui Küprose Vabariik välja kuulutati, ning põhiseaduse artikli 179 kohaselt kujutab see Küprose Vabariigis ülimuslikku seadust. Pärast Küprose Vabariigi ühinemist Euroopa Liiduga ning põhiseaduse muutmist, nagu kirjeldatud eespool esimeses jaos, on ELi õigus ülimuslik põhiseaduse suhtes ning põhiseaduses sisalduvad õigusnormid peavad olema kooskõlas ELi õigusega.

3. Rahvusvahelised konventsioonid / lepingud / kokkulepped

Põhiseaduse artikli 169 kohaselt on ministrite nõukogu otsusega sõlmitud rahvusvahelised konventsioonid, lepingud ja kokkulepped pärast ratifitseerimist ja Valitsuse Teatajas avaldamist ülimuslikud kõikide siseriiklike õigusaktide suhtes (välja arvatud põhiseadus) ning ka vastuolude korral on nimetatud konventsioonid, lepingud ja kokkulepped ülimuslikud, eeldusel et teine pool neid samalaadselt kohaldab.

4. Seadused

Seadused kuulutab välja esindajatekoda (Βουλή των Αντιπροσώπων), kellel on seadusandlik võim, ning seadused peavad olema kooskõlas ELi õiguse ja põhiseadusega.

Põhiseaduse artikli 188 kohaselt kohaldatakse Küprose Vabariigis praegu seadusi, mis kuulusid nimetatud artikli kohaselt seadustekogumikku enne iseseisvuspäeva, välja arvatud juhul, kui on sätestatud või sätestatakse teisti vastavalt seadusele, mida kohaldatakse või hakatakse kohaldama põhiseaduse alusel. Samuti kohaldatakse esindajatekoja (Βουλή των Αντιπροσώπων) poolt pärast iseseisvumist vastu võetud seadusi.

5. Regulatiivaktid

Regulatiivaktid on õigusaktid, mille on välja andnud täidesaatva võimu esindajad oma seadusjärgsete volituste kohaselt, ning need peavad olema kooskõlas ELi õigusaktide, põhiseaduse ja seadustega.

Valitsusasutuste volitusi jõustada täiendavaid õigusakte (teisese õiguse aktid), mida on vaja seaduste kohaldamiseks ja täitmise tagamiseks, nimetatakse regulatiivvolitusteks ning kuigi seadusandlik võim Küproses kuulub esindajatekojale, on valitsusasutustel volitused reguleerida teatavaid küsimusi või kohalikku huvi pakkuvaid küsimusi või tehnilisi või üksikasjalikke küsimusi.

6. Ülemkohtu (Ανώτατο Δικαστήριο) kohtupraktika

Küproses kohaldatakse põhimõtet, et ülemkohtu otsused on siduvad kõikidele madalama astme kohtutele. Seetõttu peetakse ülemkohtu otsust, mis tõlgendab mõnda seaduse sätet, õiguse allikaks.

7. Tavaõigus – õigluse põhimõtted

Tavaõigus (κοινοδίκαιο) ja õigluse põhimõtted (επιείκεια) on samuti õiguse allikateks, kui puuduvad muud õigusnormid.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Kirjalikud

Küprose Vabariigi põhiseadus

Rahvusvahelised konventsioonid/lepingud/kokkulepped, mis on sõlmitud kolmandate riikidega, ratifitseeritud seaduse kohaselt ja avaldatud Valitsuse Teatajas, on ülimuslikud kõikide siseriiklike õigusaktide suhtes, eeldusel et teine pool neid samalaadselt kohaldab.

Põhiseaduse artikli 188 kohaselt enne iseseisvuspäeva jõus olnud seadused, välja arvatud juhul, kui on sätestatud või sätestatakse teisti vastavalt seadusele, mida kohaldatakse või hakatakse kohaldama põhiseaduse alusel. Esindajatekojas pärsat iseseisvumist vastu võetud seadused.

Regulatiivaktid (Κανονιστικές Πράξεις) (Määrused) (Κανονισμοί).

Muud kui kirjalikud

Ülemkohtu, Euroopa Liidu Kohtu ja Inimõiguste Kohtu kohtupraktika.

Tavaõigus ja õigluse põhimõtted, välja arvatud juhul, kui põhiseaduse kohaselt on vastu võetud või võetakse vastu mõni muu õigusnorm.

Õigusnormide hierarhia

Pärast Küprose Vabariigi ühinemist Euroopa Liiduga on Küprose Vabariigi õigusnormide hierarhia järgmine:

EUROOPA LIIDU ÕIGUS

KÜPROSE VABARIIGI PÕHISEADUS

RAHVUSVAHELISED KONVENTSIOONID/LEPINGUD/KOKKULEPPED

SEADUSED

REGULATIIVAKTID

ÜLEMKOHTU KOHTUPRAKTIKA

TAVAÕIGUS JA ÕIGLUSE PÕHIMÕTTED

Tavaõigus ja õigluse põhimõtted on Küprose õiguse allikad ja neid kohaldatakse siis, kui puuduvad muud õigusnormid/institutsioonilised sätted.

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Küprose Vabariigi põhiseaduses on selgelt sätestatud kolme võimu lahususe põhimõte. Täidesaatev võim on presidendil, asepresidendil ja ministrite nõukogul, kohtuvõim on Küprose Vabariigi kohtutel ning seadusandlik võim on esindajatekojal, kes on Küprose kõrgeim seadusandlik organ. Kuigi esindajatekoda on kõrgeim seadusandlik organ, on täidesaatva võimu esindajatel õigus sätestada eeskirjad, mida on vaja seaduse kohaldamiseks, ja vastata ametiasutustele, kus neid eeskirju võib vaja olla kohaldada. Neid valitsusasutuste volitusi kehtestada täiendavaid eeskirju, mida on vaja seaduste kohaldamiseks ja täitmise tagamiseks, nimetatakse regulatiivvolitusteks.

Otsuste tegemise protsess

Seadusandlik menetlus algab õigusakti eelnõu ettepaneku või eelnõu esitamisega. Eelnõu ettepaneku esitamise õigus on esindajatel ja eelnõu esitamise õigus on ministritel. Kõik esindajatekojale esitatavad eelnõud ja eelnõude ettepanekud on eelnevalt läbinud arutelu asjaomases parlamendi komitees, sellele järgneb arutelu täiskogus.

Seadused ja resolutsioonid võetakse esindajatekojas vastu kohal olevate ja hääletusel osalevate saadikute lihthäälteenamusega. Kui seadus või resolutsioon on vastu võetud, esitatakse see vabariigi presidendi kantseleile. President kas kuulutab seaduse või resolutsiooni välja, avaldades selle Vabariigi Valitsuse Teatajas, või saadab selle tagasi esindajatekotta, et see veel kord läbi vaadataks. Kui esindajatekoda oma otsust ei muuda, peab president seaduse välja kuulutama või kasutama oma põhiseaduslikku õigust pöörduda ülemkohtu poole, kes peab tegema otsuse, kas seadus on põhiseaduse ja ELi õigusega kooskõlas. Kui ülemkohus otsustab, et nii on, kuulutatakse seadus kohe välja, ja kui ülemkohus otsustab, et seaduse ei ole põhiseaduse ja ELi õigusega kooskõlas, siis seadust välja ei kuulutata.

Seadused lisatakse seadustekogumikku, kui need Vabariigi Valitsuse Teatajas välja kuulutatakse või seaduses sätestatud kuupäeval, ning neid võib kehtetuks tunnistada mõne muu seadusega või teatavatel tingimustel ka vaikimisi.

Õigusaktide andmebaasid

Küprose Vabariigis on järgmised õigusaktide andmebaasid:

CYLAW

KÜPROSE ÕIGUSPORTAAL (ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

Kas juurdepääs andmebaasidele on tasuta?

Juurdepääs andmebaasile CYLAW on tasuta. KÜPROSE ÕIGUSPORTAALILE on juurdepääs ainul abonentidel.

Lühikirjeldus

1. CYLAW

CyLaw loodi 2002. aasta jaanuaris mittetulundusliku andmebaasina, et pakkuda tasuta ja sõltumatut õigusteavet Küprose õiguse allikate kohta ja võimaldada neile juurdepääsu. Tegemist oli osaga rahvusvahelisest liikumisest õigusele vaba juurdepääsu tagamiseks ning CyLaw on selle liikumise liige. Cylaw sisaldab ülemkohtu ja teise astme perekonnakohtu otsuseid alates 1997. aastast, tsiviilmenetluse eeskirju ning arvukalt õigusalaseid artikleid ja tekste. Ülemkohus salvestas andmebaasis CyLaw sisalduvad kohtuotsused elektroonilisel kujul. Kohtuotsuste tekst on autentne: ülemkohus on kohtuotsused välja kuulutanud just nii ega teinud neis hiljem muudatusi ega parandusi.

2. Küprose õigusportaal

Küprose õigusportaal võimaldab muu hulgas juurdepääsu uudistele, tekstidele ja artiklitele, mis pakuvad huvi kõikidele õigusküsimustega tegelevatele inimestele. Andmebaas pakub abonentidele juurdepääsu järgmistele Küprose Vabariigi õigusaktide andmebaasidele „Õigusaktid" ('Νομοθεσία') ja „Kohtupraktika" ('Νομολογία').

Seaduste kataloog (Ευρετήριο των Νόμων) sisaldab kõiki seadusi, mis on kas seadustekogumikus või kehtetuks tunnistatud ning kataloogi kõikide nendega seotud määruste kohta. Neid katalooge ajakohastatakse pidevalt, kui ilmub Valitsuse Teataja.

Kohtupraktika kataloog (Ευρετήριο της Νομολογίας) võimaldab otsida otsuse teksti erinevate otsingukriteeriumide alusel.

Seonduvad lingid

Õigusamet (Νομική Υπηρεσία)

Ülemkohus (Ανώτατο Δικαστήριο)

Esindajatekoda (Βουλή των Αντιπροσώπων)

Viimati uuendatud: 11/03/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Läti

See teabeleht sisaldab teavet Läti õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

Läti kuulub Mandri-Euroopa õigussüsteemi. Kõige tähtsamad õiguse allikad on kirjalikud õigustloovad aktid.

Õigustloovad aktid

Avaliku õiguse alusel asutatud asutuste, füüsiliste isikute ja teiste õiguste omajate vahelisi suhteid reguleerivad õigustloovad aktid (*ārējie normatīvie akti*).

Õigustloovate aktide liigid alates kõige tähtsamast on järgmised:

Läti Vabariigi põhiseadus;

muud seadused, mille võtab vastu parlament;

valitsuse määrused;

Läti Panga, finants- ja kapitaliturgude komisjoni ning kommunaalteenuste komisjoni määrused (Läti õigussüsteemis on need määrused valitsuse määrustega sama õigusliku staatusega);

kohalike omavalitsuste siduvad määrused.

Euroopa Liidu õiguse norme kohaldatakse vastavalt sellele, millisel positsioonil need õigusaktide hierarhias asuvad. ELi õiguse normide kohaldamisel peavad ametiasutused ja kohtud arvesse võtma ka Euroopa Liidu Kohtu praktikat.

Rahvusvahelise õiguse norme kohaldatakse nende allikast olenemata vastavalt sellele, millisel positsioonil need õigusaktide hierarhias asuvad. Kui hierarhias samal positsioonil asuvad rahvusvahelise õiguse norm ja Läti õiguse norm on vastuolus, kohaldatakse rahvusvahelise õiguse normi.

Kohaliku omavalitsuse siduvad määrused on asjaomasel haldusterritooriumil siduvad kõikide füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes.

Õigustloovad aktid ja muud õigusaktid avaldatakse ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis*. Ametlikult avaldatud tekstid on autentsed ja õiguslikult siduvad. Keegi ei saa tugineda sellele, et ta ei olnud ametlikus väljaandes avaldatud õigusaktidest või ametlikest teadaannetest teadlik.

Õigustloovaid akte on õigus välja anda:

Läti rahval seadusandliku võimu teostamisel (üks kümnendik kõigist valijatest võivad üheskoos esitada parlamendile õigustloova akti eelnõu; rahvas võib osaleda ka rahvahääletustel);

seimil (parlamendil), kellel on õigus vastu võtta seadusi;

valitsusel, kellel on õigustloovate aktide alusel õigus anda välja määrusi;

Läti Pangal, finants- ja kapitaliturgude komisjonil ning kommunaalteenuste komisjonil, kellel on õigustloovate aktide alusel samuti õigus anda välja määrusi;

kohalikel omavalitsustel, kellel on õigustloovate aktide alusel õigus anda välja määrusi.

Õigustrakendavad aktid

Õigustrakendavaid akte ehk üksikakte (*iekšējie normatīvie akti*) annab välja avalik-õiguslik asutus, et kehtestada enda või oma allasutuste tegevuse kord või täpsustada õigustloovate aktide kohaldamise korda oma tegevusvaldkonnas. Üksikaktid ei ole füüsilistele isikutele siduvad. Kui asutus võtab vastu otsuse füüsilise isiku kohta, ei tohi ta selles otsuses tugineda üksikaktile.

Üksikaktide liigid on järgmised:

põhikiri (*nolikums*) ja töökord (*reglaments*), millega määratakse kindlaks asutuse struktuur ja töökorraldus või tema organi või üksuse struktuur ja töökorraldus;

soovitused (*ieteikumi)* – nendega kehtestatakse õigustloovate aktide ja õigustrakendavate aktidega antud kaalutlusõiguse kasutamise kord, nähes sarnaste asjaolude puhuks ette ühtse toimimisviisi. Soovitused võib teatavatel juhtudel täitmata jätta, kui see on piisavalt põhjendatud;

suunised (*instrukcja*) – nendega määratakse kindlaks üldiste õigustloovate aktide ja õiguse üldpõhimõtete kohaldamise viis;

kodukord (*iekšējie noteikumi*) – sellega nähakse ette haldusotsuste vastuvõtmise kord, haldusametnike ja teiste töötajate tööülesannete täitmise kord, tegevusjuhendid ning tööohutuse eeskirjad; samuti reguleeritakse nendega muid asjaomase asutuse tegevusega seotud küsimusi.

Kõigil üksikaktidel on sama õiguslik staatus. Kui üksikaktide vahel valitseb vastuolu, kohaldatakse hierarhias kõrgemal positsioonil asuva ametiasutuse või ametniku välja antud üksikakti.

Kui ametnik leiab, et sama tasandi ametiasutuse või ametniku antud üksikaktide vahel on vastuolu, kohaldab ta:

üldist õigusnormi, kui erinorm ei piira selle kohaldamist;

kui mõlemad on üldised õigusnormid või erinormid, siis neist kahest hilisemat; määrav on üksikakti vastuvõtmise kuupäev.

Kui ametnik leiab, et õigustrakendava akti ja õigustloovas aktis sätestatud normi vahel on vastuolu, kohaldab ta õigustloovat akti.

Üksikakte on õigus välja anda:

valitsusel,

valitsuse liikmel,

avalik-õigusliku asutuse juhtorganil,
ametiasutuse juhil,
ametiasutuse allüksuse juhil.

Õiguse allikad: klassid

Õiguse allikad võib liigitada järgmistesse klassidesse:
seadused ja määrused (*normatīvie akti*) – õigusaktid, milles sätestatakse õigusnormid, jõustatakse need õigusnormid või muudetakse neid või tunnistatakse need kehtetuks. Seadused ja määrused võib jaotada õigustloovateks aktideks ja õigustrakendavateks aktideks;
õiguse üldpõhimõtted – kirjalikud (seadustes ja määrustes sisalduvad) või kirjutamata põhimõtted, mis reguleerivad objektiivset õiguspärasust ühiskondlikus elus;
tavaõigus – käitumisnormid, mis on välja kujunenud pika aja jooksul õiguse tegeliku kohaldamise tulemusena. Tavaõigust kohaldatakse õiguste väljatöötamisel ja õigusnormide tõlgendamisel siis, kui asjaomast küsimust ei reguleeri ükski seadus või muu õigustloov akt;
kohtupraktika – kohtuotsuste kogum, mis sisaldab õigeid ja väärtuslikke abstraktseid õiguslikke järeldusi, mida kohtunikud saavad kasutada muude kohtuasjade kohta tehtavate otsuste põhistamisel;
õigusdoktriin (*doktrīna*) – väljakujunenud akadeemiliste arvamuste kogum, mille abil tõlgendatakse õigusnorme, nende päritolu ja kohaldamist. Õigusdoktriinile osutatakse sageli kohtute ja riigi haldusasutuste otsuste põhjendustes.

Õiguse allikate hierarhia

Esmased õiguse allikad

Seaduse ja määrused – need on kõige olulisemad õiguse allikad. Neid kohaldatakse vastavalt sellele, millisel positsioonil need õigusaktide hierarhias asuvad.
Õiguse üldpõhimõtted – seda õiguse allikat kohaldatakse siis, kui asjaomast küsimust ei reguleeri ükski seadus või määrus. Õiguse üldpõhimõtteid kasutatakse ka õigusaktide tõlgendamisel. Õiguse üldpõhimõtted ei ole hierarhiliselt järjestatud – neil kõigil on õigussüsteemis sama staatus.
Tavaõigus – tavaõiguse norme kohaldatakse õiguste väljatöötamisel ja õigusnormide tõlgendamisel siis, kui asjaomast küsimust ei reguleeri ükski seadus või muu õigustloov akt.

Teisesed õiguse allikad

Kohtupraktika – kohtuotsused, mis kooskõlas menetluseeskirjadega on nõudeid arutavate kohtute jaoks siduvad. Neil otsustel on seaduse jõud, need on siduvad kõigile pooltele ja neid tuleb järgida seadustega võrdväärselt.
Konstitutsioonikohtu (*Satversmes tiesa*) otsused on siduvad kõigile riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele, institutsioonidele ja ametnikele, sealhulgas kohtutele, samuti füüsilistele ja juriidilistele isikutele. Kui konstitutsioonikohus leiab, et õigusnorm (õigusakt) ei ole kooskõlas hierarhiliselt kõrgemal asuva õigusnormiga, siis tunnistatakse see õigusnorm (akt) kehtetuks alates konstitutsioonikohtu otsuse avaldamise kuupäevast, kui konstitutsioonikohus ei otsusta teisiti.
Kui konstitutsioonikohus on kuulutanud põhiseadusega vastuolus olevaks rahvusvahelise kokkuleppe, millele Läti on alla kirjutanud või mille Läti on sõlminud, on valitsus kohustatud viivitamata korraldama selle kokkuleppe muutmise, denonsseerimise, selle täitmise peatamise või sellega ühinemisest taganemise.
Kui konstitutsioonikohtu otsusega, millega lõpetatakse kohtuasja menetlemine, tõlgendatakse õigusnormi, on see tõlgendus siduv kõigile riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele, institutsioonidele ja ametnikele, kohtutele ning füüsilistele ja juriidilistele isikutele.
Õigusdoktriinile osutatakse sageli kohtuotsuste põhistustes ja riigi haldusasutuste otsustes. Õigusdoktriinil puudub õigusjõud ja see ei ole üldkohaldatav.

Institutsiooniline raamistik

Organid, kellel on õigus võtta vastu õigustloovaid akte

Õigusloome õigus on **seimil** ja **Läti rahval**, kellel on õigus osaleda rahvahääletustel.
Valitsus võib välja anda õigustloovaid akte määruste (*noteikumi*) vormis järgmistel juhtudel:
seaduses sätestatud volituse alusel;
rahvusvahelise kokkuleppe või selle eelnõu heakskiitmiseks, rahvusvahelise kokkuleppe denonsseerimiseks või selle täitmise peatamiseks, kui põhiseaduses või muus seaduses ei ole sätestatud teisiti;
kui see on vajalik Euroopa Liidu õigusaktide kohaldamiseks ja kui asjaomast küsimust ei ole reguleeritud seadusega. Nende määrustega ei tohi riivata füüsiliste isikute põhiõigusi.
Läti Pank, **finants- ja kapitaliturgude komisjon** ning **kommunaalteenuste komisjon** võivad välja anda õigustloovaid akte (määrusi (*noteikumi*)) ainult seadustes sätestatud volituse alusel ja oma pädevuse piires.
Kohalikud omavalitsused võivad välja anda õigustloovaid akte (siduvad määrused) seaduste või valitsuse määruste alusel.

Õigusloomeprotsess

Selles osas antakse lühiülevaade õigusloomeprotsessist.

Seadused

Õigustloova akti eelnõu esitamine parlamendile

Õigustloova akti eelnõu võib parlamendile esitada president, valitsus, parlamendikomisjon, vähemalt viis parlamendiliiget või põhiseaduses sätestatud juhtudel ja korras kümnendik kõigist valijatest.

Õigustloova akti eelnõu läbivaatamine ja vastuvõtmine parlamendis

Parlament arutab õigustloova akti eelnõu kolmel lugemisel. Kui tegemist on kiireloomulise eelnõuga, riigieelarve eelnõuga, riigieelarve muudatustega või sellise õigustloova akti eelnõuga, millega nähakse ette rahvusvahelise kokkuleppe sõlmimine, siis need võetakse vastu teisel lugemisel.
Õigustloova akti eelnõu arvatakse vastuvõetuks ja sellest saab seadus, kui seda on arutatud kolmel lugemisel või – eespool osutatud juhtudel – kahel lugemisel ja kui eelnõu on hääletusel saanud kohalviibivate parlamendiliikmete absoluutse häälteenamuse.

Seaduste väljakuulutamine

Kõik vastuvõetud seadused saadab seimi juhatus (*Prezidijs*) presidendile väljakuulutamiseks.
President kuulutab seimis vastu võetud seadused välja kõige varem kümnendal päeval ja hiljemalt kahekümne esimesel päeval pärast nende vastuvõtmist.
Seadus jõustub 14. päeval pärast selle väljakuulutamist (avaldamist) ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis*, kui seaduses ei ole sätestatud muud tähtpäeva.

Õigus peatada seaduse väljakuulutamine

Presidendil on õigus taotleda seaduse uuesti läbivaatamist või lükata selle avaldamine edasi kuni kaks kuud.
President teostab seaduse läbivaatamise taotlemise õigust omal algatusel, kuid ta võib seaduse avaldamise edasi lükata üksnes juhul, kui seda taotleb vähemalt kolmandik kõigist parlamendiliikmetest. President või kolmandik kõigist parlamendiliikmetest võivad kasutada eespool nimetatud õigust kümne päeva jooksul pärast seda, kui seim on seaduse vastu võtnud.

Seadus, mille väljakuulutamine on eespool kirjeldatud korra kohaselt peatatud, pannakse üldrahvalikule hääletusele, kui seda taotleb petitsiooniga vähemalt kümnendik kõigist valijatest. Kui sellist taotlust kahe kuu jooksul ei esitata, siis seadus avaldatakse. Rahvahääletust ei korraldata, kui seim hääletab asjaomase seaduse üle veel kord ning vähemalt kolm neljandikku kõigist parlamendiliikmetest hääletab seaduse vastuvõtmise poolt.
Seaduse, mille parlament on vastu võtnud ja mille väljakuulutamise on president peatanud, võib rahvahääletusega kehtetuks tunnistada, kui rahvahääletusest võtab osa vähemalt pool kõigist neist valijatest, kes osalesid eelmistel seimivalimistel, ja enamik neist hääletab seaduse kehtetuks tunnistamise poolt.
Rahvahääletusele ei saa panna siiski kõiki seadusi. Rahvahääletusele ei saa panna riigieelarvet ega seadusi laenude, maksude, tollimaksude, raudteetariifide, sõjaväekohustuse, sõja väljakuulutamise ja alustamise, rahulepingu sõlmimise, riigis erakorralise olukorra väljakuulutamise ja selle lõpetamise ning mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni kohta ning samuti teiste riikidega sõlmitavaid lepinguid.

Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 14. päeval pärast selle avaldamist ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis*, kui seaduses ei ole sätestatud muud tähtpäeva. Seaduse jõustumise tähtaja arvestamine algab seaduse avaldamisele järgnevast päevast.

Seaduse kehtetuks tunnistamine

Seadus muutub kehtetuks järgmistel juhtudel:
kui jõustub seadus, millega tunnistatakse varasem seadus kehtetuks;
kui jõustub mõne teise seaduse üleminekusäte, mille kohaselt tunnistatakse varasem seadus kehtetuks;
kui jõustub konstitutsioonikohtu otsus, millega tunnistatakse asjaomane seadus õigustühiseks;
kui seadus on vastu võetud kindlaksmääratud tähtajaks ja seaduse kehtivus lõpeb.

Valitsuse määrused

Valitsuse määruse eelnõu esitamine valitsusele

Määruse eelnõu, mille on koostanud ministeerium, riigikantselei või riigi haldusasutus, kes annab aru peaministrile, võib esitada valitsusele valitsuskabineti liige.
Määruse eelnõu, mille on koostanud muu riigi- või kohaliku omavalitsuse asutus, valitsusväline organisatsioon või tööturu osapooli esindav organisatsioon, võib valitsuskomisjonile või valitsusele endale arutamiseks esitada üksnes asjaomase valdkonna, sektori või allsektori eest poliitiliselt vastutava valitsuse liikme kaudu.

Valitsuse määruse eelnõu läbivaatamine ja vastuvõtmine

Valitsusele esitatud määruse eelnõud tehakse teatavaks ja neid arutatakse kantslerite kohtumistel. Kui valitsuse määruse eelnõu on teatavaks tehtud, saadetakse see heakskiitmiseks asjaomastele ministeeriumidele ja vajaduse korral ka muudele asjakohastele institutsioonidele. Justiitsministeerium ja rahandusministeerium esitavad oma arvamuse iga eelnõu kohta. Ka valitsusväliste organisatsioonide esindajad võivad esitada oma arvamusi heakskiitmismenetluse ajal.
Neid määruste eelnõusid, milles on kokku lepitud, arutatakse valitsuskabineti istungil ja neid eelnõusid, mille suhtes ei ole kokkuleppele jõutud, arutatakse kantslerite või valitsuskomisjoni koosolekul. Sellisel koosolekul kokku lepitud eelnõud edastatakse valitsuse istungile edasiseks arutamiseks. Kui valitsuskabinet kiidab määruse eelnõu heaks, arvatakse see vastuvõetuks ja sellest saab valitsuse määrus.

Valitsuse määruste väljakuulutamine

Valitsuse määrused kuulutatakse välja nende avaldamisega ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis*.

Valitsuse määruste jõustumine

Valitsuse määrused jõustuvad järgmisel päeval pärast nende avaldamist ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis*, kui määruses ei ole sätestatud teisiti.

Valitsuse määruste kehtetuks tunnistamine

Valitsuse määrus muutub kehtetuks järgmistel juhtudel:
kui jõustub valitsuse määrus, millega tunnistatakse varasem valitsuse määrus kehtetuks;
kui jõustub valitsuse määruse lõppsäte, millega tunnistatakse varasem määrus kehtetuks;
kui kehtivuse kaotab seadusesäte, mille alusel valitsuse määrus välja anti;
kui jõustub konstitutsioonikohtu otsus, millega tunnistatakse asjaomane valitsuse määrus õigustühiseks;
kui valitsuse määrus on vastu võetud kindlaksmääratud tähtajaks ja määruse kehtivus lõpeb.

Läti Panga, finants- ja kapitaliturgude komisjoni ning kommunaalteenuste komisjoni määrused

Läti Panga, finants- ja kapitaliturgude komisjoni ning kommunaalteenuste komisjoni määruste väljakuulutamise, jõustumise ja kehtetuks tunnistamise kord on samaväärne valitsuse määruste väljakuulutamise, jõustumise ja kehtetuks tunnistamise korraga.

Kohalike omavalitsuste siduvad määrused

Kohalike omavalitsuste siduvate määruste eelnõude esitamine kohaliku omavalitsuse volikogule

Kohalike omavalitsuste siduvate määruste eelnõud võib kohaliku omavalitsuse volikogule esitada volikogu esimees, volikogu komisjon, volikogu liige, erakorralise istungi algataja või kohaliku omavalitsuse juht.

Kohalike omavalitsuste siduvate määruste läbivaatamine ja vastuvõtmine

Kohaliku omavalitsuse siduva määruse eelnõu võetakse vastu ja määrus muutub siduvaks siis, kui eelnõu poolt hääletab üle poole kohalviibivatest volikogu liikmetest, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.
Volikogu saadab määruse koos seletuskirjaga keskkonnakaitse ja regionaalarengu ministeeriumile kirjalikus ja elektroonilises vormis kolme päeva jooksul pärast selle allkirjastamist. Ministeerium annab ühe kuu jooksul pärast määruse saamist hinnangu selle õiguspärasusele ja saadab volikogule oma arvamuse. Kui ministeeriumil ei ole määruse õiguspärasusele vastuväiteid või kui volikogule ei saadeta arvamust ettenähtud tähtaja jooksul, annab volikogu siduva määruse välja vastuvõetud kujul.
Kui ministeerium jõuab oma arvamuses järeldusele, et määrus on kas täielikult või osaliselt õigusvastane, teeb volikogu määrusesse vajalikud muudatused kooskõlas ministeeriumi arvamusega ja annab välja muudetud määruse. Kui volikogu ei nõustu arvamusega täies ulatuses või osaliselt, esitab ta oma otsuses selle kohta põhjendused ja annab määruse välja. Määrus saadetakse keskkonnakaitse ja regionaalarengu ministeeriumile kirjalikus ja elektroonilises vormis kolme päeva jooksul pärast selle allkirjastamist.

Kohalike omavalitsuste siduvate määruste väljakuulutamine

Keskalluvusega linna volikogu (*Republikas pilsētas dome*) avaldab siduvad määrused ja nende seletuskirjad ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis*.
Rajoonivolikogu (*novada dome*) avaldab siduvad määrused ja nende seletuskirjad ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis* (alates 6. novembrist 2015), kohalikus ajalehes või tasuta väljaandes.
Rajoonivolikogu peab siduvate määruste vastuvõtmisel täpsustama, kus need määrused avaldatakse, ja avaldama selle valiku ametlikus väljaandes *Latvijas Vēstnesis*. Rajoonivolikogu ei tohi siduvate määruste avaldamiskanalit muuta sagedamini kui kord aastas. Kohalike omavalitsuste siduvad määrused

avaldatakse pärast jõustumist kohaliku omavalitsuse veebisaidil. Rajoonivolikogude siduvad määrused tehakse kättesaadavaks ka rajoonivolikogu hoones ning valla- või linnavalitsuse ruumides.

Kohalike omavalitsuste siduvate määruste jõustumine

Siduvad määrused jõustuvad järgmisel päeval pärast nende avaldamist ametlikus avaldamiskanalis, kui määruses ei ole sätestatud hilisemat jõustumiskuupäeva.

Kohalike omavalitsuste siduvate määruste kehtetuks tunnistamine

Kohaliku omavalitsuse siduv määrus muutub kehtetuks järgmistel juhtudel:
kui jõustub siduv määrus, millega tunnistatakse varasem määrus kehtetuks;
kui jõustub muu siduva määruse lõppsäte, millega tunnistatakse varasem määrus kehtetuks;
kui kehtivuse kaotab esimuslikuma seaduse või määruse säte, mille alusel asjaomane siduv määrus välja anti;
kui jõustub konstitutsioonikohtu otsus, millega tunnistatakse asjaomane siduv määrus õigustühiseks;
kui siduv määrus on vastu võetud kindlaksmääratud tähtajaks ja määruse kehtivus lõpeb.

Õigusaktide andmebaasid

Läti Vabariigi ametlik väljaanne *Latvijas Vēstnesis*

Läti Vabariigi ametlik väljaanne on *Latvijas Vēstnesis*. Selles avaldatud teave arvatakse ametlikult avaldatuks.
Ametlikult avaldatud tekstid on autentsed ja õiguslikult siduvad.
Keegi ei saa tugineda sellele, et ta ei olnud ametlikus väljaandes avaldatud õigusaktidest või ametlikest teadaannetest teadlik.
Alates 1. juulist 2012 ilmub ametlik väljaanne *Latvijas Vēstnesis* ametlikult elektroonilisel kujul veebisaidil https://www.vestnesis.lv. Enne seda kuupäeva veebisaidil https://www.vestnesis.lv avaldatud teave on esitatud üksnes teavitamise eesmärgil. Selle ajani oli ametlik väljaanne väljaande *Latvijas Vēstnesis* paberversioon.

Konsolideeritud õigusaktid

Seaduste, valitsuse määruste ja muude õigusaktide konsolideeritud versioonid on kättesaadavad Läti õigusaktide veebisaidil https://likumi.lv/. Kõik veebisaidil avaldatud konsolideeritud õigusaktid on esitatud üksnes teavitamise eesmärgil. Veebisaiti haldab ametlik väljaandja VSIA Latvijas Vēstnesis.

Ametliku väljaande väljaandja

Elektroonilise ametliku väljaande *Latvijas Vēstnesis* väljaandja on sama, kes andis välja ka eelmist, sama nime kandnud paberväljaannet – VSIA Latvijas Vēstnesis.
Ametlik väljaandja tegutseb kooskõlas rahvusvaheliste standarditega ISO 9001:2015 (kvaliteedijuhtimine) ja ISO 27001:2013 (infoturve).

Kas juurdepääs andmebaasile on tasuta?

Jah, *Latvijas Vēstnesis* on kättesaadav tasuta. Ametliku väljaande *Latvijas Vēstnesis* varasemate paberväljaannete elektrooniline arhiiv on samuti kättesaadav tasuta. Juurdepääs konsolideeritud õigusakte sisaldavale veebisaidile on samuti tasuta.

Lingid

Seim (Läti Vabariigi parlament)
Läti Vabariigi valitsus
Läti Pank
Finants- ja kapitaliturgude komisjon
Kommunaalteenuste komisjon
Kohalike omavalitsuste kontaktandmed
Ametlik väljaanne *Latvijas Vēstnesis*
Läti õigusaktide veebisait

Viimati uuendatud: 30/03/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje lt originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Järgmised keeleversioonid: bg es en fr hr pl on juba tõlgitud.

Liikmesriigi õigus - Leedu

Sellel lehel esitatakse teavet Leedu õigussüsteemi kohta ja ülevaade Leedu õigusest.

Õiguse allikad

Õiguse allikad on õigusnormide loomise ja kehtestamise ametlik vahend.
Õigusakt on pädeva riikliku asutuse vastuvõetud **ametlik kirjalik dokument**, milles on sätestatud õigusnormid. Sõltuvalt dokumenti kirjutatud õigusteabe laadist võivad õigusaktid olla järgmised.

Õigustloovad aktid – need on riiklike asutuste kirjalikud otsused, millega kehtestatakse, muudetakse või tunnistatakse kehtetuks määramata adressaatide rühmale suunatud ja riigi poolt heakskiidetud üldakt. Õigustloovad aktid jagunevad kaheks.

Seadused on ülimuslikud kõikide õigusaktide suhtes ja need võtab vastu Leedu Vabariigi parlament [*Seimas*] või rahvas referendumil. Nnendes sätestatakse õigusnormid inimtegevuse peamiste valdkondade reguleerimiseks ja need on madalama astme aktide suhtes ülimuslikud. Seadused on õiguse peamine allikas.

Madalama astme aktid on seaduse alusel võetud aktid eesmärgiga konkretiseerida seadust ja tagada selle rakendamine. Madalama astme aktid ei või seadustega vastuolus olla. Nende hulka kuuluvad järgmised aktid:
parlamendi resolutsioonid,
valitsuse resolutsioonid,
ministeeriumide osakondade juhised ja korraldused,
kohalike omavalitsusasutuste ja riiklike ametiasutuste resolutsioonid ja otsused,
muud instrumendid.

Tõlgendusaktid võetakse vastu kehtivate õigusnormide tähenduse ja sisu selgitamiseks. Need võtab vastu õiguse tõlgendamises pädev asutus.

Üksikud rakendusaktid, millega rakendatakse õigusaktides sätestatud nõudmised. Sarnaselt õigustloovatele aktidele on ka üksikutel rakendusaktidel õigusjõud, kuid need ei ole õiguse allikas, kuna nendega ei looda üldkohaldatavaid norme, vaid need adresseeritakse sisu ettekirjutava laadi tõttu

konkreetsetele isikutele konkreetsetes olukordades ja tegemist on ühekordsete meetmetega, sest nende kehtivus lõpeb koos asjaomase sotsiaalse suhte lõppemisega (värbamine, teatamine, pensioni määramine jne).

Muud õiguse allikad

Lisaks õigustloovatele aktidele peetakse õiguse peamiseks allikaks ka järgmist:

õiguse üldpõhimõtted (heausksus, õiglus, individuaalne vastutus, mõistlikkus) on Leedu õigussüsteemi lahutamatu osa nii õigusnormide tõlgendamiseks kui ka õiguslike tühimike täitmiseks. Leedu Vabariigi põhiseaduse artikli 135 lõike 1 alusel moodustavad ka rahvusvahelise õiguse tunnustatud põhimõtted Leedu õigussüsteemi lahutamatu osa ning Leedu kohtud on kohustatud neid kohaldama ja neist juhinduma.

Õigustavad, st ühiskonnas juurdunud ja riigi heakskiidetud käitumise tavad on kordusliku laadi ja pikaajalise mõjuga. Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku kohaselt moodustavad tavad õiguse otsese allika. Tava võib kohaldada siis, kui see on seaduse või lepinguga ette nähtud või kui õiguslikus regulatsioonis on tühimik. Õiguse üldpõhimõtete või kohustuslike õigusnormidega vastuolulisi tavasid kohaldada ei või.

Õiguse teisesed allikad on järgmised:

kohtupraktika, st kohtu tehtud otsus konkreetses asjas, millest sama või madalama astme kohtud on hakanud analoogseid asju lahendades juhinduma. Kohtupraktika on Leedu õigussüsteemis rohkem soovitusliku iseloomuga.

Õigusdoktriinid

Õigusnormide hierarhia

Õigusnormide hierarhia on järgmine:
põhiseadus,
põhiseaduslikud aktid,
ratifitseeritud lepingud,
seadused,
muud seadusi rakendavad aktid (presidendi, valitsuse, põhiseaduskohtu jm aktid).

Institutsiooniline raamistik:

Ainus õigusakte vastu võtma volitatud asutus on**Leedu parlament** [*Seimas*]. Muude riigiasutuste vastuvõetud õigusaktid peavad olema kooskõlas Leedu Vabariigi põhiseaduse ja muude seadustega.

Muid õiguslikke vahendeid võivad vastu võtta:
Leedu parlament (resolutsioonid),
president (seadlused),
valitsus (resolutsioonid),
ministeeriumid ja muud valitsusasutused (korraldused),
kohalikud omavalitsusasutused (otsused, korraldused).

Õigusaktide andmebaasid

Leedu õigusaktide andmebaasi (*Lietuvos teisės aktų duomenų bazė*) omanik on ja seda haldab **Leedu Vabariigi parlament.**

Andmebaas sisaldab järgmist:
vastuvõetud õigusaktid,
õigusaktide eelnõud,
resolutsioonid,
järeldused,
muud liiki õiguslikud vahendid.

Dokumendid selles andmebaasis ei ole ametlikud ega õiguslikult siduvad.

Päringut saab andmebaasis teha nii inglise kui ka leedu keeles. Erinevat liiki õigusdokumentidele pääsete juurde, kui klikite rippmenüüs sõnal ,,Type/Rūšis". Samuti leiate õigusakte ja muid õiguslikke dokumente Leedu õigusaktide registrist (*Lietuvos teisės aktų registras*). Veebisaiti haldas **riikliku ettevõttena tegutsev registrite keskus** (*valstybė įmonė Registrų centras*) ja järelevalvet teostab **justiitsministeerium.** 31. augustist 2013 haldab registrit Leedu Vabariigi parlamendi kantselei.

Kas juurdepääs andmebaasile on tasuta?

Jah, juurdepääs nii Leedu õigusaktide registrile kui ka andmebaasile on **tasuta**.

Viimati uuendatud: 07/04/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Luksemburg

Sellel teabelehel antakse ülevaade eri õiguse allikatest Luksemburgis.

Õiguse allikad

Rahvusvahelised õiguse allikad

Luksemburgi Suurhertsogiriik on seotud rahvusvaheliste, mitmepoolsete ja kahepoolsete lepingutega. Lisaks kohustustele, mille need lepingud Luksemburgile suhetes teiste riikidega panevad, on mõni neist lepingutest õiguse allikaks üksikisikutele (nt saavad ELi kodanikud Euroopa Liidu aluslepingute alusel vahetult tugineda liikumisvabadusele).

Rahvusvahelised kokkulepped

Need on Luksemburgi Suurhertsogiriigi ja välisriikide vahel sõlmitud rahvusvahelised lepingud ja kokkulepped. Näiteks 4. novembril 1950 Roomas allkirjastatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ning 3. veebruaril 1958 ja 17. juunil 2008 Haagis allkirjastatud Beneluxi lepingud, mis on siduvad Belgiale, Madalmaadele ja Luksemburgile.

Euroopa Liidu õigus

Euroopa Liidu õigus hõlmab Euroopa Liidu aluslepinguid ja teisese õiguse norme, mida sisaldavad Euroopa Ühenduse ja Euroopa Liidu institutsioonide vastu võetud õigusaktid: direktiivid, otsused, määrused, arvamused ja soovitused.

Riigisisesed õiguse allikad

Põhiseaduse normid

Luksemburgi Suurhertsogiriigi põhiseadus kuulutati välja 17. oktoobril 1868. 1868. aastal loodud põhiseaduslik süsteem sarnaneb paljuski Belgia 1831. aasta põhiseadusega loodud süsteemile. Olenemata arvukatest erinevustest üksikasjades saab üldpõhimõtete puhul reservatsioonideta viidata Belgia riigiõigust käsitlevatele väljaannetele. Kuigi põhiseadusesse on pärast selle väljakuulutamist tehtud palju muudatusi, vastab praegune põhiseadus ikkagi olulisel määral tekstile, mis 1868. aastal välja kuulutati.

Luksemburgi põhiseadus on jäik põhiseadus, mis tähendab, et selle muutmiseks on vaja rakendada tavalisest seadusandlikust menetlusest keerulisemat erimenetlust. Põhiseaduse muutmiseks on vaja kaht järjestikust hääletust Luksemburgi parlamendis (*Chambre des Députés*) ja vähemalt kahekolmandikulist häälteenamust, kusjuures volituse teel hääletamine ei ole lubatud. Kahe hääletuse vahele peab jääma vähemalt kolm kuud.
Kui esimesele hääletusele järgneva kahe kuu jooksul nõuab muudatuse tegemist üle veerandi parlamendiliikmetest või 25 000 valijat, pannakse parlamendis esimesel lugemisel vastu võetud tekst rahvahääletusele. Sel juhul teist hääletust ei toimu ja muudatus võetakse vastu üksnes juhul, kui see saab enamiku kehtiva korra kohaselt antud häältest.

Seaduse jõuga õigusaktid

Seadused on parlamendis vastu võetud ja suurhertsogi välja kuulutatud normatiivaktid. Luksemburgi seadusandja otsustab, millise üldise vormi ta soovib oma haldusõigusele anda, välja arvatud juhul, kui põhiseaduse või rahvusvahelise õiguse säte tema vabadust piirab.

Määruse jõuga õigusaktid

On selge, et seadused ei saa iga küsimust viimse üksikasjani reguleerida. Pealegi ei ole suhteliselt keerulise seadusandliku menetluse kasutamine alati asjakohane, näiteks kui tegemist on valdkonnaga, mille õigusnorme tuleb sageli muuta.
Siin tulevad mängu suurhertsogi määrused (*règlement grand-ducal*), mis on seaduste rakendusaktid. Luksemburgi põhiseadusega on suurhertsogile usaldatud „seaduste rakendamiseks vajalike määruste ja korralduste kehtestamine“.

Millised on muud õiguse allikad, kui neid on, ja milline on nende õigusjõud?

Kohtupraktika

Kohtupraktika tunnustamine õiguse allikana on mõnevõrra problemaatiline. Luksemburgi õiguses ei tunnistata üldisel õigusel põhinevates õigussüsteemides kohaldatavat pretsedendinormi, ja teistes, ka üsna sarnastes asjades tehtud kohtuotsused ei ole kohtutele üldiselt siduvad. Lisaks on kohtunikel keelatud teha otsuseid üldpõhimõtetele tuginedes ja nende otsus peab seepärast alati piirduma nende lahendada oleva konkreetse juhtumiga.
Praktikas on sarnases asjas tehtud kohtuotsus sellest olenemata ikkagi tähtis. Peale selle on kohtunikul juhul, kui õigusakt on mitmeti tõlgendatav, igal juhul suurem pädevus, sest seadust tõlgendades saab ta seda kujundada.

Rahvusvaheline kohtupraktika

Luksemburgi Suurhertsogiriik tunnustab mitme rahvusvahelise kohtu, sealhulgas Strasbourgis asuva Euroopa Inimõiguste Kohtu vahetut pädevust.

Euroopa kohtupraktika

ELi toimimise lepingu artikli 267 kohaselt on Euroopa Liidu Kohtu praktika liikmesriigi kohtutele siduv eelotsusetaotluse kaudu, mis võimaldab liikmesriikide kohtutel enne kohtuotsuse tegemist küsida Euroopa Kohtult lahendust ELi õiguse kohaldamisest tulenevatele probleemidele, millega üksikisikud saavad neisse kohtutesse pöörduda.

Riigisisene kohtupraktika

Üldjuhul on tsiviil- ja kaubandusasjades tehtud kohtuotsustel üksnes suhteline *res judicata* õigusjõud: need kohtuotsused on siduvad kohtuasja pooltele, kuid ei muuda õiguse korraldust.
Nii on see ka enamiku halduskohtutes tehtud otsuste puhul. Kui aga esimese astme halduskohtule (*Tribunal administratif*) või halduskohtule (*Cour administrative*) esitatakse kaebus üldkohaldatava akti peale, siis on kohtuotsus või -lahend erandina üldkohaldatav ja see avaldatakse Luksemburgi Suurhertsogiriigi ametlikus väljaandes *Mémorial*.
Konstitutsioonikohtu (*Cour constitutionnelle*) otsused on samuti üldkohaldatavad ja avaldatakse Luksemburgi Suurhertsogiriigi ametlikus väljaandes *Mémorial* .

Õiguse üldpõhimõtted

Kohtupraktikast tulenevate normide seast tuleks eelkõige esile tuua õiguse üldpõhimõtteid, mis on määratletud kui „õigusnormid, mis on valitsusele siduvad ja mille olemasolu kinnitavad kohtute otsused“.

Õigusnormide hierarhia

Riigisiseses õiguses eksisteerib õigusnormide hierarhia. Kõige tähtsam õiguse allikas on põhiseadus, millele järgnevad seadused ja määrused.
Põhiseaduse sätte puudumise korral tuleneb Luksemburgi õiguse seisukoht rahvusvahelise ja riigisisese õiguse suhte kohta eranditult kohtupraktikast.
Selle küsimusega seotud Luksemburgi kohtupraktika on kujunenud alates 1950. aastate algusest, kui kõigepealt kassatsioonikohus (*Cour de Cassation*) ja seejärel riiginõukogu (*Conseil d'Etat*) loobusid varasemast seisukohast, et seaduste rahvusvahelistele lepingutele vastavust ei saa võimude lahususe tõttu kohtulikult kontrollida.
Riiginõukogu 1951. aasta märgilise otsuse kohaselt on „riigisisesesse õigusesse heakskiitmisseadusega üle võetud rahvusvaheline leping esimusliku sisuga õigus, mis on ülem riikliku asutuse tahtest. Sellest järeldub, et rahvusvahelise lepingu sätete ja hilisema riigisisese seaduse sätete vastuolu korral on rahvusvaheline õigus riigisisese õiguse suhtes esimuslik“ (riiginõukogu, 28. juuli 1951, Pas. lux. t. XV, lk 263).
Selle otsuse sõnastus on ilmselgelt väga lai, sest kohtuotsuses väidetakse vahet tegemata, et rahvusvahelised õigusnormid on mis tahes riikliku asutuse tahte suhtes esimuslikud. Luksemburgi kohtud ei ole siiski kunagi teinud otsust, milles oleks üheselt tunnistatud rahvusvaheliste õigusnormide esimuslikkust põhiseaduse suhtes.
Tuleb märkida, et põhiseaduslik kogu lükkas 1956. aasta muudatuse ajal kindlalt tagasi valitsuse eelnõu, milles oli sätestatud, et „rahvusvahelise õiguse normid on riigisisese õiguse osa. Need on riiklike seaduste ja kõigi muude riiklike sätete suhtes esimuslikud.“ Nende artiklite kommentaarides oli selgelt märgitud, et viimane sõnastus hõlmab põhiseaduse sätteid.
Riiginõukogu tunnistas seda esimuslikkust siiski kaudselt 26. mai 1992. aasta arvamuses Euroopa Liidu lepingu heakskiitmise seaduse eelnõu kohta. Nõukogu märgib selles arvamuses, et „tuleks silmas pidada, et õigusnormide hierarhia kohaselt on rahvusvaheline õigus riigisisese õiguse suhtes esimuslik ning vastuolu korral jätavad kohtud riigisisese õiguse kohaldamata ja lähtuvad aluslepingust. Arvestades siseriikliku ja rahvusvahelise õiguse vastuolude vältimise olulisust, soovitab riiginõukogu tungivalt teha asjaomased põhiseaduse muudatused sobiva aja jooksul, et vältida sellist kokkusobimatust.“
Luksemburgi Suurhertsogiriik näib seega olevat kindlalt valinud rahvusvahelise tee.
See olukord on kahtlemata tehniliselt tingitud seaduste põhiseaduslikkuse järelevalve puudumisest Luksemburgis. Seaduste vastavust põhiseadusele kontrollib konstitutsioonikohus. Küsimusega, mis puudutab rahvusvahelise lepingu heakskiitmise seaduse vastavust põhiseadusele, ei saa tegelikult selle kohtu poole pöörduda.
Luksemburgi õigussüsteemis võib konstitutsioonikohus tunnistada põhiseadusega vastuolus olevad seadused põhiseadusevastaseks.
Konstitutsioonikohtusse võib pöörduda Luksemburgi üld- või halduskohus, kui selle menetleda olevas asjas tõstatatakse põhiseaduspärasuse küsimus. Otse konstitutsioonikohtusse ei ole võimalik pöörduda.
Ebaseaduslike normatiivaktide peale saab esitada ka tühistamiskaebuse esimese astme halduskohtusse, kelle otsuse saab edasi kaevata halduskohtusse. Selline kaebus on aga vastuvõetav üksnes kolme kuu jooksul pärast normatiivakti avaldamist. Kui normatiivakti seaduslikkust arutatakse üld- või halduskohtus pärast selle ajavahemiku lõppu, võib kohus normatiivakti siiski seaduse kasuks kohaldamata jätta, kuid erinevalt avaldamisele järgneva kolme kuu jooksul võimaliku kaebuse puhul tehtud lahendist ei ole see kohtuotsus üldkohaldatav.

Riigiüleste lepingute normide jõustumine

Rahvusvahelised kokkulepped

Luksemburgi põhiseadus on rahvusvaheliste lepingute heakskiitmise menetluse reguleerimisel erakordselt napisõnaline. Selles on üksnes sätestatud, et „lepingutel ei ole õigusmõju enne, kui need on seadusega heaks kiidetud ja seaduste avaldamiseks ettenähtud vormis avaldatud“.

Luksemburgi Suurhertsogiriik on monistliku traditsiooniga riik. Teisisõnu kohaldatakse rahvusvahelist lepingut samamoodi nagu Luksemburgi riigisisest normi, ilma et seda oleks vaja mingil moel üle võtta.

Heakskiitmisseaduse sisu on seepärast väga lühike ja piirdub tavaliselt ühe artikliga, millega teatav leping heaks kiidetakse. Sellel seadusel ei ole normatiivset sisu. Heakskiitmisseadusega kiidetakse leping heaks, kuid ei võeta üle. Sellel ei ole muud otstarvet, kui anda valitsusele õigus leping ratifitseerida.

Parlament võtab heakskiitmisseaduse vastu tavamenetluse kohaselt. See toimub tavaliselt absoluutse häälteenamusega, välja arvatud juhul, kui leping sisaldab volituste delegeerimist (vt allpool). Alates 1956. aasta muudatusest sisaldab Luksemburgi põhiseadus selget sätet, mis võimaldab delegeerida rahvusvahelistele organisatsioonidele lepinguga volitusi. Põhiseaduse artiklis 49*bis* on sätestatud, et „põhiseadusega seadusandlikule, täidesaatvale ja kohtuvõimule antud volituste teostamise võib lepinguga ajutiselt anda rahvusvahelise õigusega reguleeritavatele institutsioonidele“. Põhiseaduse artikli 37 teise lõiguga on siiski ette nähtud, et parlament peab seda liiki lepingud heaks kiitma märkimisväärselt suurendatud häälteenamusega.

Kui ei ole sõnaselgelt sätestatud teisiti, ei tähenda heakskiitmisseaduse vastuvõtmine lepingu jõustumist Luksemburgi õiguses. Heakskiitmisseadus on jõustumise eeltingimus, kuid leping jõustub alles pärast ratifitseerimist. Peale selle on täidesaatval võimul Luksemburgis isegi pärast parlamendis heakskiitmist teksti ratifitseerimise suhtes täielik kaalutlusõigus ja kohtud ei saa selle pädevuse teostamist kontrollida.

Üldjuhul peavad lepingu jõustumiseks riigisiseses õiguses olema täidetud kolm tingimust: 1) Luksemburg peab olema lepingu ratifitseerinud, 2) leping peab rahvusvaheliselt kehtima ja 3) lepingu terviktekst peab olema avaldatud Luksemburgi ametlikus väljaandes *Mémorial* samamoodi nagu seadus.

Tuleb märkida, et lepingu avaldamise nõue (põhiseaduse artiklis 37) ei ole sama mis nõue avaldada lepingu heakskiitmise seadus. Tõsi küll, enamikul juhtudel täidetakse mõlemad tingimused samal ajal, st lepingu tekst avaldatakse ametlikus väljaandes *Mémorial* kohe seaduse teksti järel. Ent need on siiski kaks eraldi akti ja need võidakse avaldada eraldi, sest leping ei ole heakskiitmisseaduse lahutamatu osa.

Euroopa Liidu õigusnormid

Luksemburgi põhiseadus ei sisalda konkreetseid sätteid, mis reguleeriksid Euroopa Liidu teiseste õigusaktide ülevõtmist Luksemburgi õigusesse.

Tavaline õigusakt Euroopa Liidu direktiivide rakendamiseks on parlamendi lihthäälteenamusega vastu võetud seadus.

Kuigi põhimõtteliselt tuleb Euroopa Liidu direktiivid tavaliselt Luksemburgi õigusesse seadusega üle võtta, ei ole ametlikku seadust siiski vaja kasutada, kui direktiiv käsitleb küsimust, mida Luksemburgi seadus juba direktiiviga vastuollu minemata reguleerib. Sel juhul võib ülevõtmine toimuda suurhertsogi määrusega, mis võetakse vastu vastavalt üldisele seaduste jõustamise pädevusele, mis on valitsusel põhiseaduse artiklite 33 ja 36 kohaselt. *Rangelt võttes* jõustab suurhertsog sellega Luksemburgi seaduse, isegi kui tema määruse sisu tugineb tegelikult Euroopa Liidu direktiivile.

Seaduste kasutamist saab koguni vältida, kui direktiiviga ühtlustatava küsimuse puhul on parlament andnud valitsusele volitusseadusega pädevuse käsitleda tavaliselt seadustega reguleeritavaid küsimusi lihtmäärustega.

Parlament on selliseid volitusseadusi vastu võtnud alates 1915. aastast ja valitsusel on seega majanduse ja rahanduse valdkonnas ulatuslikud reguleerimisvolitused, mis isegi sõnaselge viiteta Euroopa Liidule oleks tal kahtlemata võimaldanud üle võtta ka mitmesuguseid Euroopa Liidu direktiive.

Euroopa Liidu direktiivide ülevõtmist reguleerib praegu siiski konkreetne 9. augusti 1971. aasta volitusseadus, mida on muudetud 8. detsembri 1980. aasta seadusega ja mille eesmärk on üksnes anda valitsusele õigus täita ja võtta üle Euroopa ühenduste direktiive, mis käsitlevad majandust, tehnoloogiat, põllumajandust, metsandust, sotsiaalküsimusi ja transporti. Erandina tavapärasest regulatiivmenetlusest peavad kõnealused suurhertsogi määrused olema saanud asjakohase parlamendikomisjoni heakskiidu.

Suurhertsogi määruste vastuvõtmise menetlust, nagu seadusandlikku menetlustki, iseloomustab valitsuse kohustus esitada oma eelnõu riiginõukogule ja kutsekodadele (*Chambres professionnelles*) arvamuse saamiseks. Erinevalt seadusandlikust menetlusest võimaldab regulatiivmenetlus aga valitsusel selliseid konsultatsioone kergesti vältida soovitatud meetme vastuvõtmise kiireloomulisusele tuginedes. Valitsusel ei ole siiski lubatud seda võimalust kasutada, kui ta soovib suurhertsogi määrusega üle võtta ELi direktiivi. 9. augusti 1971. aasta seadus täiendab tavapärast regulatiivmenetlust – sellega nõutakse ühelt poolt kohustuslikku konsulteerimist riiginõukoguga ja teiselt poolt asjakohase parlamendikomisjoni heakskiitu.

Mõlemal juhul võtab suurhertsogi määruse teksti vastu ministrite nõukogu (*Conseil des ministres*), seejärel allkirjastab selle vastutav minister ja siis esitatakse see väljakuulutamiseks suurhertsogile. Suurhertsogi määrus jõustub pärast selle avaldamist ametlikus väljaandes *Mémorial*.

Riigisiseste õigusnormide jõustumine

Luksemburgi Suurhertsogiriigis jõustuvad seadused ja määrused alles pärast nende avaldamist ametlikus väljaandes *Mémorial*.

Asutused, kes on volitatud vastu võtma õigusnorme

Rahvusvahelised õigusnormid

Luksemburgi põhiseaduses on sätestatud, et lepingud allkirjastab suurhertsog. Selles on siiski lisatud, et „lepingud ei jõustu enne, kui need on seadusega heaks kiidetud ja seaduste avaldamiseks ettenähtud vormis avaldatud“.

Tuleb märkida, et heakskiit on nõutav kõikide rahvusvaheliste lepingute korral olenemata nende eesmärgist ja et heakskiit tuleb anda seadusega. Viimane täpsustus lisati 1956. aastal riiginõukogu sõnaselgel taotlusel. Riiginõukogu leidis, et „see heakskiit on seadusandliku menetlusega seotud, sest põhiseaduses tunnistatakse ainult seda ühtset menetlust, mida kohaldatakse küsimusest olenemata kõikide parlamendi tahteavalduste suhtes“.

Riigisisesed õigusnormid

Luksemburgi Suurhertsogiriigi õigussüsteemis võib **seadusi algatada** parlament või valitsus.

Valitsuse algatusõigust nimetatakse valitsuse algatuseks ning seda teostatakse **valitsuse seaduseelnõude** esitamise teel.

Parlamendi algatusõigust nimetatakse parlamendi algatuseks ning seda teostatakse **parlamendiliikme seaduseelnõude** esitamise teel.

Seejärel esitatakse valitsuse või parlamendiliikme seaduseelnõu arvamuse saamiseks asjaomastele asutustele (kutsekodadele) ning eelkõige **riiginõukogule**. Pärast riiginõukogu arvamuse saamist saadetakse valitsuse või parlamendiliikme seaduseelnõu tagasi parlamenti.

Nende õigusnormide vastuvõtmise menetlus

Seadused

Luksemburgi parlamendil on üks koda.

Selleks et maandada ühekojalise süsteemiga kaasnevat tormakuse riski, on Luksemburgi põhiseaduslik kogu näinud ette, et iga valitsuse seaduseelnõu peab põhimõtteliselt läbima kaks hääletust, mille vahele jääb vähemalt kolm kuud.

Põhiseaduses on siiski sätestatud, et teise hääletuse (nn teine põhiseadusest tulenev hääletus) nõudest võib loobuda, „kui parlament otsustab avalikul istungil ja kokkuleppel riiginõukoguga teisiti“.

Riiginõukogul on sel juhul väga selge ülesanne, mis sarnaneb teiste riikide teise seadusandliku koja rolliga (eriti Ühendkuningriigi lordide koja omaga). Ta sekkub esimest korda enne parlamendis toimuvaid arutelusid. Põhiseaduse kohaselt tuleb iga valitsuse või parlamendiliikme seaduseelnõu kohta küsida

riiginõukogu arvamust. Seejärel sekkub riiginõukogu pärast parlamendi esimest hääletust teist korda, et otsustada avalikul istungil, kas teisest hääletusest tuleks loobuda.
Tegelikult loobutakse teisest hääletusest sel viisil enamiku seaduste puhul. Riiginõukogu vastu võetud tegevuspõhimõtete kohaselt kiidetakse loobumine heaks peaaegu kõigil juhtudel ja jäetakse heaks kiitmata vaid kõige tõsisematel juhtudel. Loobumise võimalikud takistused kõrvaldatakse enamasti eelmenetluse jooksul.
Tuleb ka märkida, et riiginõukogul ei ole tegelikku vetoõigust, sest seda oleks raske ühitada asjaoluga, et riiginõukogu ei ole valitav organ. Riiginõukogu liikmed nimetab suurhertsog. Vabade kohtade olemasolul nimetatakse uued liikmed kordamööda järgmiselt: esimese nimetab suurhertsog omal valikul, teise parlamendi seatud kolme kandidaadi hulgast ja kolmanda riiginõukogu seatud kolme kandidaadi hulgast. Riiginõukogu võib seaduse vastuvõtmist ainult kahe kuu võrra edasi lükata ja anda seadusandjale niimoodi lisaaega järelemõtlemiseks.
Suurhertsog osaleb õigusnormide vastuvõtmises mitte üksnes seadusandliku menetluse alguses (valitsuse seaduseelnõude korral), vaid ka pärast seda, kui parlament on seaduse teksti lõplikult vastu võtnud. Luksemburgi põhiseaduses on sätestatud, et „suurhertsog kuulutab seadused välja kolme kuu jooksul pärast parlamendis toimunud hääletust“.

Suurhertsogi määrused

Riiginõukogu reformimist käsitleva 12. juuli 1996. aasta seaduse (*loi du 12 juillet 1996 portant réforme du Conseil d'Etat*) artikli 2 kohaselt ei või suurhertsogile esitada ühtegi seaduste ega lepingute **rakendusmääruse eelnõud** enne, kui **riiginõukogu** on selle kohta esitanud oma **arvamuse**.
Valitsus võib sellest üldreeglist kiireloomulistel juhtudel (mille üle otsustab suurhertsog menetluse algatanud ministri nõuetekohaselt põhjendatud aruande alusel) siiski kõrvale kalduda ning seega mitte paluda riiginõukogul (mida vahel nimetatakse ka *Haute Corporation*'iks) oma arvamust esitada. Sellise **kiirmenetluse** rakendamine peaks siiski piirduma erandjuhtudega.
Kui mõnes seaduses on sõnaselgelt nõutud, et riiginõukogult tuleb selle seaduse rakendusmääruste kohta arvamust küsida, ei või mingil juhul kasutada kiirmenetlust. Samuti kehtib see nende määruste eelnõude muudatusettepanekute suhtes, mille kohta riiginõukogu on juba kord oma arvamuse esitanud.
Nagu seaduste puhul, koostab riiginõukogu oma arvamuse määruste eelnõude kohta **põhjendatud aruande** vormis, mis sisaldab üldisi kaalutlusi, eelnõu läbivaadatud teksti ja vajaduse korral vastueelnõud.
Riiginõukogu kontrollib määruse eelnõu sisu ja vormi ning selle vastavust esimuslikumatele õigusnormidele.

Õigusaktide andmebaasid

Veebisait Légilux on Luksemburgi Suurhertsogiriigi valitsuse õigusportaal.
Selle kaudu pääseb ligi Luksemburgi õigusaktidele, mis võivad olla kas väljaandes *Mémorial A* sisalduvad viimistlemata (alg)tekstid või siis konsolideeritud tekstid, mis suures osas sisalduvad seadustikes ja õigusaktide kogudes.
See veebisait on jagatud kolmeks.
Õigusaktide alajaotisesse on koondatud Luksemburgis välja antud õigusaktid, mitmesugused väljaanded ja konsolideeritud tekstid.
Haldusaktide alajaotisesse on koondatud haldusdokumendid. Peamiselt sisalduvad selles väljaande *Mémorial B* kogud ning haldus- ja õigusaktide ametlik aastaraamat (*Annuaire Officiel d'Administration et de Législation*).
Äriühingute ja ühenduste alajaotisesse koondatud *Mémorial C* väljaanded asendati alates 1. juunist 2016 väljaannete loeteluga, mis on kättesaadav Luksemburgi äriregistri (*Registre de commerce et des Sociétés* – RCS) veebisaidil. *Mémorial C* arhiivid alates 1996. aastast kuni viimase *Mémorial C* väljaandeni, mis avaldati 27. juulil 2016, jäävad äriühingute ja ühenduste alajaotises kättesaadavaks.

Kas juurdepääs andmebaasidele on tasuta?

Jah, juurdepääs andmebaasidele on **tasuta**.

Seotud lingid

Veebisait Légilux
Riiginõukogu
Parlament
Valitsus
Justiitsministeerium

Viimati uuendatud: 17/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Ungari

See teabeleht sisaldab teavet Ungari õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

I. Õigusaktide hierarhia

1. Põhiseadus

Ungari õigusaktide hierarhia tipus asub **Ungari põhiseadus** (mis kuulutati välja 25. aprillil 2011) ning kõik muud seadused peavad olema sellega kooskõlas.
Põhiseaduse võttis vastu **Ungari parlament** (mida nimetatakse ka rahvuskoguks, Országgyűlés) ning selle **muutmiseks** on vaja **kõigi parlamendiliikmete kahekolmandikulist häälteenamust** (põhiseaduse artikli S lõige 2).
Põhiseadus ja selle üleminekusätted (Ungari põhiseaduse üleminekusätted kuulutati välja 31. detsembril 2011) **jõustusid 1. jaanuaril 2012**.
Põhiseadus koosneb **kuuest jaotisest**: preambulist, mida nimetatakse **riiklikuks tõotuseks**, ning jaotistest, mis sisaldavad **põhialuseid** (artiklid A–U), **vabadust ja vastutust käsitlevaid sätteid** (artiklid I–XXXI), **riiki käsitlevaid sätteid** (artiklid 1–54) ja eriolukordi käsitlevaid sätteid ning **lõpp- ja muid sätteid**.
Põhialuseid käsitlev jaotis sisaldab üldsätteid ja sellega on kindlaks määratud:
riigikord;
riigi toimimise aluspõhimõtted;
teatavate volituste andmine Euroopa Liidule;
Ungari pealinn ja piirkondlikud haldusüksused;
Ungari kodakondsust ja selle saamist käsitlevad peamised sätted;
Ungari riigikeel, vapp, lipp, riigihümn, riigipühad ja ametlik vääring;
põhiseaduse koht Ungari õigussüsteemis (st põhiseadus on Ungari õigussüsteemi alus);
põhiseaduse vastuvõtmise ja muutmise kord;
Ungari õigusaktide liigid;
mitmed aluspõhimõtted, sealhulgas:

keeld haarata ja teostada võimu jõu abil;
vastutus väljaspool Ungari piire elavate ungarlaste saatuse eest;
koostöö Euroopa ühtsuse saavutamisel;
abielu institutsiooni kaitse;
ausat konkurentsi soodustavate tingimuste tagamine;
eelarve tasakaalustatud, läbipaistva ja jätkusuutliku haldamise põhimõte;
kohustus kaitsta ja säästa loodusvarasid;
rahu ja julgeoleku loomine ja tagamine ning püüd teha koostööd kõigi maailma rahvaste ja riikidega eesmärgiga tagada inimkonna jätkusuutlik areng.
Vabadust ja vastutust käsitlevas jaotises on sätestatud põhiõigused ja -kohustused. **Põhiõigustena tunnustatakse (muu hulgas) järgmisi õigusi ja põhimõtteid**:
õigus elule ja inimväärikusele;
piinamise, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise, orjastamise või sunnitööle ja inimkaubanduse keeld;
mis tahes eugeenilise tegevuse, inimkeha või selle mis tahes osa rahalise tulu saamise eesmärgil kasutamise ning inimeste kloonimise keeld;
õigus vabadusele ja isiklikule ohutusele ning sätted, mille abil tagatakse, et kelleltki ei võeta tema vabadust;
õigus vabalt liikuda ja elukohta valida;
õigus era- ja perekonnaelule;
õigus isikuandmete kaitsele ja juurdepääsule avalikku huvi pakkuvatele andmetele;
õigus mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadusele;
õigus rahumeelselt koguneda;
õigus sõnavabadusele;
õigus haridusele ja kultuurile;
õigus vabalt teha tööd, tegutseda vabalt valitud kutsealal ja tegeleda ettevõtlusega;
õigus omandile;
keeld saata Ungari kodanikke Ungari territooriumilt välja;
varjupaigaõigus;
võrdsus seaduse ees;
diskrimineerimiskeeld;
lapstööjõu kasutamise keeld;
õigus tervislikule keskkonnale;
õigus hääletada ja kandideerida Ungari parlamendi, kohalike omavalitsuste ja linnapea ning Euroopa Parlamendi valimistel;
õigus oma asjade erapooletule, õiglasele ja mõistliku aja jooksul käsitlemisele ametiasutustes;
iga Ungari kodaniku õigus saada Ungari riigilt kaitset välisriigis viibimise ajal;
põhiseaduses on kindlaks määratud ka eri rahvusest isikute õigused ja nende isikute peamised õigused, kelle suhtes on algatatud kriminaalmenetlus.
Põhiseaduse kohaselt püüab Ungari muu hulgas saavutada järgmist:
tagada sotsiaalkaitse kõikidele oma kodanikele;
võimaldada kõigile inimväärne eluase ja juurdepääs avalikele teenustele.
Põhiseaduses on sätestatud ka mitmesugused **kohustused**, nimelt:
kohustus aidata kaasa ühiste vajaduste rahuldamisele (avalik-õiguslike kohustuste jagamine);
Ungari kodanike kohustus kaitsta oma riiki.
Põhiseaduse jaotis, mis kannab pealkirja „**Riik**“, sisaldab kõige põhilisemaid eeskirju, mida kohaldatakse riigi kõrgete aukandjate ja tähtsaimate institutsioonide suhtes, ning selles on sätestatud järgmiste institutsioonide õiguslik seisund ja ülesanded:
parlament,
Vabariigi President,
valitsus,
autonoomsed reguleerivad asutused,
konstitutsioonikohus,
kohtud ja prokuratuurid,
põhiõiguste volinik,
kohalikud omavalitsused,
Ungari Keskpank,
riigikontroll,
Ungari relvajõud,
politsei ja riigi julgeolekuteenistused,
riiklikud rahvahääletused.
Eriolukordi käsitlev põhiseaduse jaotis sisaldab eeskirju, mida kohaldatakse riiklike kriisiolukordade, erakorraliste olukordade, ennetava kaitse olukordade, ootamatute rünnakute ja äärmise ohu korral.

2. Seadused

Ungaris võtab seadusi vastu **parlament**. Põhiseaduse kohaselt tuleb **põhiõigusi ja -kohustusi käsitlevad normid** kindlaks määrata seadustega. Parlament võtab seadused vastu **lihthäälteenamusega** (üle poole kohalolevate liikmete häältest). Erandiks on põhiseaduses määratletud nn **alusseadused**, mille vastuvõtmiseks ja muutmiseks on vaja kohalolevate **parlamendiliikmete kahekolmandikulist häälteenamust**.
Põhiseaduse kohaselt reguleeritakse alusseadustega näiteks kodakondsust, kirikuid, Ungaris elavate rahvusvähemuste õigusi, parlamendiliikmete ja Vabariigi Presidendi õiguslikku seisundit ja tasustamist, konstitutsioonikohut ja kohalikke omavalitsusi. Samuti nähakse nendega ette riigivapi ja -lipu kasutamise üksikasjalikud eeskirjad ning riiklike autasude andmise kord.
Vastavalt põhiseadusele on Euroopa Liidu aluslepingute ja neid muutvate lepingute siduva laadi tunnustamise õiguse andmiseks, sõjaseisukorra väljakuulutamiseks, rahu sõlmimiseks ja eriolukorra väljakuulutamiseks vaja kõigi parlamendiliikmete kahekolmandikulist häälteenamust.
Enne 1989. aasta seaduse nr XXXI (põhiseaduse muutmise kohta) vastuvõtmist oli Ungari presidendi nõukogul õigus võtta vastu dekreetseadusi.
Õigusaktide hierarhia seisukohalt peetakse veel jõus olevaid dekreetseadusi seadustega sama staatusega õigusaktideks.

3. Määrused

Põhiseaduse kohaselt jagunevad määrused valitsuse määrusteks, peaministri määrusteks, ministri määrusteks, Ungari Keskpanga presidendi määrusteks, autonoomsete reguleerivate asutuste juhtide määrusteks ja kohaliku omavalitsuse määrusteks. Määrusi võib anda ka riiklik julgeolekunõukogu riiklikus kriisiolukorras ja Vabariigi President seoses erakorralise seisukorraga.

3.1. Valitsuse määrused

Valitsuse pädevus võtta vastu **määrusi** võib olla **esmane või tuleneda seadusest**. Esmane pädevus on sätestatud põhiseaduse artikli 15 lõikes 3, mille kohaselt võib valitsus anda oma pädevusvaldkonnas määrusi mis tahes seadusega reguleerimata küsimuses. Ükski valitsuse määrus ei tohi minna vastuollu mis tahes seadusega. See ei piira parlamendi pädevust reguleerida mis tahes tema pädevusse kuuluvat valdkonda.

Vastavalt põhiseadusele ja 2010. aasta seadusele nr CXXX õigusloome kohta ning tuginedes ka teatavatele seadusandlikele volitustele, võib valitsus vastu võtta seaduste rakendamist käsitlevaid määrusi. 2010. aasta seaduse nr CXXX § 5 lõike 1 kohaselt peab rakendusmääruste väljaandmise volituses olema täpsustatud volituse saaja, sisu ja ulatus. Volituse saaja ei tohi seadusandlikku volitust kolmandale isikule edasi anda.

3.2. Peaministri määrused

Põhiseaduse kohaselt võib määrusi välja anda ka peaminister. Ta võib oma määrusega näiteks nimetada ministrite hulgast ametisse asepeaministri. Peaministri määrused asuvad õigusaktide hierarhias ministrite määrustega samal tasandil.

3.3. Ministrite määrused

Ministrite määrused asuvad õigusaktide hierarhias valitsuse määrustest madalamal positsioonil. Vastavalt põhiseadusele võtavad ministrid määrusi vastu neile seaduse või valitsuse määrusega (mis on antud nende algse seadusandliku pädevuse raames) antud **volituse alusel** kas sõltumatult või koos mis tahes teise ministriga. Sellised määrused ei tohi olla vastuolus mis tahes seaduse, valitsuse määruse või Ungari Keskpanga presidendi määrusega.

3.4. Ungari Keskpanga presidendi määruse

Ungari Keskpanga president võib alusseadusega kindlaks määratud pädevuse piires anda välja **määrusi seadusest tuleneva volituse alusel**. Need määrused ei tohi olla vastuolus mis tahes seadusega.

3.5. Autonoomsete reguleerivate asutuste juhtide määrused

Põhiseaduse artikli 23 lõike 4 kohaselt võivad autonoomsete reguleerivate asutuste juhid, kes toimivad neile alusseadusega antud pädevuse piires, anda seadusest tuleneva volituse alusel välja määrusi, mis ei tohi olla vastuolus mis tahes seaduse, valitsuse määruse, peaministri määruse, ministri määruse või Ungari Keskpanga presidendi määrusega.

3.6. Kohalike omavalitsuste määrused

Põhiseaduse artikli 32 lõike 2 kohaselt võivad kohalikud omavalitsused, kes toimivad oma pädevuse piires, võtta vastu kohalikke määrusi eesmärgiga reguleerida kohalikke sotsiaalseid suhteid, mis ei ole reguleeritud seadusega või seadusest tuleneva volituse alusel. Kohalike omavalitsuste määrused ei tohi olla vastuolus mis tahes muu õigusaktiga.

Kohalike omavalitsuste esindusorganite vastuvõetavaid määrusi käsitlevad üksikasjalikud eeskirjad on sätestatud 2011. aasta seaduses nr CLXXXIX Ungari kohalike omavalitsuste kohta.

4. Rahvusvahelised kokkulepped ja rahvusvahelise õiguse aluspõhimõtted

Ungari valitsus võib sõlmida **rahvusvahelisi kokkuleppeid** teiste riikide või teiste riikide valitsustega. Rahvusvaheliste kokkulepete ja riigisisese õiguse vaheline suhe põhineb Ungaris dualistlikul süsteemil, st rahvusvahelised kokkulepped saavad **riigisisese õiguse osaks**, kui need **kehtestatakse** õigusaktidega.

Rahvusvahelise õiguse põhimõtted

Põhiseaduse artikli Q lõike 3 kohaselt järgib Ungari rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtteid. Rahvusvaheline tavaõigus ja rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtted saavad riigisisese õiguse osaks, ilma et neid oleks vaja riigisisesesse õigusse üle võtta.

II. Muud õiguse allikad kui õigusaktid

1. Riigi haldusaktid

Ungari õigussüsteemi osaks on riigi haldusaktid, mis ei kvalifitseeru õigusaktideks, kuigi sisaldavad normatiivseid sätteid. Õigusloomet käsitlevas seaduses (2010. aasta seadus nr CXXX) on määratletud kahte liiki riigi haldusaktid: normatiivsed otsused ja normatiivsed korraldused. Nende näol on tegemist tegevusjuhenditega, mis ei ole üldsiduvad, st need ei ole siduvad kõigi jaoks. Need on kõigest üksikaktid ning korralduslikud ja tegevust käsitlevad eeskirjad, mida kohaldatakse üksnes nimetatud eeskirjade kehtestaja või talle alluvate üksuste või isikute suhtes. Normatiivsete otsuste ja korraldustega ei saa kindlaks määrata kodanike õigusi ega kohustusi. Riigi haldusaktid ei tohi olla vastuolus muude õigusaktidega ning neis ei tohi korrata õigusaktide sätteid.

Varasema õigusloomet käsitleva seaduse (1987. aasta seadus nr XI) kohaselt kvalifitseerusid ka **statistilised teated** ja **õigussuunised** (mida teatakse muude riigi haldusaktidena) sellisteks õiguse allikateks, mis ei ole õigusaktid. Uues õigusloomet käsitlevas seaduses ei ole neid enam nimetatud. Kuigi õigussuunised tunnistati uue seaduse jõustumisel (1. jaanuaril 2011) kehtetuks, jäid enne nimetatud kuupäeva välja antud statistilised teated jõusse kuni nende kehtetuks tunnistamiseni. (Statistilisi teateid annab välja riigi statistikaameti juhataja ning need sisaldavad õiguslikult siduvaid sätteid seoses statistiliste terminite, meetodite, liigituste, loetelude ja andmetega.)

1.1. Normatiivsed otsused

Normatiivsete otsustega võivad parlament, valitsus ja teised tsentraalsed haldusorganid, konstitutsioonikohus ning eelarvenõukogu näha ette oma töökorralduse ja toimimise ning tegevuse ja tegevusprogrammid.

Kohaliku omavalitsuse esindusorganid võivad samuti normatiivsete otsustega näha ette omaenda ja hallatavate organite tegevuse, samuti oma tegevusprogrammid ning hallatavate organite töökorralduse ja toimimise. Samamoodi võib riigi omavalitsuse esindusorgan normatiivsete otsustega näha ette ka oma ja hallatavate organite töökorralduse ja toimimise ning tegevuse ja tegevusprogrammid.

1.2. Normatiivsed korraldused

Oma pädevuse piires ja õigusaktide alusel võivad Vabariigi President, peaminister, tsentraalsete haldusorganite (välja arvatud valitsus) juhid, riikliku kohtute ameti esimees, peaprokurör, põhiõiguste volinik, Ungari Keskpanga president, riigikontrolör, suurlinnapiirkondade ja komitaatide valitsuste juhid, linnapead ja linnasekretärid näha normatiivsete korraldustega ette nende juhitavate, hallatavate või nende järelevalve alla kuuluvate organite töökorralduse, toimimise ja tegevuse.

Peale selle võivad parlament, Vabariigi President, konstitutsioonikohus, põhiõiguste volinik, autonoomsed reguleerivad asutused, peaministri büroo ja ministeeriumi kantsler anda organisatsiooni töötajate jaoks välja siduvaid normatiivseid korraldusi.

2. Konstitutsioonikohtu otsused

Konstitutsioonikohtu otsustel on Ungari õigussüsteemis oluline osa.

Konstitutsioonikohut käsitleva 2011. aasta seaduse nr CLI kohaselt on konstitutsioonikohtul järgmised **ülesanded**:

selle järelhindamine, kas õigusaktid on kooskõlas põhiseadusega (järelhindamismenetlus);

selle eelhindamine, kas vastu võetud, kuid veel välja kuulutamata seadused ja rahvusvaheliste lepingute teatavad sätted on kooskõlas põhiseadusega;

üksikute juhtumite läbivaatamine kohtuniku taotluse alusel: kui kohtuasja arutamise käigus peab kohtunik kohaldama õigusakti, mis on tema arvates põhiseadusega vastuolus või mille konstitutsioonikohus on tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks, peatab ta menetluse ja palub konstitutsioonikohtul kuulutada kõnealune õigusakt või säte põhiseadusega vastuolus olevaks ja keelata sellise põhiseadusega vastuolus oleva õigusakti kohaldamine;
otsuste tegemine selliste põhiseaduslike kaebuste kohta, mis puudutavad põhiseadusega tagatud õiguste rikkumist: konkreetse kohtuasjaga seotud isik või organisatsioon võib esitada põhiseadusliku kaebuse, kui poolelioleva kohtumenetluse käigus on rakendatud põhiseadusega vastuolus olevat õigusakti ja selle tulemusena on rikutud asjaomase isiku või organisatsiooni põhiseadusega tagatud õigust ning see isik või organisatsioon on kasutanud ära kõik edasikaebamise võimalused või kui tal puudub edasikaebeõigus;
mis tahes õigusakti analüüsimine eesmärgiga tuvastada vastuolu mis tahes rahvusvahelise kokkuleppega;
seadusandja poolt õigusaktidesse jäetud ja põhiseadusega vastuolus olevate lünkade kõrvaldamine;
riigiorganite vaheliste või kohalike omavalitsuste ja muude riigiorganite vaheliste teatavate pädevusvaidluste lahendamine;
põhiseaduse sätete tõlgendamine;
õigusnormide kohaselt tema pädevuses olevate mitmesuguste menetluste elluviimine.
Konstitutsioonikohus peab oma otsuseid üksikasjalikult põhistama. Konstitutsioonikohtu otsuseid ei ole võimalik edasi kaevata ning need on kõigi jaoks siduvad.

3. Kohtupraktika

Selleks et täita oma kohustust tagada õiguse ühetaoline kohaldamine ja anda madalama astme kohtutele õiguslikke suuniseid, langetab **Ungari kõrgeim kohus** (*Kúria*, enne 1. jaanuari 2012 *Legfelsőbb Bíróság*) **õiguse ühetaolist kohaldamist käsitlevaid otsuseid ja põhimõttelise tähendusega kohtuotsuseid**.
Õiguse ühetaolist kohaldamist käsitleva menetluse võib algatada, kui kohtupraktika arengut ja ühtsust silmas pidades on vaja võtta vastu õiguse ühetaolist kohaldamist käsitlev põhimõttelise tähtsusega otsus ja kui kõrgeima kohtu üks kolleegium kavatseb kalduda kõrvale kõrgeima kohtu mõne teise kolleegiumi tehtud otsusest. Õiguse ühetaolist kohaldamist käsitlev otsus on kohtute jaoks siduv.
Põhimõttelise tähtsusega otsused tulenevad kõrgeima kohtu kolleegiumide praktikast ja ka nendega edendatakse õiguse ühetaolist kohaldamist.
Õiguse ühetaolise kohaldamise tagamiseks tehtud ja põhimõttelise tähtsusega otsused avaldatakse **kõrgeima kohtu lahendite ametlikus registris**.

III. Õigusaktide kohaldamisala

Õigusaktide geograafiline kohaldamisala hõlmab kogu Ungari territooriumi, kuid kohalike omavalitsuste määruste geograafiline kohaldamisala hõlmab vaid asjaomase kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumi. Õigusakte kohaldatakse Ungari territooriumil asuvate füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes, juriidilise isiku staatuseta organisatsioonide suhtes ning väljaspool Ungari territooriumi asuvate Ungari kodanike suhtes. Kohalike omavalitsuste määrusi kohaldatakse kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumil füüsiliste ja juriidiliste isikute ning juriidilise isiku staatuseta organisatsioonide suhtes.
Õigusloomet käsitleva seadusega on keelatud kohaldada **tagasiulatuvat jõudu**. Nimetatud seaduses on sätestatud, et õigusaktiga ei tohi tagasiulatuvalt kehtestada kohustusi või muuta neid koormavamaks, tühistada või piirata õigusi või tunnistada tegevust ebaseaduslikuks õigusakti jõustumisele eelneval perioodil.
Õigusakti **jõustumise** kuupäev tuleb alati kindlaks määrata selliselt, et õigusakti kohaldamise ettevalmistamiseks jääks piisavalt aega.
Õigusakt ja selle **rakendamise eeskirjad** peavad jõustuma ühel ja samal ajal. Õigusakt (või õigusnorm) kaotab kehtivuse, kui see tunnistatakse kehtetuks või – juhul kui see sisaldab vaid muutmis- või kehtetuks tunnistamise sätteid – kui nii on sätestatud õigusloomet käsitlevas seaduses.

IV. Õigusaktide andmebaasid

Ungari ametlik väljaanne on *Magyar Közlöny*, mida avaldatakse elektrooniliselt ja milles avaldatud teksti tuleb käsitada autentsena.
Ungari ametlik väljaanne sisaldab Ungari õigusakte (välja arvatud kohalike omavalitsuste määrusi), sealhulgas:
konstitutsioonikohtu määrused ja otsused, mis tuleb Ungari ametlikus väljaandes avaldada vastavalt õigusnormidele või konstitutsioonikohtu otsuse alusel;
parlamendi otsused;
kõrgeima kohtu otsused õiguse ühetaolise kohaldamise kohta;
riikliku valimiskomisjoni arvamused;
lisad, sealhulgas otsuste kogu;
ametlikud teadaanded (*Hivatalos Értesítő*).
Riiklik õigusaktide andmebaas (*Nemzeti Jogszabálytár*) sisaldab kõiki õigusakte (välja arvatud kohalike omavalitsuste määrusi) ja riigi haldusakte, mis on jõus otsingu tegemise päeval. Need on esitatud konsolideeritud versioonidena, millesse on tehtud muudatused ja parandused.
Teavet on võimalik otsida pealkirja ja akti numbri järgi, samuti on võimalik otsida teksti.
Juurdepääs neile andmebaasidele on **tasuta** ja mingeid piiranguid ei kohaldata.

Lingid

Autentne elektrooniline ametlik väljaanne
Riiklik õigusaktide andmebaas

Viimati uuendatud: 17/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Malta

Sellel leheküljel esitatakse teavet Malta õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

Parlamendiseadused (esmase õiguse aktid)
Määrused, eeskirjad, korraldused, kohalike omavalitsuste õigusaktid (teisese õiguse aktid)
ELi õigus, sealhulgas Euroopa Kohtu otsused.
Siseriikliku õiguse peamine alus on põhiseadus ning selles sätestatakse, et õigusnormid võtab vastu parlament parlamendiseadustena, kuid et parlament võib delegeerida seadusandliku võimu teistele organitele (s.t ministritele, riigiasutustele, avalikele organitele jne), kellel on õigus anda teisese õiguse akte neile parlamendiseadusega delegeeritud pädevuse raames.
Siseriiklikku õiguskorda tuleb samuti vaadelda ELi õigusaktide, eelkõige ühinemislepingu kontekstis.
Maltas kohus seadusi omal algatusel ei tõlgenda. Kohus tõlgendab seadusi vastavalt rakendusaktidele. See ei tähenda, et kohtuotsustel puuduks jõud. Kohtunikud kalduvad kõrvale kohtupraktikaga loodud kindlatest põhimõtetest ainult äärmiselt mõjuvatel põhjustel. Madalama astme kohtutel on tavaks järgida kõrgema astme kohtute kindlaksmääratud õiguslikke põhimõtteid.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Malta siseriiklike õigusaktide osaks võivad olla ka rahvusvahelised lepingud.

Euroopa inimõiguste konventsioon

Malta parlamendi 1987. aasta seadusega XIV inkorporeeriti Euroopa inimõiguste konventsioon Malta õigusesse. Malta seadused peavad olema kooskõlas konventsioonis sätestatud õiguste ja vabadustega. Konventsiooni järgimise üle teostavad järelevalvet kohtud.

Õigusnormide hierarhia

Siseriiklikul tasandil on põhiseadus riigi kõrgeim seadus; sellele järgnevad parlamendiseadused, millele omakorda järgnevad teisese õiguse aktid. Nagu eespool märgitud, on ühinemisleping ja ELi õigusnormid Malta jaoks siiski õiguslikult siduvad ja Maltal toimivad nagu kõigi liikmesriikide puhul ning neid tuleb koos ELi üldise õigusega arvesse võtta.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Maltal toimib valitsemissüsteem, milles osalevad võrdselt seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim. Samas kui need kolm sammast teostavad seadusandlikku, täidesaatvat ja kohtuvõimu oma pädevusalas, võimaldab võimude lahususe põhimõte, mille Malta võttis üle Inglise õigusriigi põhimõtetest, Malta õigussüsteemi tõrgeteta toimimist.

Otsuste tegemise protsess

Malta järgib Briti parlamentaarset süsteemi, mis pärast 180 aastat kestnud Briti ülemvõimu arvesse võttes ei ole üllatav. Minister esitab õigusakti eelnõu, mis seejärel avaldatakse Malta ametlikus väljaandes, et parlament saaks läbi viia esimese lugemise. Sõltuvalt kõne all oleva õigusakti olulisusest võidakse eelnevalt otsustada avaldada valge raamat. Esindajatekoda moodustab seejärel komisjoni ning pärast teist lugemist, kus parlamendi liikmetele antakse võimalus esitada arutlusel oleva õigusakti kohta üldisi märkusi, analüüsib komisjon üksikasjalikult eelnõu iga artiklit ja teeb vajaduse korral muudatusettepanekuid. Kui komisjon on analüüsi lõpetanud, saadetakse eelnõu tagasi parlamenti kolmandaks ja viimaseks lugemiseks; lõpliku heakskiidu eelnõule annab vabariigi president, misjärel saab eelnõu seaduse jõu.

Üldise reegli kohaselt jõustub seadus selle avaldamise päeval, kui seaduses endas ei ole selgesõnaliselt sätestatud, et asjaomase valdkonna minister võib jõustada seaduse (või osa sellest) muul kuupäeval.

Õigusvaldkonna andmebaasid

Riiklik õigusaktide andmebaas: Malta seadustekogu – Õigusteenused

Teenus annab tasuta juurdepääsu järgmisele:

kõik riiklikud esmase ja teisese õiguse aktid;

õiguslikud väljaanded, sealhulgas õigusaktid, eelnõud, õiguslikud teadaanded ja kohalike omavalitsuste õigusaktid.

Seotud lingid

Malta seadustekogu

Viimati uuendatud: 04/05/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje nl originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Holland

Sellel teabelehel antakse ülevaade Madalmaade õigussüsteemist.

Madalmaade valitsus koosneb ministritest ja kuningast. See muudab Madalmaad ainulaadseks teiste Lääne-Euroopa monarhiate hulgas, kus monarh enamasti valitsusse ei kuulu. Madalmaades on valitsenud konstitutsiooniline monarhia koos parlamentaarse süsteemiga alates sellest, kui põhiseadus 1848. aastal põhjalikult üle vaadati.

Õiguse allikad

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Põhiseadusega on ette nähtud Madalmaade riigikorraldus ja õigusaktide alused. Madalmaade lepingud teiste riikidega on oluline õiguse allikas. Põhiseaduse artiklis 93 on sätestatud, et rahvusvahelistel lepingutel ja rahvusvaheliste institutsioonide otsustel võib olla Madalmaade õigussüsteemis vahetu mõju. Sellisel juhul on need riigi õigusaktide suhtes esimuslikud. Madalmaade Kuningriigi õigusnorme, mis on vastuolus rahvusvaheliste lepingute või rahvusvaheliste institutsioonide otsustega, ei saa kohaldada. Seepärast on Euroopa Liidu aluslepingutes, määrustes ja direktiivides sätestatud õigusnormid Madalmaades oluline õiguse allikas.

Madalmaade Kuningriigi harta reguleerib Madalmaade, Aruba, Curaçao ja Sint-Maarteni vahelisi põhiseaduslikke suhteid.

Seadused võetakse vastu riigi tasandil. Delegeerimise teel võib keskvalitsus kehtestada (täiendavaid) õigusnorme valitsuse või ministrite määrustega. Vastu võib võtta ka iseseisvaid valitsuse määrusi (mis ei tulene seadusest). Põhiseadusega on antud reguleerivad õigused ka riigihalduse alamale astmele (provintsid, linnad ja veeametid).

Kohtupraktika on õiguse allikas, sest kohtuotsustel on laiem mõju kui vaid konkreetse asja lahendamine. Kõrgemate kohtute otsuseid kasutatakse suunistena. Eriti olulised on Madalmaade kõrgeima kohtu otsused, sest selle kohtu ülesanne on tagada õiguse ühetaoline tõlgendamine. Uutes kohtuasjades võtab madalama astme kohus otsust tehes arvesse kõrgeima kohtu otsuseid.

Õiguse üldpõhimõtteid kohaldatakse riigihalduses ja kohtumõistmisel. Mõnikord on õiguse üldpõhimõtetele viidatud seaduses, näiteks tsiviilseadustikus (mõistlikkus ja õiglus). Ka kohus võib otsuseid tehes lähtuda õiguse üldpõhimõtetest.

Tavaõigus, mida nimetatakse ka kirjutamata seadusteks, on samuti õiguse allikas. Üldiselt lähtutakse tavast vaid siis, kui sellele on seaduses osutatud, kuid kohus võib tava arvesse võtta otsuse tegemisel õigusnormide lahknevuse korral. Tavaõigust ei või siiski kasutada õiguse allikana kuriteo koosseisu kindlakstegemisel (põhiseaduse artikkel 16).

Õigusnormide hierarhia

Põhiseaduse artiklis 94 on sätestatud, et mõned rahvusvahelise õiguse normid on hierarhias kõige kõrgemal astmel: nendega vastuolus olevad õigusnormid ei kehti. Euroopa Liidu õigus on oma olemuselt liikmesriigi õiguse ees esimuslik. Sellele järgnevad harta, põhiseadus ja parlamendi seadused. Nendele järgnevad muud õigusaktid. Parlamendi seadusi võtavad valitsus ja parlament (*Staten-Generaal*, rahva valitud esindajad) vastu koos.

Seaduse võib muuta osaliselt või täielikult tühiseks üksnes hilisema seaduse vastuvõtmisega. Kohaldatakse ka õiguse tõlgendamise üldpõhimõtet, mille kohaselt on eriseadused üldseaduste suhtes esimuslikud. Peale selle peetakse kontinentaalses õigussüsteemis õigusakte esimuslikuks kohtupraktika suhtes.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Õigusloomeprotsess

Parlamendi seadusi võtavad vastu valitsus ja parlament koos. Seadusandlikke ettepanekuid võivad esitada valitsus või parlamendi teine koda. Seadusandlike ettepanekute ja valitsuse määruste kohta annab nõu riiginõukogu. Seadusandliku ettepaneku koostamisel peetakse üldiselt nõu ka muude sidusrühmadega.
Tavaliselt võtab seadusandlikud ettepanekud vastu ministrite nõukogu, kes edastab need riiginõukogu nõuandeosakonnale soovituse saamiseks. Valitsus vastab soovitusele, koostades täiendava aruande. Seejärel saadab valitsus seadusandliku ettepaneku ja vajalikud muudatused kuningliku teatega parlamendi teise kotta. Ettepanekut võib teises kojas toimuva lugemise ajal muuta. Muutmisõigus on teisel kojal. Kui teine koda on ettepaneku vastu võtnud, hakkab seda arutama parlamendi esimene koda. Esimene koda saab seadusandliku ettepaneku kas vastu võtta või tagasi lükata. Selles etapis enam muudatusi teha ei või. Kui esimene koda ettepaneku vastu võtab, allkirjastavad selle kuningas ja minister ning ettepanek saab seega seaduse jõu.

Õigusvaldkonna andmebaasid

Overheid.nl pakub keskset juurdepääsu kogu teabele Madalmaade valitsusorganisatsioonide kohta. See veebisait võimaldab tutvuda kohalike ja riiklike õigusaktidega.
Officielebekendmakingen.nl võimaldab juurdepääsu ametlikele väljaannetele (*Staatsblad*, *Staatscourant* ja *Tractatenblad*). Veebisaidil on avaldatud ka kõik Madalmaade parlamendi väljaanded.

Kas juurdepääs andmebaasile on tasuta?

Juurdepääs veebisaitidele on **tasuta**.

Lingid

Madalmaade valitsus
Regering
Välisministeerium
Parlamendi teine koda
Government.nl
Houseofrepresentatives.nl

Viimati uuendatud: 19/11/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje de originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Austria

Sissejuhatus – sellel teabelehel esitatakse teave Austria õigussüsteemi kohta ja antakse ülevaade Austria õigusest.

Õiguse allikad

Austria õigus põhineb eelkõige kirjalikul õigusel (*gesatztes Recht*). Tavaõigusel on seevastu väga piiratud roll. Kõrgeimate kohtute otsused annavad olulisi juhtnööre seaduste kohaldamiseks ja on suure tähtsusega, kuid kohtunikuõigust ametlikult õiguse allikana ei tunnustata.
Austria põhiseaduses on sätestatud, et rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normid on Austria föderaalõiguse osa ja et **rahvusvahelised lepingud** tuleb võtta Austria õigussüsteemi üle (üldkorras või erimenetlusega). Rahvusvahelise lepingu sätete asetuse riigisiseses õigussüsteemis määrab nende sätete sisu.
Selleks et rahvusnõukogu (*Nationalrat* – Austria parlamendi alamkoda) saaks heaks kiita rahvusvahelised lepingud, mis muudavad või täiendavad põhiseadust, on vaja samasugust kvalifitseeritud häälteenamust nagu föderaalsete konstitutsiooniliste seaduste puhul. Seadust muutvate või täiendavate rahvusvaheliste lepingute korral kehtivad samasugused kvooruminõuded nagu seaduste korral.
Rahvusvahelisi lepingud sõlmib põhimõtteliselt liidupresident föderaalvalitsuse või föderaalvalitsuse volitatud liiduministri ettepanekul. Poliitilised, õigusakte muutvad või õigusakte täiendavad rahvusvahelised lepingud peavad saama rahvusnõukogult eelneva nõusoleku. Liidupresident võib volitada föderaalvalitsust või selle pädevaid liikmeid sõlmima teatavaid rahvusvahelisi lepinguid, mis ei ole poliitilised ning millega ei muudeta ega täiendata õigusakte.
Austria põhiseaduse kohaselt kehtib **kõigil üheksal liidumaal** (*Bundesländer*) lisaks föderaalsele konstitutsiooniõigusele ka **liidumaa enda konstitutsiooniõigus**. Liidumaa konstitutsiooniõigus ei tohi olla föderaalse konstitutsiooniõigusega vastuolus ning seega **allub** sellele. Tegelikkuses siiski selline föderaalsete ja liidumaade seaduste tähtsusjärjestus puudub. Alates 1988. aastast võivad liidumaad sõlmida rahvusvahelisi lepinguid liidumaa pädevusse kuuluvates valdkondades. Välisasjades on selline õigus siiski föderaalvalitsusel.

Õigusaktide liigid – õigusnormide hierarhia

Föderaalse konstitutsioonilise õigusakti vastuvõtmine eeldab tavaliselt rahvusnõukogu saadikute kahekolmandikulist häälteenamust, kusjuures hääletamise ajal peavad kohal viibima vähemalt pooled liikmed. Lisaks tuleb sel viisil vastu võetud õigusaktile sõnaselgelt viidata kui „konstitutsioonilisele seadusele“ või „põhiseaduse sättele“.
Seevastu selleks, et föderaalseaduse sätet käsitlev resolutsioon oleks kehtiv, on vajalik absoluutne häälteenamus, kusjuures hääletamise ajal peab kohal viibima vähemalt üks kolmandik rahvusnõukogu liikmetest.

1. Põhiseaduse aluspõhimõtted

Austria õigussüsteemi kõige olulisemad sätted on järgmised Austria põhiseaduse aluspõhimõtted (*Grundprinzipien*):
demokraatia,
võimude lahusus,
õigusriik,
vabariiklus,
föderaalriik ja
liberaalsus.
Kõik nimetatud aluspõhimõtted kokku on aluseks **põhiseaduslikule korrale** (*verfassungsrechtliche Grundordnung*).
Nende põhiseaduslik tähtsus on suur. Kui **põhiseaduse muudatuse** tulemusel jäetakse üks aluspõhimõtetest kõrvale või muudetakse märkimisväärselt nende põhimõtete vahelisi seoseid, peetakse seda põhiseaduse põhjalikuks muutmiseks, mille jaoks **on vaja korraldada rahvahääletus**.

2. Euroopa Liidu esmane ja teisene õigus

Austria ühines Euroopa Liiduga 1. jaanuaril 1995 ja sellega kaasnes Austria põhiseaduse põhjalik muutmine. Ühinemisest alates ei ole Austria õigussüsteem põhinenud üksnes Austria konstitutsiooniõigusel, vaid ka ELi õigusel (**konstitutsiooniline dualism**). Valdava seisukoha järgi **on liidu õigus esimuslik riigisisese õiguse** ja ka tavalise föderaalse konstitutsiooniõiguse **ees**, kuid mitte põhiseaduse aluspõhimõtete ees.

3. „Tavaline" föderaalne konstitutsiooniõigus
Konstitutsiooniõigus sätestab poliitilise tegevuse mängureeglid. Sellega määratakse kindlaks:
seadusandlik menetlus,
kõrgeimate riigivõimuorganite õiguslik seisund,
föderaalvalitsuse ja liidumaade suhted seadusandlikus menetluses ja õiguse kohaldamisel ning
üldkohtute järelevalve valitsuse tegevuse üle.
4. Föderaalseadused
Põhiseaduses sätestatud õigusriigi põhimõtte kohaselt tuleb õigust haldusasutustes ja kohtutes kohaldada kooskõlas seadusega. Põhiseadusega on seadusandlik võim jagatud föderaalvalitsuse ja liidumaade vahel.
5. Määrused
Määrused (*Verordnungen*) on **haldusasutuste väljaantavad üldised õigusnormid**, mis on siduvad kõikidele õigussubjektidele. Põhiseadusega on ette nähtud üldine volitus anda rakendusmäärusi, millega täpsustatakse üldisemaid norme, enamasti seadusi. Seadusi muutvaid või täiendavaid määrusi võib anda vaid põhiseaduses selgelt sõnastatud volituse alusel.
6. Otsused
Otsused (*Bescheide*) on eeskätt õiguse kohaldamiseks antavad haldusaktid, mis on adresseeritud vaid neis nimetatud isikutele.

Institutsiooniline raamistik

Seadusandjad
Põhiseadusega on võim jaotatud föderaalvalitsuse ja liidumaade vahel ning sellest tulenevalt osalevad seadusandlikus menetluses mitmesugused organid.
Rahvusnõukogu võtab vastu föderaalseid õigusakte, tavaliselt **liidunõukogu** (*Bundesrat* – Austria Parlamendi ülemkoda) osalusel. Rahvusnõukogu 183 liiget valib otse rahvas. Liidunõukogu valivad aga liidumaade maapäevad (*Landtage*). Üldjuhul on liidunõukogul üksnes õigus esitada seaduseelnõu kohta vastuväide.
Liidumaade seadusi võtavad vastu liidumaade maapäevad.
Seadusandlik menetlus
Seaduseelnõusid võivad rahvusnõukogule esitada:
rahvusnõukogu liikmed (rahvusnõukogu liikme seaduseelnõu),
föderaalvalitsus (valitsuse seaduseelnõu) või
liidunõukogu.
Lisaks tuleb rahvusnõukogule arutamiseks esitada seaduse algatamise avaldus, millele on alla kirjutanud vähemalt 100 000 valimisõiguslikku isikut või üks kuuendik kolme liidumaa valimisõiguslikest isikutest.
Tegelikult teeb enamiku **seadusandlikke algatusi föderaalvalitsus**. Föderaalvalitsuse seaduseelnõu vastuvõtmiseks on vajalik föderaalvalitsuse (ministrite kabineti) ühehäälne otsus. Enne kui valitsus asjaomase ministri koostatud eelnõu heaks kiidab, kutsutakse teisi osalisi (nt liidumaad või sidusrühmad) üles märkusi esitama.
Rahvusnõukogu vastuvõetud seaduseelnõu peab heaks kiitma liidunõukogu. (Föderaalsete eelarveseaduste eelnõusid ei tule liidunõukogule esitada – rahvusnõukogu föderaalne suveräänsus.) Seejärel esitab liidukantsler seaduseelnõu presidendile **kinnitamiseks**.
Rahvusnõukogu võib panna seaduseelnõu **rahvahääletusele**. Rahvahääletust võib nõuda ka rahvusnõukogu liikmete enamus. Sellisel juhul tuleb seaduseelnõule, mille rahvusnõukogu on juba vastu võtnud, saada enne selle kinnitamist heakskiit ka rahvahääletusel. Lisaks tuleb rahvahääletus korraldada iga kord, kui põhiseadust põhjalikult muudetakse.
Põhiseadusega kooskõlas oleva seaduse kinnitab oma allkirjaga liidupresident. **Kinnituseks** on vajalik ka liidukantsleri allkiri.
Pärast liidukantsleri allkirja saamist avaldatakse föderaalseadus ametlikus väljaandes *Bundesgesetzblatt*. Kui seaduses ei ole teisiti sätestatud (tagasiulatuva jõuga või jõustumiskuupäevaga (*vacatio legis*)), **jõustub** see päev pärast ametlikus väljaandes avaldamise päeva ja pärast selle väljaande avaldamist.
Seaduse võib sõnaselgelt **kehtetuks tunnistada** (ametlik kehtetuks tunnistamine) või võtta vastu uue seaduse, millega reguleeritakse seadusega varem juba reguleeritud valdkonda teisiti ilma varasemat seadust ametlikult kehtetuks tunnistamata (sisuline kehtetuks tunnistamine) (*lex posterior derogat legi priori*). Erinormid on üldnormide ees esimuslikud (*lex specialis derogat legi generali*). Seaduse kehtivusaja võib sätestada ka seaduses endas.
Õigusaktide andmebaasid
Austria Vabariigi õigusteabesüsteem (*Rechtsinformationssystem des Bundes*, RIS), mida haldab **digitaal- ja majandusasjade föderaalministeerium**, võimaldab Austria õigusaktidele veebis juurde pääseda.
Kas juurdepääs andmebaasile on tasuta?
Juurdepääs veebisaidile Rechtsinformationssystem des Bundes (RIS) on tasuta.
Sisu lühikirjeldus
Austria Vabariigi õigusteabesüsteem sisaldab järgmist teavet.
Föderaalõigus
Föderaalseadused (konsolideeritud versioonid)
Austria ametliku väljaande *Bundesgesetzblatt* autentne versioon alates 2004. aastast
Austria ametlik väljaanne 1945–2003
Ametlikud väljaanded (*Reichs-, Staats-* ja *Bundesgesetzblatt*) 1848–1940
1740.–1848. aasta õigusnormide kogud (välised)
Saksamaa ametlikud väljaanded (*Reichsgesetzblatt*) 1919–1945 (välised)
Seaduseelnõud (*Begutachtungsentwürfe*)
Valitsuse seaduseelnõud (*Regierungsvorlagen*)
Liidumaade õigus
Liidumaade seadused (konsolideeritud versioonid)
Liidumaade autentsed ja mitteautentsed ametlikud väljaanded (*Landesgesetzblätter*; eri ajavahemikud)
Omavalitsuste õigus – järgmiste liidumaade omavalitsuste valitud õigusnormid:
Kärnten (kõik omavalitsused)
Alam-Austria (Niederösterreich)
Ülem-Austria (Oberösterreich)
Salzburg
Tirool (Steiermark)

Viin (Wien)

Kohtuotsused

Konstitutsioonikohus (*Verfassungsgerichtshof*, VfGH)

Austria kõrgeim halduskohus (*Verwaltungsgerichtshof*, VwGH)

Kõrgeima halduskohtu normide nimekiri (*Normenliste*)

Austria kõrgeima üldkohtu (*Oberster Gerichtshof*, OGH), liidumaade kõrgeimate kohtute (*Oberlandsgerichte*, OLG), liidumaade kohtute (*Landesgerichte*, LG), esimese astme kohtute (*Bezirksgerichte*, BG) ning kõrgema patendi- ja kaubamärgikoja (*Oberster Patent- und Markensenat*, OPMS) otsused, samuti rahvusvahelised kohtuotsused

Föderaalne halduskohus (*Bundesverwaltungsgericht*, BVwG)

Liidumaade halduskohtud (*Landesverwaltungsgerichte*, LVwG)

Föderaalne maksukohus (*Bundesfinanzgericht*, väline kohus)

Andmekaitseamet (enne 2014. aastat andmekaitsekomisjon)

Distsiplinaarkomisjonid, kõrgem distsiplinaarkomisjon, apellatsioonikomisjon (*Disziplinarkommissionen, Disziplinaroberkommission, Berufungskommission*)

Töötajate esinduse järelevalveamet (*Personalvertretungsaufsichtsbehörde*) (enne 2014. aastat töötajate esinduse järelevalvekomisjon (*Personalvertretungs-Aufsichtskommission*))

Võrdse kohtlemise asjade komisjonid (*Gleichbehandlungskommissionen*) alates 2014. aastast

Võrdse kohtlemise asjade komisjonid (*Gleichbehandlungskommissionen*) alates 2008. aastast (välised)

Sõltumatu maksukoja (*Unabhängiger Finanzsenat*) finantsdokumendid (välised)

Sõltumatute halduskodade (*Unabhängige Verwaltungssenate*) valitud lahendid 1991–2013

Varjupaigakohus (*Asylgerichtshof*) 2008. aasta juulist kuni 2013. aastani

Sõltumatu föderaalse varjupaigaasjade koja (*Unabhängiger Bundesasylsenat*) valitud lahendid 1998. aastast kuni 2008. aasta juuni lõpuni

Keskkonnaasjade koja (*Umweltsenat*) valitud lahendid 1994–2013

Föderaalse ringhäälingukoja (*Bundeskommunikationssenat*) valitud otsused 2001–2013

Riigihangete kontrolliasutuste (*Vergabekontrollbehörden*) valitud otsused kuni 2013. aastani

Kõrgeima üld- ja kassatsioonikohtu (*Oberster Gerichts- und Cassationshof*) lahendid tsiviil- ja kriminaalasjades 1885–1897 (välised)

Austria keiserliku kohtu (*Reichsgericht*) otsused 1869–1918 (välised)

Austria halduskohtu (*Verfassungsgerichtshof*) otsused 1919–1979 (välised)

Austria halduskohtu (*Verwaltungsgerichtshof*) otsused 1876–1934 (välised)

Muud teadaanded

Majandustegevuse seaduse (*Gewerbeordnung*) kohased käsitöömeistrite ja kutsepädevuse eksamineerimise eeskirjad

Sotsiaalkindlustussüsteemi käsitlevad autentsed ametlikud teadaanded alates 2002. aastast

Tervishoiutaristu kavad (ÖSG, RSG)

Ametlikud veterinaarbulletäänid (AVN) alates 15. septembrist 2004

Üldised ringkirjad (*Erlässe*)

Föderaalministeeriumide ringkirjad

Föderaalse rahandusministri direktiivid ja ringkirjad (välised)

Föderaalse töö-, sotsiaal-, tervise- ja tarbijakaitse ministeeriumi (*Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz*) ringkirjad, mis käsitlevad sotsiaalkindlustusküsimusi (välised)

Austria seadused

Mõned Austria seadused on kättesaadavad ka inglise keeles.

Lisateave

Lisateavet võib saada veebisaidilt Rechtsinformationssystem des Bundes.

Viimati uuendatud: 13/09/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Poola

Selles jaotises antakse ülevaade Poola õigussüsteemist.

Poola on demokraatliku valitsemisvormiga vabariik. Seadusandlik võim kuulub parlamendile, mis koosneb alamkojast **(Seim)** ja ülemkojast **(Senat)**. Täidesaatev võim kuulub **Poola Vabariigi Presidendile (Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej)** ja **valitsusele (Rada Ministrów)**. Kohtuvõim kuulub kohtutele ja tribunalidele.

Poola õigussüsteem rajaneb kontinentaalsel õigussüsteemil (**tsiviilõiguse traditsioon**). Poolas on üldkohtuteks **apellatsioonikohtud (sądy apelacyjne), piirkonnakohtud** (**okreg**)(**sądy okręgowe)** ja **kohalikud kohtud** (**rejon**)**(sady rejonowe)**. Nende pädevuses on kriminaal-, tsiviil-, perekonna- ja eestkosteõiguse, samuti tööõiguse ja sotsiaalkindlustuse asjade arutamine.

Halduskohtunikkond kuulub Kõrgeima Halduskohtu (Naczelny Sąd Administracyjny) alla, mis teostab kohtulikku järelevalvet avaliku halduse üle.

Ülemkohus (Sąd Najwyższy) on Poola Vabariigi kõrgeim kohtuorgan ja seega ka kõrgeim apellatsioonikohus. Ülemkohtu põhiülesanded on õigusemõistmine Poolas (koos üld-, haldus- ja sõjaväekohtutega), kassatsioonkaebuste läbivaatamine erikaebuste vormina ja otsuste vastuvõtmine õiguse tõlgendamise kohta.

Konstitutsioonikohus (Trybunał Konstytucyjny) on kohtuorgan. Tema pädevuses on järgmiste asjade üle otsustamine:

vastuvõetud seaduste vastavus põhiseadusele;

keskvalitsuse organite vahelised pädevusalased vaidlused;

erakondade eesmärkide ja tegevuse vastavus põhiseadusele;

põhiseaduslikkust käsitlevad kodanike kaebused.

Konstitutsioonikohtu tegevust reguleeriva seaduse ja muude seonduvate seaduste ingliskeelne versioon on kättesaadav Poola Konstitutsioonikohtu veebisaidil.

Õiguse allikad

Poola õiguse allikad on põhiseadus, seadused, ratifitseeritud välislepingud ja määrused. Põhiseadus on Poola õiguse tähtsaim allikas. See sisaldab teavet Poola õigussüsteemi, institutsionaalse ülesehituse, kohtusüsteemi ja kohalike omavalitsuste kohta. Põhiseadusega on hõlmatud ka poliitilised vabadused ja

õigused. Praegu kehtiv põhiseadus jõustus 1997. aastal. Poola põhiseaduse tekst on kättesaadav Poola parlamendi alamkoja (Seim) veebisaidil poola, inglise, saksa, prantsuse ja vene keeles.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Seadused (ustawy) on üldiselt siduvad õigusaktid, millega hõlmatakse olulisi küsimusi. Mis tahes küsimust võib reguleerida seadusega. Teatud juhtudel nähakse põhiseaduses ette kohustus reguleerida seadusega mõnd kindlat küsimust, näiteks eelarvet või kodanike õiguslikku staatust.

Poola põhiseaduse kohaselt peavad mõned **rahvusvahelised lepingud (umowy międzynarodowe)** olema enne ratifitseerimist kinnitatud seadusega, mis on parlamendis vastu võetud ja presidendilt allkirja saanud. Sellised lepingud hõlmavad näiteks liitusid, poliitilisi või sõjaväelisi kokkuleppeid, kodanike vabadusi, õigusi ja kohustusi, liikmelisust rahvusvahelistes organisatsioonides ja teisi põhiseadusega reguleeritud küsimusi.

Määruseid (rozporządzenia) annavad välja põhiseadusega nimetatud riigiasutused vastavalt seadustega antud volitustele.

Valitsuse pädevuses on välja anda sisemisi **otsuseid (uchwały)** , mis on siduvad üksnes otsuse välja andnud organi allasutustele; kõnealused otsused ei saa olla õiguslikuks aluseks otsustele, mida tehakse kodanike, juriidiliste isikute ja muude subjektide suhtes.

Kohaliku omavalitsuse organid ja valitsusasutuste kohalikud organid võivad seadusega antud volituse alusel vastu võtta **kohalikku elu reguleerivaid õigusakte (akty prawa miejscowego)**, mida kohaldatakse nende haldusalas.

Õigusnormide hierarhia

Põhiseadus on Poola õiguse esmaseks allikaks. Ülejäänud Poola põhiseaduse normide hierarhia on järgmine: ratifitseeritud välislepingud, Euroopa Liidu määrused, direktiivid ja otsused, seadused, korraldused ja kohalike omavalitsuste õigusaktid.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Seadusandlikku võimu teostavad **Poola parlamendi** kaks koda – Seim ja Senat. Parlamendiliikmeid valitakse ametisse **neljaks aastaks**. Seaduseelnõu esitamise õigus on saadikutel, Senatil, Poola Vabariigi Presidendil ja valitsusel. Seaduseelnõu esitamise õigus on ka kodanike rühmal, mis koosneb **vähemalt 100 000** Seimi valimistel hääleõigust omavast kodanikust.

Seim arutab eelnõusid kolmel lugemisel. Kui Seim ja Senat on eelnõu vastu võtnud, saadetakse see presidendile allkirjastamiseks. President võib enne eelnõu allkirjastamist saata selle Konstitutsioonikohtule, et viimane hindaks selle vastavust põhiseadusele.

Valitsus tagab **seaduste** rakendamise, annab välja **määrusi,** sõlmib **ratifitseerimist nõudvaid rahvusvahelisi lepinguid** ning aktsepteerib **teisi rahvusvahelisi lepinguid** või loobub nendest.

Otsuste tegemise protsess

Algatamine

Seaduseelnõu saavad algatada saadikud, Senat, Vabariigi President, valitsus ja vähemalt 100 000 Seimi valimistel hääleõigust omavast kodanikust koosnev rühm.

Üldjuhul esitavad eelnõusid valitsus või saadikud.

Eelnõu koos seletuskirjaga peab olema esitatud **Seimi esimehele (Marszałek Sejmu)**, kes edastab selle Vabariigi Presidendile, Senatile ja valitsuse esimehele (peaministrile).

Arutelu

Seim arutab eelnõusid kolmel lugemisel. Ühtlasi analüüsivad eelnõusid Seimi ja Senati erikomisjonid.

Vastuvõtmine

Senat peab **30 päeva jooksul alates eelnõu esitamisest** selle kas ilma muudatusteta või koos muudatustega vastu võtma või lükkama eelnõu täielikult tagasi. **Seim** võib lükata Senati muudatused tagasi üksnes absoluutse häälteenamusega, kui kohal on vähemalt pool kohustuslikust saadikute arvust.

Väljakuulutamine

Pärast menetluse lõppemist Seimis ja Senatis peab Seimi esimees esitama vastuvõetud eelnõu presidendile allkirjastamiseks. Vabariigi President peab kirjutama eelnõule alla 21 päeva jooksul alates selle esitamisest ja andma korralduse selle väljakuulutamiseks Poola Vabariigi Õigusaktide Teatajas (Dziennik Ustaw). 14 päeva pärast seadus jõustub. Samas võib **jõustumise kuupäev** olla kirjas ka eelnõu tekstis. Poola õigussüsteemi kohaselt on seadust võimalik kehtetuks tunnistada üksnes teise seadusega. Seaduse või muu õigusakti kehtetuks tunnistamise kuupäev peab olema märgitud seaduses või muus õigusaktis.

Õigusaktide andmebaasid

Poola õigusaktide andmebaasis (Seim) on võimalik leida seadusi alates 1918. aastast koos nende seaduste loeteluga.

Juurdepääs andmebaasile on **tasuta**.

Viimati uuendatud: 01/02/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Portugal

See teabeleht sisaldab teavet Portugali õigussüsteemi kohta.

1. Õigusaktid ehk õiguse allikad, millega kehtestatakse õigusnormid

Portugali õiguse allikateks peetakse tavapäraselt järgmisi allikaid:

konstitutsioonilised seadused – Portugali põhiseadus, mitmesugused konstitutsioonilised seadused ja põhiseaduse muutmise seadused;

üldise rahvusvahelise õiguse või rahvusvahelise tavaõiguse normid ja põhimõtted; nõuetekohaselt ratifitseeritud või heakskiidetud rahvusvaheliste kokkulepetega kehtestatud õigusnormid; õigusnormid, mille on sätestanud nende rahvusvaheliste organisatsioonide pädevad organid, mille liige Portugal on [...], tingimusel et see on sätestatud vastavates asutamislepingutes; Euroopa Liidu aluslepingute sätted, samuti õigusnormid, mille liidu institutsioonid on kehtestanud oma asjaomaste kohustuste täitmise käigus (põhiseaduse artikkel 8);

lihtseadused, sealhulgas Portugali parlamendi (*Assembleia da República*) vastu võetud seadused, valitsuse välja antud dekreetseadused ning Assooride ja Madeira autonoomsete piirkondade seadusandlike kogude piirkondlikud seadusandlikud dekreedid;

seadustega samaväärse õigusjõuga õigusaktid, näiteks õigusaktid, millega kiidetakse heaks rahvusvahelised konventsioonid, lepingud ja kokkulepped, konstitutsioonikohtu üldised siduvad otsused, millega kuulutatakse teatavad meetmed põhiseadusega vastuolus olevateks või ebaseaduslikeks, kollektiivlepingud ja muud töösuhteid reguleerivad kollektiivsed lepingud;

määrused ja õigusnormide hierarhias seadustest madalamal astmel asuvad õigusaktid, mille eesmärk on seadusi täiendada ja üksasjalikumaks muuta, et neid saaks kohaldada ja rakendada. Nende hulka kuuluvad rakendusmäärused, määrused, dekreedid, piirkondlikud rakendusmäärused, otsused, eeskirjad, ministri määrused, täitevvõimu organi korraldused, maavanemate antud politseimäärused ning kohalike omavalitsuste korraldused ja määrused.

2. Muud õiguse allikad

Arvamused selliste muude allikate vastuvõetavuse ja olulisuse kohta, mis ei kuulu riigi poliitilisse pädevusse luua kirjutatud õigust, on erinevad ja olenevad sellest, kas nimetatud allikaid käsitatakse õigusnormide kehtestamise vahenditena või nende avalikustamise vahenditena või mõlemat liiki vahenditena. Mõnikord tehakse vahet otseste ja kaudsete allikate vahel ning see aitab vältida teatavaid raskusi, mis tulenevad põhilise käsitluse erinevustest.
Üldiselt peetakse võimalikeks õiguse allikateks järgmisi allikaid:
tava ehk teisisõnu korduv, harjumuspärane, omaks võetud ja üldiselt kohustuslikuks peetav käitumisviis. Tava võib olla õiguse allikas vaid teatavates valdkondades. Tava põhjal loodud õigusnorme võib leida näiteks rahvusvahelise avaliku õiguse valdkonnas (nt põhimõte, mis näeb ette, et välisriigid on vastutusele võtmise asjus puutumatud), samuti rahvusvahelise eraõiguse ja haldusõiguse valdkonnas;
kohtupraktika ehk kohtuotsustest ja muudest -lahenditest tulenevate põhimõtete kogum. Mõnel pool ei peeta seda tõeliseks õiguse allikaks, vaid käsitatakse seda olulisena üksnes niivõrd, kuivõrd see avab õigussätete tähenduse, sest pakub tõlgendusprobleemidele lahendusi, mida võidakse teistes asutustes järgida vastavalt nende aluseks olevate loogiliste ja tehniliste argumentide kaalukusele. Osa autoreid liigitab sellesse kategooriasse lisaks kindlates kohtuasjades tehtud kohtuotsustele ka seaduse jõuga kohtulahendid (üldjuhul konstitutsioonikohtu siduvad otsused), sest nad on veendunud, et need kõik on vahendid, millega luuakse tegelikult üldiselt kohaldatavaid õigusnorme;
õiglus, mille puhul on kohtutel pädevus neile lahendada antud kindlate kohtuasjade alusel sõnastada nende kohtuasjade konkreetsete tunnusjoontega sobivaid õigusnorme, toetudes õiguse üldpõhimõtetele ja kohtuniku eetilistele tõekspidamistele. „Kohus võib õigluse põhimõttest lähtudes teha otsuse üksnes järgmistel juhtudel: a) kui seda lubab õigusnorm; b) poolte vahel kehtib kokkulepe ja otsust on võimalik edasi kaevata kõrgema astme kohtusse; c) pooled on eelnevalt kokku leppinud, et tuginevad õigluse põhimõttele“ (tsiviilseadustiku artikkel 4);
hea komme ehk teisisõnu korduv sotsiaalne käitumine, mida ei peeta kohustuslikuks, kuid peetakse oluliseks õiguslikes tehingutes, eriti õiguslike suhete vormistamisel ja iseäranis kaubanduses. Kohus võib head kommet arvesse võtta, kui nii on seaduses ette nähtud ja kui see ei ole vastuolus heausksuse põhimõttega (tsiviilseadustiku artikkel 3). Õigusnorme ei saa seetõttu heade kommete põhjal iseseisvalt luua ja paljud ei peagi head kommet tõeliseks õiguse allikaks;
õigusteooriat ehk õigusteadlaste arvamusi ei peaks pidama tõeliseks õiguse allikaks, kuigi sellel on õigusteadmiste teaduslikus ja tehnilises arengus oluline osa ning see avaldab märkimisväärset mõju õigusnormide tõlgendamise ja kohaldamise eest vastutavate isikute töö lõpptulemustele.

3. Õiguse allikate hierarhia

Õigusnormide hierarhiale viitamisel peetakse silmas eri õigusaktide vahelisi alluvussuhteid ehk nende tähtsusjärjestust.
Sellega seoses arvavad mõned, et hierarhiat saab kehtestada vaid seaduste loomise meetodite alusel. Nende meelest ei tugine hierarhia õigusnormide suhtelisele staatusele, vaid see kehtestatakse üksnes õigusloome allikate vahel.
Eri seisukohtadest olenemata saab siiski koostada teatava järjestuse.
1. osas loetletud eri allikate hierarhia on järgmine:
põhiseadus ja konstitutsioonilised seadused;
üldise rahvusvahelise õiguse või rahvusvahelise tavaõiguse ja rahvusvaheliste kokkulepete normid ja põhimõtted (st kõik 1. osa punktis b osutatud õigusaktid);
seadused ja dekreetseadused;
piirkondlikud seadusandlikud dekreedid;
seadusega samaväärset jõudu omavad õigusaktid;
määrused.

4. Rahvusvaheliste õigusnormide jõustamise menetlused Portugalis

Rahvusvahelised õigusaktid võetakse Portugali õigusesse üle kooskõlas järgmiste Portugali põhiseaduse artiklis 8 kehtestatud põhimõtetega.
Üldise rahvusvahelise õiguse või rahvusvahelise tavaõiguse normid ja põhimõtted on Portugali õiguse lahutamatu osa.
Nõuetekohaselt ratifitseeritud või heakskiidetud rahvusvahelistes kokkulepetes kehtestatud normid jõustuvad Portugali õiguses pärast nende ametlikku avaldamist ja kehtivad seni, kuni nad on Portugali riigile rahvusvaheliselt siduvad.
Õigusnormid, mille on välja andnud selliste rahvusvaheliste organisatsioonide pädevad organid, mille liige Portugal on, võetakse Portugali õigusesse üle otse, kui nii on sätestatud vastavates asutamislepingutes.
Euroopa Liidu aluslepingute sätteid ning õigusnorme, mille ELi institutsioonid on sätestanud oma asjaomaseid kohustusi täites, kohaldatakse Portugali õiguses kooskõlas ELi õigusega ja arvestades demokraatliku õigusriigi aluspõhimõtteid.

5. Eri asutused, kellel on volitus võtta vastu õigusnorme

Õigusnorme on pädevad vastu võtma Portugali parlament, valitsus, piirkondlikud omavalitsused ning Assooride ja Madeira seadusandlikud kogud, kohalikud omavalitsused ja teatavad haldusasutused.

6. Õigusnormide vastuvõtmise protsess

Õigusnormide vastuvõtmise viis erineb vastavalt konkreetsetele menetlustele, mida iga õigusnormide vastuvõtmise eest vastutav organ peab järgima. Eri liiki õigusaktide koostamise protsessid on seetõttu erinevad. Allpool kirjeldatakse kahte kõige normeeritumat ja olulisemat õigusnormide vastuvõtmise menetlust. Kõige keerulisemas menetluses osaleb Portugali parlament ja menetlus ise koosneb järgmistest etappidest.
Õigusakti algatamine: õigusaktide algatamise õigus on parlamendiliikmetel, parlamendifraktsioonidel ja valitsusel ning teatavatel seaduses sätestatud tingimustel ka registreeritud valijate rühmadel. Autonoomsetes piirkondades on õigusaktide algatamise õigus vastaval piirkondlikul seadusandlikul kogul (põhiseaduse artikli 167 lõige 1).
Esialgne vastuvõtmine, avaldamine, registreerimine, nummerdamine ja hindamine: see etapp hõlmab eelnõu vastuvõetavuse uurimist, eelnõu avaldamist Portugali parlamendi ametlikus väljaandes, haldusmenetlust ning lõpuks eelnõu sisu hindamist.
Arutelud ja heakskiitmine: see etapp hõlmab arutelu üldiste küsimuste ja konkreetsete punktide üle, eelnõu kui terviku üle hääletamist, eelnõu teatavate punktide üle hääletamist ning lõplikku üldhääletust. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja kas lihthäälteenamust, absoluutset häälteenamust või kvalifitseeritud häälteenamust.
Kontroll, mille teeb vabariigi president seadusega kehtestatud ajavahemiku jooksul, mille järel ta võib seaduse välja kuulutada või panna sellele veto. Viimati nimetatud juhul arutatakse meedet taas Portugali parlamendis. Kui hääletustulemused on kinnitatud või muudatused tehtud, edastatakse tekst uuesti väljakuulutamiseks presidendile, kes peab seda tegema kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul. Vabariigi president vastutab seaduste, dekreetseaduste ja regulatiivsete dekreetide väljakuulutamise ning nende avaldamise korralduse andmise eest, samuti Portugali parlamendi selliste resolutsioonide allkirjastamise eest, millega kiidetakse heaks rahvusvahelised kokkulepped ja valitsuse muud määrused (põhiseaduse artikli 134 punkt b).
Avaldamine: pärast õigusakti väljakuulutamist peab president andma korralduse uue õigusakti avaldamiseks Portugali Vabariigi ametlikus väljaandes.
Menetlus, mille kohaselt valitsus õigusakte vastu võtab, koosneb järgmistest põhietappidest.
Õigusakti algatamine: asjaomase ministri büroo esitab õigusakti eelnõu.

Uurimine: selles etapis peab eelnõu esitanud minister läbi vaatama eri arvamused ning küsima nõu põhiseaduse ja seadustega määratud konkreetsetelt asutustelt.
Üksikasjalik eelhindamine: kui ettepanekud on algselt heaks kiidetud, vaadatakse need läbi ja antakse neile hinnang.
Heakskiitmine: kuigi teatavad õigusaktid ministrite nõukogu heakskiitu ei vaja, vastutab viimane tavaliselt eelnõu heakskiitmise eest.
Läbivaatamine: neljakümne päeva jooksul pärast väljakuulutamiseks esitatud valitsuse määruse saamist kuulutab vabariigi president selle välja või paneb sellele veto. Viimati nimetatud juhul teavitab ta valitsust selle põhjustest kirjalikult (põhiseaduse artikli 136 lõige 4).
Lõpliku teksti avaldamine Portugali Vabariigi ametlikus väljaandes.

7. Riigisiseste õigusnormide jõustamise menetlused

Seadused on siduvad ainult pärast nende avaldamist ametlikus väljaandes. Kui seadus on avaldatud, jõustub see seaduse tekstis sätestatud ajavahemiku järel või kui see on jäetud sätestamata, eriseaduses sätestatud ajavahemiku järel (tsiviilseadustiku artikkel 5).
11. novembri 1998. aasta seaduse nr 74/98 (selle praeguses sõnastuses) artiklis 2 on sätestatud:
„1. Õigusaktid ja muud üldise iseloomuga aktid jõustuvad neis sätestatud kuupäeval; need ei jõustu mingil tingimusel avaldamise kuupäeval.“
„2. Kui kuupäev on jäetud sätestamata, jõustuvad lõikes 1 osutatud õigusaktid kogu Portugali territooriumil ning välismaal viiendal päeval pärast avaldamist.“
„4. Lõikes 2 osutatud ajavahemik algab päeval, mis järgneb vahetult päevale, mil akt avaldatakse *Imprensa Nacional Casa da Moeda, SA* hallataval veebisaidil.“

8. Eri õigusnormide vaheliste võimalike vastuolude lahendamise vahendid

Kõige olulisem roll on siin täita konstitutsioonikohtul, kes peab kuulutama põhiseadusele mittevastavaks mis tahes õigusnormid, mis on vastuolus Portugali põhiseaduse või selles sätestatud põhimõtetega.
Kui kohtud arutavad neile lahendada antud konkreetseid kohtuasju, ei saa nad kohaldada sätteid, mis on vastuolus põhiseaduse või sellest tulenevate põhimõtetega.
Tõlgendusprotsessi kestel, mil arvestatakse neile kaalumiseks esitatud fakte, peavad kohtud lahendama kõik eri õigusnormidest tulenevad vastuolud ning võtma alati arvesse ülalmainitud allikate hierarhiat. Seejuures peavad nad käsitama süsteemi ühtse tervikuna ja mitte tunnustama võimalikke lünki või ebajärjekindlust, eriti kui need on loogilist või semantilist laadi, kaaluma õigusnormide vastuvõtmise aluseks olevaid asjaolusid ja menetlemise ajal valitsevaid konkreetseid tingimusi. Selle protsessi käigus tuleb end väljendada võimalikult väheste sõnadega, isegi kui väljendusviis ei ole täiuslik, ning eeldada, et seadusandja valis kõige tõhusama lahenduse ning suutis väljendada oma kavatsusi asjakohaste terminite abil (tsiviilseadustiku artikkel 9).
Kui tegemist on vastuoludega rahvusvahelise eraõiguse vallas, siis selle kohta saab lisateavet kohaldatavat õigust käsitlevalt teabelehelt.

Õigusaktide andmebaasid

Digesto on Portugali ametlik õigusaktide andmebaas, mis sisaldab ametlikku väljaannet (*Diário da República*).

Digesto – ühtne õigusteabe süsteem

Digesto loodi ministrite nõukogu 31. detsembri 1992. aasta resolutsiooniga nr 48/92 ja hõlmab järgmist:
ametliku väljaande 1. ja 2. seerias avaldatud õigusaktid;
tasuta, integreeritud, üksikasjalik ja ajakohane õigusteave, täpsemalt:
alates 5. oktoobrist 1910 ametliku väljaande 1. seerias avaldatud õigusaktide ja mitmesuguste eelnenud kümnendite dokumentide ning Digesto süsteemi keskandmebaasis (PCMLEC) töödeldud ametliku väljaande 2. seerias avaldatud õigusaktide kehtivusaeg, jõustumiskuupäev ja nende õigusaktidega seotud märkused;
kogu asjakohane teave, nagu volitamissätted, määrused, rakendusaktid, tehtud ja rakendatud muudatused, kohaldatav ühenduse õigus, eelarve peadirektoraadi haldussuunised, kohtupraktika ja töösuhteid reguleerivad kollektiivõigusaktid;
juurdepääs veel kolmele andmebaasile: LEGAÇOR – Assooride piirkondlik õigusaktide andmebaas, REGTRAB – tööalaste õigusnormide eriandmebaas ja DGO–DOUT – eelarve peadirektoraadi ringkirjade ja arvamuste eriandmebaas;
tänu koostalitlusvõimele justiitsministeeriumi, prokuratuuri ja Portugali parlamendi (selle andmebaas on *Atividade Parlamentar*) õigusandmebaasidega juurdepääs peamiste kohtute kohtupraktikale, prokuratuuri arvamustele ja kõigile seadusi ettevalmistavatele materjalidele alates õigusloomeprotsessi algusest kuni seaduse avaldamiseni.

Elektrooniline ametlik väljaanne (*Diário da República Eletrónico – DRE*)

16. detsembri 2016. aasta dekreetseaduse nr 83/2016 kohaselt on ametlik väljaanne tasuta ja üldise juurdepääsuga avalik teenus ning seda avaldatakse ainult internetis. Seda avalikku teenust osutab *Imprensa Nacional-Casa da Moeda, S. A.* (INCM), kes avaldab ametlikku väljaannet oma veebisaidil.
Kasutajatel on sellele üldine tasuta juurdepääs ning nad saavad ametliku väljaande 1. ja 2. seerias elektrooniliselt avaldatud õigusaktide sisu vaadata, printida, salvestada ja otsida.
Elektroonilise ametliku väljaande teenus peab hõlmama:
nende õigusaktide teksti, mis tuleb ametlikus väljaandes avaldada vastavalt põhiseadusele ja seadusele, täpsemalt 11. novembri 1998. aasta seadusele nr 74/98, mida on muudetud ja mis on uuesti avaldatud 11. juuli 2014. aasta seadusega nr 43/2014;
vahendit asjaomase õigusakti ajakohase konsolideeritud teksti vaatamiseks (konsolideeritud tekstil ei ole õiguslikku väärtust);
õigusterminite tõlkimise vahendit;
ametlikus väljaandes avaldamist vajavate õigusaktide märksõnade järgi otsimise vahendit;
nõuetekohaselt töödeldud ja süstematiseeritud õigusteavet;
vastastikust ühendust valdkondlike andmebaasidega, mis sisaldavad täiendavat õigusteavet, täpsemalt kohtupraktikat, ühenduse õigust, haldussuuniseid ja õigusteooriat;
ametliku väljaande 1. ja 2. seeria sisukordade tasuta saatmist tellijate e-posti aadressile.

Kasulikud lingid

Portugali ametlik väljaanne

Viimati uuendatud: 28/03/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Rumeenia

Sellel teabelehel esitatakse teave Rumeenia õigussüsteemi kohta ja antakse ülevaade Rumeenia õigusest.

Õiguse allikad

Rumeenia õiguse allikad on järgmised:
Rumeenia põhiseadus;
parlamendis vastu võetud seadused (konstitutsioonilised seadused, alusseadused ja lihtseadused);

Rumeenia presidendi dekreedid;
valitsuse seadusandlikud aktid (määrused, erakorralised määrused, otsused);
keskvalitsuse seadusandlikud aktid (ministrite korraldused, käskkirjad ja määrused);
kohalike omavalitsuste (maakonnavolikogude, kohalike omavalitsuste volikogude ja Bukaresti linnavolikogu) seadusandlikud aktid;
Euroopa Liidu õigus (määrused, direktiivid);
rahvusvahelised lepingud, mille osaline Rumeenia on.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Rumeenia õigusraamistik hõlmab allpool loetletud õigusakte.
Põhiseadus on Rumeenia ülim seadus. Selles on sätestatud Rumeenia kui ühtse ja jagamatu rahvusriigi ülesehitus, täidesaatva, seadusandliku ja kohtuvõimu vahelised suhted ning avaliku sektori asutuste, kodanike ja juriidiliste isikute vahelised suhted.
Konstitutsioonilisi seadusi annab selleks õigust omav organ ehk sel eesmärgil kogunev valitud põhiseaduslik kogu.
Alusseadused käsitlevad riigi jaoks väga tähtsaid valdkondi, nagu riigipiir, Rumeenia kodakondsus, riigivapp ja -pitsat, vara ja pärandiga seotud õiguskorraldused ning rahvahääletuste korraldamine ja elluviimine; süütegusid, karistusi ning karistuste kandmise eeskirju, kõrgema kohtunike nõukogu, kohtute, prokuratuuri ja riigikontrolli ülesehitust ja tegevust, isikute õigusi seoses avaliku sektori asutuste poolt nende suhtes toime pandud rikkumistega, riigi julgeolekut ning valitsusasutuste ja erakondade korraldust.
Lihtseadustega reguleeritakse kõiki muid valdkondi, mida alusseadused ei hõlma. Lihtseadusega ei saa muuta hierarhias kõrgemal positsioonil asuvat õigusnormi, nagu alusseadust või põhiseadust.
Erijuhtudel (parlamendi töö vaheaegadel) võib teatavaid parlamendi määratud valdkondi reguleerida seadusandlike volituste delegeerimise korras **valitsuse määrustega**. Valitsuse määrused antakse välja spetsiaalse volitamisakti alusel selles sätestatud piirangutega ja kindlaks määratud tingimustel. Eriolukorras võib valitsus vajaduse korral anda erakorralisi määrusi kõikides valdkondades.
Valitsuse otsustes määratakse kindlaks seaduste tõhusa täitmise kord ja muud nende kohaldamisega seotud korralduslikud asjaolud.
Keskvalitsus annab seadusandlikke akte (korraldused ja käskkirjad) välja üksnes seaduste ning valitsuse otsuste ja määruste alusel ja nende täitmiseks.
Sõltumatute haldusasutuste aktid
Kohalike omavalitsuste seadusandlike aktidega (maakonnavolikogude, kohalike omavalitsuste volikogude ja Bukaresti linnavolikogu aktid) reguleeritakse kohalike omavalitsuste pädevusse kuuluvaid valdkondi.

Muud õiguse allikad

Euroopa Inimõiguste Kohtu ning ELi kohtute praktika.
Kuigi Rumeenia kohtute praktika ei kuulu õiguse allikate hulka, kujutavad kassatsioonikohtu otsused, mille eesmärk on tagada teatavate õigusnormide ühetaoline tõlgendamine, endast vaieldamatult teisese õiguse allikat.. Lisaks võib teisese õiguse allikana käsitada ka konstitutsioonikohtu otsuseid, mis mõjutavad kõiki kodanikke (*erga omnes*) ja mitte üksnes konkreetse vaidluse pooli (*inter partes litigantes*).
Tsiviilseadustikku käsitleva seaduse nr 287/2009 artikli 1 kohaselt on tsiviilõiguse allikaks seadused, **tavad ja õiguse üldpõhimõtted**. Tavade all peetakse silmas traditsioone (kombeid) ja erialaseid tavasid.
Eespool osutatud sätetega kehtestatakse järgmised reeglid, mida tavade kui õiguse allika kohaldamisel järgitakse:
tavad kehtivad olukordades, mis ei ole seadusega reguleeritud. Kui tavasid ei ole, kehtivad sarnaseid olukordi käsitlevad õigusnormid, ja kui selliseid õigusnorme ei ole, kehtivad õiguse üldpõhimõtted;
seadusega reguleeritud valdkondades kehtivad tavad üksnes juhul, kui seaduses on neile selgelt viidatud;
õiguse allikatena tunnustatakse üksnes tavasid, mis on kooskõlas avaliku korra ja üldkehtivate moraalinormidega;
huvitatud pool peab tõendama tavade olemasolu ja sisu. Asjakohaste pädevate üksuste või organite väljaannetes avaldatud tavade olemasolu ei seata kahtluse alla, kui ei tõendata vastupidist.

Õigusnormide hierarhia

Rumeenia õigusnormide hierarhia on järgmine.
Õigusnormide hierarhia tipus on Rumeenia põhiseadus ja konstitutsioonilised seadused. Kõik muud õigusaktid peavad olema nendega kooskõlas.
Alusseadused on õigushierarhias teisel kohal. Parlament võtab alusseadused vastu kvalifitseeritud häälteenamusega.
Lihtseadused on õigusnormide seas tähtsuselt kolmandal kohal. Parlament võtab lihtseadused vastu lihthäälteenamusega. Lihtseadusega ei saa muuta alusseadust või põhiseadust.
Tähtsuselt neljandal kohal on valitsuse määrused.
Viiendal kohal on valitsuse otsused.
Keskvalitsuse ja autonoomsete haldusasutuste välja antavad seadusandlikud aktid on õigusnormide hierarhias kuuendal kohal.
Kohalike omavalitsuste (maakonnavolikogude, kohalike omavalitsuste volikogude ja Bukaresti linnavolikogu) seadusandlikud aktid asuvad nimetatud hierarhia kõige madalamal kohal.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Põhiseaduse kohaselt on riigi aluseks demokraatlikud põhiseaduslikud põhimõtted, nagu **võimude (seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu) lahusus ning riigivõimu ja kontrolli tasakaalustatus**.
Võim on jagatud parlamendi, valitsuse ja kohtute vahel, kes seda teostavad. Samuti tagavad võimude tasakaalustatuse avaliku sektori asutuste ja kodanike vahel konstitutsioonikohus, Rumeenia ombudsman (*Avocatul Poporului din România*), riigikontroll (*Curtea de Conturi*) ja seadusandlik nõukogu (*Consiliul Legislativ*).
Parlament on kodanike kõrgeim esindusorgan ja riigi ainus seadusandlik organ. See koosneb saadikutekojast ja senatist. Põhimõtteliselt kuulub **seadusandlik võim** ainult parlamendile, kuid teatavatel juhtudel jagab ta seda funktsiooni täidesaatva võimuga (valitsusega) ja valijaskonnaga (kodanikega).
Valitsus võib anda määrusi parlamendi poolt vastu võetud konkreetse pädevusseaduse alusel. Viivitamata lahendamist vajavas eriolukorras võib valitsus anda ka erakorralisi määrusi.

Seadusandlik otsustusprotsess

Seadusandlikul otsustusprotsessil on kolm etappi.
1. Valitsuse etapp ehk parlamendieelne etapp hõlmab järgmist:
õigusakti eelnõu koostamine valitsuse tasandil;
õigusakti eelnõu esitamine avalikuks aruteluks seaduses sätestatud tingimustel;
seadusandliku nõukogu, ministeeriumide ja muude institutsioonide toetus;

õigusakti eelnõu vastuvõtmine valitsuse poolt.
2. Parlamendi etapp hõlmab järgmist:
õigusakti eelnõu esitamine ühele kodadest (saadikutekojale või senatile kui esimesele kojale) vastavalt Rumeenia põhiseaduses sätestatud pädevusele;
õigusakti eelnõu kohta koostatud ettekande/arvamuse arutelu ja vastuvõtmine alalises parlamendikomisjonis (eriolukorras võidakse luua ka erikomisjon);
täiskogu istung, mille käigus esitab esimene koda talle edastatud õigusakti eelnõu ja seadusandlike ettepanekute kohta arvamuse, mille ta peab välja kujundama 45 päeva jooksul pärast eelnõu ja ettepanekute esitamist parlamendi juhatusele;
seadustike ja muude eriti keeruliste õigusaktide korral on tähtaeg 60 päeva parlamendi juhatusele esitamise kuupäevast;
valitsuse erakorraliste määruste puhul on tähtaeg 30 päeva;
tähtaja möödudes arvatakse õigusakti eelnõu või seadusandlik ettepanek vastuvõetuks ning edastatakse saadikutekojale, kes võtab vastu lõpliku otsuse.
Seejärel pannakse õigusakti eelnõu / seadusandlik ettepanek hääletusele (võetakse vastu või lükatakse tagasi) ning edastatakse otsustusõigust omavale kojale (saadikutekoda või senat), kes võtab vastu õigusakti lõppversiooni.
3. Parlamendijärgne etapp hõlmab järgmist:
seaduse põhiseaduslikkuse kontroll (*a priori* kontroll) – konstitutsioonikohus kinnitab, et seadus on põhiseadusega kooskõlas. Põhiseaduslikkuse kontrolli võib taotleda Rumeenia president, kummagi parlamendikoja esimees, valitsus, kassatsioonikohus, Rumeenia ombudsman või vähemalt 50 saadikutekoja liiget või vähemalt 25 senati liiget. Põhiseaduse läbivaatamise korral võib kontrolli teha ka ametiülesande korras;
20 päeva jooksul pärast seaduse esitamist presidendile **kuulutab president seaduse välja**. Kui president nõuab seaduse läbivaatamist (tal on õigus seda teha vaid üks kord) või selle põhiseadusele vastavuse kontrollimist, kuulutatakse seadus välja 10 päeva jooksul pärast selle läbivaatamist või pärast konstitutsioonikohtult kinnituse saamist, et seadus on kooskõlas põhiseadusega;
seadus jõustub kolme päeva jooksul pärast selle avaldamist Rumeenia ametliku väljaande I osas või seaduses sätestatud hilisemal kuupäeval.
Õigusaktide andmebaasid
a) Õigusaktide portaal, mida haldab justiitsministeerium, on õigusteabesüsteem, mis võimaldab igale huvitatud isikule kiiret, tasuta ja piiramatut juurdepääsu ajakohastatud ja konsolideeritud riigisisesele õigusele. See rakendus on ühendatud Euroopa ühise liikmesriikide õigusaktide portaaliga (N-Lex).
Justiitsministeerium töötas õigusaktide portaali välja ühe projekti raames, milleks saadi toetust Euroopa Sotsiaalfondilt *haldussuutlikkuse rakenduskava* raames.
Andmebaasi ajakohastatakse iga päev ja see annab võimaluse tutvuda enam kui 150 000 seadusega alates 1989. aastast praeguseni ja mitme varasema asjakohase seadusega.
Andmebaasis saab otsinguid teha mitme kriteeriumi alusel, nagu:
sõnad pealkirjas,
sõnad tekstis,
dokumendi liik,
dokumendi number,
ametliku väljaande liik ja number,
avaldamiskuupäev,
õigusakti välja andnud asutus jne.
b) Teine Rumeenia õigusaktide andmebaas, mille looja, haldaja ja ajakohastaja on seadusandlik nõukogu, pakub samuti üldist tasuta juurdepääsu Rumeenia õigusaktidele.
Tegemist on *Rumeenia õigusregistri*® veebiversiooniga ehk Rumeenia õigusaktide ametliku registriga, mis pakub täpset ja korrektset teavet iga seaduse õigusliku seisundi kohta eri ajahetkedel.
Andmebaas hõlmab ajavahemikku 1864. aastast praeguseni.
Andmebaasis saab otsinguid teha järgmiste kriteeriumide alusel:
õigusakti kategooria/liik;
number;
väljaandmise aasta (ajavahemik);
avaldamise intervall;
ametlik avaldamine (liik, number, aasta);
märksõnad pealkirjas;
õigusakti seisund (kehtib, aegunud);
muud kriteeriumid (seadusandlik, üksikakt, avaldatud, avaldamata).
Seadusandliku nõukogu sisevõrk majutab andmebaasi, mida ajakohastatakse üksikasjaliku õigusteabega, mida on vaja õigusakti eelnõu heakskiitmiseks ja õigusloomeprotsessi jaoks kasuliku teabe pakkumiseks.
c) Veel ühele õigusaktide andmebaasile (kuigi teistsuguse ülesehitusega) pääseb juurde saadikutekoja (üks parlamendikodadest) veebisaidilt.
Otsinguid saab teha järgmiste kriteeriumide alusel:
õigusakti liik,
number,
kuupäev,
õigusakti välja andnud ametiasutus,
avaldamiskuupäev ja märksõnad (nii pealkirjas kui ka tekstis).

Kas juurdepääs andmebaasile on tasuta?

Jah, juurdepääs andmebaasile on **tasuta**.

Viimati uuendatud: 24/02/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Sloveenia

Sellel teabelehel esitatakse teave Sloveenia õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Sloveenia Vabariigi õigussüsteemi abstraktsed õigusnormid võetakse vastu nii riigi kui ka kohalikul tasandil. Riigi tasandi õigusaktid on põhiseadus (*ustava*), seadused (*zakoni*) ja rakendusaktid, mida on kahte liiki: dekreedid (*uredbe*, vahel tõlgitud kui „valitsuse määrused“) ja eeskirjad (*pravilniki*).
Kohalike omavalitsuste volikogud võtavad põhiliselt vastu määrusi (*odloki*).
Sloveenia õigussüsteemis puudub pretsedendiõigus, mis tähendab, et kõrgemate kohtute (*višja sodišča*) otsused ei ole madalama astme kohtutele (*nižja sodišča*) siduvad. Madalama astme kohtud kalduvad siiski järgima kõrgemate kohtute ja kõrgeima kohtu (*Vrhovno sodišče*) praktikat.
Kõrgeim kohus, mis tuleb kokku täiskoguna, võib vastu võtta **põhimõttelisi õiguslikke seisukohti** (*načelna pravna mnenja*) seaduste ühetaolise kohaldamise seisukohast olulistes küsimustes. Sellised põhimõttelised õiguslikud seisukohad on kohtute seaduse (*Zakon o sodiščih*) kohaselt siduvad vaid kõrgeima kohtu koosseisudele ja neid võib muuta vaid uuel täiskogu istungil. Madalama astme kohtud kalduvad siiski põhimõttelisi õiguslikke seisukohti järgima ja kõrgeim kohus nõuab oma praktikas, et asjaomases küsimuses juba vastu võetud õiguslikku seisukohta tsiteeriva poolega tuleks vajalikul määral arvestada.
Seadused ja muud õigusaktid peavad olema kooskõlas rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ning Sloveenia jaoks siduvate lepingutega (nagu on sätestatud põhiseaduse artiklis 8). Ratifitseeritud ja avaldatud rahvusvahelisi lepinguid tuleb kohaldada vahetult. Sloveenia konstitutsioonikohtu (*Ustavno sodišče*) seisukoht on, et rahvusvahelised lepingud asuvad õigusaktide hierarhias seadustest kõrgemal positsioonil. Ratifitseeritud rahvusvahelised lepingud integreeritakse riigi õigussüsteemi ning sellega luuakse riigi füüsilistele ja juriidilistele isikutele õigused ja kohustused (tingimusel, et need lepingud on vahetult kohaldatavad).
Sloveenia õigussüsteem kuulub Mandri-Euroopa õigusperekonda ning on tsiviilõiguse süsteem, mis tähendab, et tavaõigus kui selline ei ole õigussüsteemi osa. Sloveenia õiguses siiski tunnustatakse mõningal määral tavaõigust. Näiteks füüsiliste ja juriidiliste isikute vahelisi lepinguid reguleeriva võlaõigusseadustiku (*Obligacijski zakonik*) artikli 12 alusel võetakse äritavasid, poolte vahel kehtestatud tavasid ja praktikat arvesse vajalike meetmete ja nendest äriettevõtjate kohustuslikele suhetele tuleneva mõju hindamisel.
Kohtunikuametit pidades peab kohtunik juhinduma põhiseadusest, seadustest, rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtetest ning ratifitseeritud ja avaldatud rahvusvahelistest lepingutest. Kohtute seadusega on ette nähtud, et kui tsiviilasja ei saa lahendada kehtivate õigusaktide alusel, peab kohtunik arvestama sarnaste juhtumite korral kohaldatavaid õigusakte. Kui hoolimata sellest on asja lahendus õiguslikult kaheldav, peab kohtunik tegema otsuse riigi õiguskorra üldpõhimõtete alusel. Otsustamisel peab ta toimima kooskõlas õigustavade ja väljakujunenud kohtupraktika põhimõtetega. Kohtunik peab alati toimima selliselt, nagu oleks tal lahendada määramatu arv samalaadseid juhtumeid.

Õigusnormide hierarhia

Kõik õigusnormid peavad olema kooskõlas põhiseadusega. Seadused ja muud õigusaktid peavad olema kooskõlas rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ning Sloveenia jaoks siduvate lepingutega (nagu on sätestatud põhiseaduse artikli 8 lõikes 1). Rakendusaktid ja kohalike omavalitsuste määrused peavad olema lisaks sellele kooskõlas seadustega.
Avaliku võimu teostamiseks välja antud üldaktid (*splošni akti za izvrševanje javnih pooblastil*) peavad olema kooskõlas põhiseaduse, seaduste ja rakendusaktidega.
Riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse asutuste ja avaliku võimu kandjate üksikaktid ja toimingud peavad põhinema vastu võetud seadusel, muul õigusaktil või seadusjõuga määrusel.
Euroopa Liidu õiguse esimuslikkuse kohta on põhiseaduses säte, mis annab Sloveenia õigussüsteemile aluse sellega nõustumiseks ja mis näeb ette, et õigusakte ja otsuseid, mis on vastu võetud sellistes rahvusvahelistes organisatsioonides (käesoleval juhul Euroopa Liidus), millele Sloveenia on usaldanud osa oma suveräänsete õiguste teostamisest, tuleb Sloveenias kohaldada kooskõlas nende organisatsioonide õigusliku korraldusega.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Seadused ja muud õigusaktid võetakse vastu Sloveenia kahekojalise parlamendi alamkojas ehk **rahvusassamblees** (*Državni zbor*). Kooskõlas põhiseaduse artiklitega 80 ja 81 koosneb rahvusassamblee Sloveenia kodanikke esindavast 90 saadikust. 88 saadikut valitakse üldise, ühetaolise, otsese ja salajase hääletuse teel. Rahvusassambleesse peab alati olema valitud üks saadik itaalia ja üks saadik ungari rahvuslikust kogukonnast. Neid valivad vastava kogukonna liikmed. Rahvusassamblee valitakse neljaks aastaks.
Dekreedid annab välja **valitsus** (*Vlada*), **eeskirjad** seevastu annab välja valitsuse **vastava valdkonna minister**. Kooskõlas põhiseaduse artiklitega 110–119 koosneb valitsus peaministrist (*predsednik vlade*) ja ministritest. Oma volituste piires on valitsus ja ministrid sõltumatud ning annavad aru rahvusassambleele, kes võib nad ametist tagandada (konstitutsioonikohtusse pöördumisega), nende suhtes umbusaldushääletuse korraldada või nende ametiaja arupärimise teel lõpetada. Peaministri valib rahvusassamblee ja pärast seda esitab peaminister rahvusassambleele ametisse nimetamiseks (ja ametist vabastamiseks) ministrid.
Konstitutsioonikohtu tähtsus institutsioonilises raamistikus on suur, sest see kohus võib tühistada seadusi, rakendusakte ja kohalike omavalitsuste määrusi, kui ta peab neid põhiseadusele mittevastavaks. Konstitutsioonikohus esitab ka arvamusi rahvusvaheliste lepingute põhiseaduslikkuse kohta ja teeb otsuseid kahju kannatanud kodanike esitatud põhiseaduslike kaebuste kohta, mida võib esitada pärast kõigi muude õiguskaitsevahendite ammendumist.
Kohalike omavalitsuste määrused võetakse vastu kohalike omavalitsuste volikogudes (*občinski sveti, mestni sveti*), mille valivad otse kohaliku omavalitsusüksuse elanikud.

Otsustusprotsess

Rahvusassambleele võivad seaduse vastuvõtmiseks ettepaneku esitada valitsus, rahvusassamblee saadikud, rahvusnõukogu (*Državni svet* – parlamendi ülemkoda) ja 5000 valijat. Rahvusassamblee kodukorra (*Poslovnik Državnega zbora*) kohaselt koosneb tavamenetlus kavandatava seaduse või õigusakti kolmest lugemisest.
Lisaks on kodukorras ette nähtud kiirmenetlus eriolukordadeks. Vastavalt artiklile 86 võib rahvusassamblee otsuse vastu võtta, kui enamik saadikuid on kohal ja kui seadus võetakse vastu kohal viibivate saadikute häälteenamusega, kui ei ole ette nähtud muud liiki häälteenamust. Rahvusnõukogu võib vastu võetud seadusele veto panna ning rahvusassamblee võib sellise veto kõikide saadikute häälteenamusega tühistada.
Seadusandlikku referendumit (*Zakonodajni referendum*) (nagu on ette nähtud põhiseaduse artiklis 90) reguleerib referendumi ja avaliku algatuse seadus (*Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi*) ja selle võib algatada rahvusassamblee ise või rahvusnõukogu nõudmisel üks kolmandik saadikutest või 40 000 valijat. Valijatel on võimalus rahvusassamblees vastu võetud seadus või õigusakt kinnitada või tagasi lükata enne, kui selle kuulutab välja **vabariigi president** (*Predsednik republike*).
Vabariigi president peab seaduse või õigusakti välja kuulutama kaheksa päeva jooksul pärast selle vastuvõtmist. Vastavalt põhiseaduse artiklile 154 peavad kõik õigusnormid olema avaldatud, enne kui need saavad jõustuda. Riigiasutustes vastu võetud õigusnormid avaldatakse Sloveenia Vabariigi ametlikus väljaandes (*Uradni list Republike Slovenije – UL RS*), kusjuures määrused ja muud kohaliku omavalitsuse rakendusaktid avaldatakse kohalikes väljaannetes.
Põhiseaduse muudatused võetakse vastu põhiseaduses sätestatud erimenetluse teel. Põhiseaduse muutmise ettepaneku saavad teha vähemalt 20 rahvusassamblee saadikut, valitsus või vähemalt 30 000 valijat. Ettepanek pannakse hääletusele kohal viibivate saadikute kahekolmandikulise häälteenamusega, kuid võetakse vastu üksnes kõigi saadikute kahekolmandikulise häälteenamusega. Põhiseaduse artikli 87 kohaselt on Sloveenia Vabariigi rahvusassambleel õigus kehtestada kodanikele ja teistele isikutele õigusi ja kohustusi üksnes seadusega.

ELi institutsioonide antavad **ELi määrused ja otsused** on Sloveenia Vabariigis vahetult kohaldatavad. Nende jõustamiseks ei tule neid ratifitseerida ega riigi ametlikus väljaandes avaldada.

Rahvusvahelised lepingud, mille Sloveenia Vabariik on allkirjastanud, jõustuvad pärast seda, kui rahvusassamblee on need erimenetluse teel ratifitseerinud. Rahvusvahelised lepingud ratifitseeritakse valitsuse esitatud vastava seaduse vastuvõtmisega. Rahvusvahelise lepingu ratifitseerimise seadus võetakse vastu kohal viibivate saadikute lihthäälteenamusega, v.a juhul, kui põhiseaduses või seaduses on sätestatud teisiti.

Õigusaktide andmebaasid

Õigusteabesüsteem (*Pravno-informacijski sistem* – PIS)

Õigusteabesüsteem – **Sloveenia Vabariigi õigusnormide register** (*Register predpisov Republike Slovenije*) on ühendatud teiste riigiasutuste õigusnormide kogudega ja riigi ametliku väljaandega.

Rahvusassamblee õigusaktid (*Zakonodaja državnega zbora*)

Rahvusassamblee õigusaktide andmebaas sisaldab kõikide seaduste ja muude õigusaktide tekste, mis on rahvusassamblees arutlusel. Nende hulka kuuluvad:

seaduste konsolideeritud versioonid (*prečiščena besedila zakonov*) – pärast 29. novembrit 2002 vastu võetud ja riigi ametlikus väljaandes avaldatud seaduste ametlikud konsolideeritud versioonid ning pärast 17. juunit 2007 vastu võetud mitteametlikud konsolideeritud versioonid;

vastu võetud seadused (*sprejeti zakoni*) – rahvusassamblees vastu võetud ja riigi ametlikus väljaandes avaldatud seadused alates iseseisvumisest 25. juunil 1991;

vastu võetud õigusaktid (*sprejeti akti*) – rahvusassamblees vastu võetud ja riigi ametlikus väljaandes avaldatud õigusaktid alates 28. novembrist 1996;

seaduseelnõud (*predlogi zakonov*) – ametis olevale rahvusassambleele arutamiseks esitatud seaduseelnõud (andmebaasis on ka vastu võetud seaduseelnõud, mida ei ole veel riigi ametlikus väljaandes avaldatud);

seaduste lugemised (*obravnave zakonov*) (menetluse lõpp) – rahvusassambleele arutamiseks esitatud seaduste kõikide lugemiste arhiiv alates 28. novembrist 1996;

õigusaktide eelnõud (*predlogi aktov*) – ametis olevale rahvusassambleele arutamiseks esitatud õigusaktide eelnõud (andmebaasis on ka vastu võetud õigusaktide eelnõud, mida ei ole veel riigi ametlikus väljaandes avaldatud);

õigusaktide lugemised (*obravnave aktov*) (menetluse lõpp) – rahvusassambleele arutamiseks esitatud õigusaktide kõikide lugemiste arhiiv alates 28. novembrist 1996;

määruste eelnõud (*predlogi odlokov*) – ametis olevale rahvusassambleele arutamiseks esitatud määruste eelnõud (andmebaasis on ka vastu võetud määruste eelnõud, mida ei ole veel riigi ametlikus väljaandes avaldatud);

määruste lugemised (*obravnave odlokov*) (menetluse lõpp) – rahvusassambleele arutamiseks esitatud määruste kõikide lugemiste arhiiv alates 28. novembrist 1996.

Sloveenia Vabariigi ametlik väljaanne (*Uradni list Republike Slovenije – UL RS*)

Kõik riigi õigusaktid avaldatakse ametlikult Sloveenia Vabariigi ametlikus väljaandes. Kõik dokumendid avaldatakse veebis.

Lingid

Rahvusassamblee õigusaktid

õigusteabesüsteem

Sloveenia Vabariigi ametlik väljaanne (*UL RS*)

Viimati uuendatud: 20/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Slovakkia

See teabeleht sisaldab teavet Slovakkia õigussüsteemi kohta.

Slovakkia õiguskorra kohta leiab teavet veebilehelt Euroopa õigusalase koostöö võrgustik tsiviil- ja kaubandusasjades – õiguskord.

Õiguse allikad

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Mõistet „õiguse allikad“ kasutatakse kolmes tähenduses:

õiguse allikad materiaalses tähenduses – materiaalsed õiguse allikad;

õiguse allikad tunnetuslikus tähenduses – õigusteadmiste allikad;

õiguse allikad formaalses tähenduses – formaalsed õiguse allikad.

Õigusnormide kujunemise ja nende siduva vormi alusel eristatakse tavaliselt järgmisi õiguse allikaid:

õigustava;

pretsedendiõigus (kohtunikuõigus);

õigusaktid;

normatiivsed lepingud;

üldtunnustatud õiguspõhimõtted;

terve mõistus;

tänapäevased teosed, õiguskirjandus ja eksperdiarvamused;

rahvusvahelised lepingud, kui need on nõuetekohaselt inkorporeeritud Slovaki Vabariigi õiguskorda.

Õigusnormide hierarhia

Slovakkia õiguskorra üks aluspõhimõte on õigusnormide hierarhia. Õiguspärasuse seisukohast on äärmiselt oluline seda põhimõtet õigupraktikas ja õigusnormide rakendamisel õigesti mõista. Õigusnormide hierarhia ei ole siiski lihtsalt sirgjoonelise loogilise esimuse või alluvuse küsimus. Hierarhia on seotud **seaduslike võimupiiride** küsimusega ning see hõlmab ka kategoorilist nõuet, et õigusakti võib kehtestada vaid selleks seadusega volitatud organ üksnes seaduse ja omaenda seadusandliku pädevuse piires.

Õigusakte liigitatakse nende õigusjõu alusel. **Õigusjõud** osutab õigusaktide omadustele, mille alusel õigusaktid on alluvussuhtes (st üks õigusakt on teisest suurema õigusjõuga) või tuleneb üks õigusakt teisest, suurema õigusjõuga õigusaktist. Olukorras, mis hõlmab erineva õigusjõuga õigusakte, ei tohi väiksema õigusjõuga õigusnorm olla vastuolus suurema õigusjõuga õigusnormiga ning suurema õigusjõuga õigusnormiga võib tühistada väiksema õigusjõuga õigusnormi.

Õigusaktid võib õigusjõu alusel liigitada hierarhiliselt järgmiselt.

Esmased õigusaktid (seadused)

põhiseaduslikud aktid (alati esmased õigusaktid)

seadused (esmased õigusaktid või põhiseaduslikest aktidest tulenevad õigusaktid)

Teisesed õigusaktid (alluvad õigusaktid)

valitsuse määrused – alati teisesed õigusaktid

keskvalitsusasutuste õigusaktid – alati teisesed õigusaktid

omavalitsusüksuste organite (asutuste) õigusaktid – esmased või teisesed õigusaktid

õigusaktid, mille on erandkorras kehtestanud muud asutused peale valitsusasutuste – alati teisesed õigusaktid.

Õigusnormide süsteemis tähendab õigusakti esimuslikkus seda, et kõik teised õigusnormid peavad tulenema sellest õigusaktist, olema sellega kooskõlas ega tohi olla sellega vastuolus. Praktikas tähendab see, et kui hierarhias madalamal positsioonil asuv õigusnorm on vastuolus kõrgemal positsioonil asuva õigusnormiga, tuleb järgida kõrgemal positsioonil asuvat õigusnormi.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Õigusnorme on pädevad vastu võtma allpool loetletud organid ja asutused (õigusloomeorganid):

Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu – põhiseadus, põhiseaduslikud aktid, seadused, seaduste suhtes esimuslikud rahvusvahelised lepingud, seaduse jõuga rahvusvahelised lepingud;

Slovaki Vabariigi valitsus – valitsuse määrused;

ministeeriumid ja muud keskvalitsusasutused – dekreedid, määrused ja meetmed;

kohalike omavalitsuste volikogud – üldkohaldatavad määrused;

kohalike omavalitsuste täidesaatvad asutused ning muud kohaliku omavalitsuse organid – üldkohaldatavad määrused.

Õigusloomeprotsess

Õigusloomeprotsessi etapid:

seaduseelnõu esitamine – seadusandlik algatus,

eelnõu arutamine,

hääletamine (eelnõu kohta otsuse vastuvõtmine),

vastuvõetud eelnõu allkirjastamine,

õigusakti väljakuulutamine (avaldamine).

Otsuste tegemise protsess

Õigusloomeprotsess

Seaduseelnõu esitamine – seadusandlik algatus

Seaduse nr 460/1992 (Slovaki Vabariigi põhiseadus) artikli 87 lõike 1 kohaselt võivad seaduseelnõusid esitada:

Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu komisjonid,

Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu liikmed,

Slovaki Vabariigi valitsus.

Eelnõud koosnevad paragrahvidest ning neile on lisatud seletuskiri.

Eelnõu arutamine

Vastavalt Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu kodukorrale (seadus nr 350/1996) läbib eelnõu kolm lugemist.

Esimesel lugemisel toimub üldine arutelu **kavandatava seaduse** sisu ehk **n-ö filosoofia** üle. Sellel lugemisel ei saa muudatus- ega täiendusettepanekuid esitada.

Teisel lugemisel arutab (arutavad) eelnõu rahvusnõukogu komisjon(id), kellele eelnõu on suunatud. Kõik eelnõud peab läbi vaatama ka põhiseaduskomisjon, eeskätt selleks et tagada eelnõu **vastavus Slovakkia põhiseadusele**, põhiseaduslikele aktidele, Slovaki Vabariigi jaoks siduvatele rahvusvahelistele lepingutele, seadustele ja ELi õigusele. Seejärel võib esitada **muudatus- ja täiendusettepanekuid** ning need pannakse hääletusele pärast komisjonides toimuva arutelu lõppemist. See on põhjus, miks eri seisukohad tuleb kokku koguda enne eelnõu arutamist Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogus. Kui **koordineeriv komisjon on eriresolutsiooniga kinnitanud komisjonide ühise aruande**, saadetakse eelnõu Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogusse. See aruanne on aluseks Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogus toimuvale arutelule ja eelnõu teisel lugemisel toimuvale hääletusele.

Kolmas lugemine piirdub eelnõu nende sätetega, mille muutmise ja täiendamise ettepanekud teisel lugemisel heaks kiideti. Kolmandal lugemisel võivad parlamendiliikmed esitada vaid normitehnika ning grammatika- ja õigekirjavigadega seotud parandusettepanekuid. Kõigi muude vigade kõrvaldamiseks mõeldud muudatuste ja täienduste tegemiseks on vaja vähemalt 30 Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu liikme ühist ettepanekut. Pärast muudatuste arutelu toimub hääletus eelnõu üle tervikuna.

Hääletamine (eelnõu kohta otsuse vastuvõtmine)

Seaduse vastuvõtmiseks **peab selle poolt hääletama kohalviibivate saadikute absoluutne enamus**.

Põhiseadust saab muuta ja selle üksikuid artikleid kehtetuks tunnistada vaid kvalifitseeritud häälteenamusega, mis tähendab kolme viiendikku kõigist Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu liikmetest (3/5 150st).

Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu on võimeline otsuseid vastu võtma, kui kohal viibib vähemalt pool saadikutest.

Vastuvõetud eelnõu allkirjastamine

Vastuvõetud eelnõule kirjutavad alla:

Slovaki Vabariigi president,

Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu esimees,

Slovaki Vabariigi peaminister.

Menetluse selles etapis kontrollitakse vastuvõetud eelnõu sisu, menetluse nõuetekohasust ja lõplikku vormi. Nimetatud kõrgeimad põhiseaduslikud ametiisikud kinnitavad oma allkirjaga seaduse selle vastavas sõnastuses.

Presidendil on edasilükkava veto õigus ja õigus keelduda vastuvõetud seadusele alla kirjutamast selle vigase sisu tõttu. Sel juhul peab ta saatma vastuvõetud seaduse koos oma märkustega tagasi Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogule uueks arutamiseks.

Seejärel läbib tagasisaadetud eelnõu teise ja kolmanda lugemise. Selles etapis võib Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu võtta presidendi märkusi arvesse, kuid ei pea seda tegema. Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu võib uuesti hääletades edasilükkava veto tühistada; sellisel juhul tuleb seadus välja kuulutada, isegi kui president ei ole sellele alla kirjutanud.

Õigusakti väljakuulutamine (avaldamine)

Väljakuulutamine on õigusloomeprotsessi viimane etapp. Üleriigiliselt kohaldatavad õigusaktid avaldatakse ametlikult Slovaki Vabariigi ametlikus väljaandes (*Zbierka zákonov*); avaldamine kuulub Slovakkia justiitsministeeriumi vastutusalasse. Ametlik väljaanne on Slovaki Vabariigi riiklik avaldamisvahend. Ametlikku väljaannet antakse välja elektrooniliselt ja paberil. Ametliku väljaande elektrooniline ja paberversioon on sama õigusjõu ja sama sisuga. Ametliku väljaande elektrooniline versioon on tasuta kättesaadav Slov-Lexi portaali kaudu.

Jõustumine / kohaldamise algus

Seadus jõustub selle ametlikus väljaandes avaldamise kuupäeval.

Seda hakatakse kohaldama 15. päeval pärast ametlikus väljaandes avaldamist, kui selles ei ole sätestatud hilisemat kuupäeva.

Muu õigusakt muutub siduvaks selle ametlikus väljaandes avaldamise kuupäeval.

Vahendid eri õigusallikate vaheliste vastuolude kõrvaldamiseks

Väiksema õigusjõuga normatiivaktid ei tohi olla vastuolus suurema õigusjõuga normatiivaktidega.

Normatiivakti on võimalik muuta või kehtetuks tunnistada ainult sama või suurema õigusjõuga normatiivaktiga.

Sama õigusjõuga õigusaktide vaheliste vastuolude lahendamisel lähtutakse praktikas põhimõttest, et varasemat õigusakti saab tunnistada kehtetuks või muuta hilisema õigusaktiga või et üldõigusnormi saab tunnistada kehtetuks või muuta eriõigusnormiga.

Slovaki Vabariigi konstitutsioonikohus arutab ja otsustab, kas:

seadused vastavad põhiseadusele;

valitsuse määrused ning ministeeriumide ja muude keskvalitsusasutuste üldkohaldatavad õigusnormid vastavad põhiseadusele, põhiseaduslikele aktidele ja seadustele;

omavalitsusüksuste organite üldkohaldatavad määrused vastavad põhiseadusele ja seadustele;

keskvalitsuse kohalike organite üldkohaldatavad õigusnormid vastavad põhiseadusele, seadusele ja muudele üldkohaldatavatele õigusnormidele;

üldkohaldatavad õigusnormid vastavad rahvusvahelistele lepingutele, mis on välja kuulutatud õigusaktide väljakuulutamiseks ettenähtud viisil.

Kui konstitutsioonikohus leiab, et õigusnormide vahel esineb vastuolu, kaotavad need õigusnormid – või nende osad või mõned sätted – kehtivuse. Kui sellised õigusnormid välja andnud organid ei suuda neid pärast kohtuotsuse tegemist ja seaduses sätestatud aja jooksul asjakohaste suuremat õigusjõudu omavate õigusaktidega vastavusse viia, muutuvad õigusnormid – või nende osad või mõned sätted – õigustühiseks.

Õigusaktide andmebaasid

Slovaki Vabariigi justiitsministeeriumi andmebaas Slov-Lex

Justiitsministeeriumi õigusaktide elektroonilise kogu (Slov-Lex) portaal põhineb kahel omavahel ühendatud infosüsteemil:

eZbierka (e-kogu) – infosüsteem, mis pakub siduvate õigusaktide ja muude normide elektroonilisi konsolideeritud versioone nende adressaatidele;

eLegislatíva (e-seadusandlus) – protsessijuhtimise infosüsteem õigusloomeprotsessi kõigiks etappideks; sisaldab täiustatud redigeerimisvahendeid seadusandjale.

Kasu sihtrühmadele

Õiguse aluspõhimõtet, mille kohaselt peavad kõik inimesed tundma kehtivat õigust ning teadma oma õigusi ja kohustusi, on praktikas järjest raskem järgida, sest seadusi on järjest rohkem ja need on järjest keerukamad. Slov-Lexi projekt aitab selle põhimõtte järgimist parandada, sest sellega tagatakse tõhus juurdepääs kõikidele kehtivatele õigusaktidele:

kodanikud – projekti osaks olev e-kogu eZbierka toob eelkõige kasu sellega, et pakub kehtivatele õigusaktidele ametlikku ja oluliselt paremat tasuta juurdepääsu ja aitab suurendada teadlikkust uutest õigusaktidest;

õigustöötajad – saavad pideva juurdepääsu kehtivale õigusele ja võimaluse saada teateid uute Slovakkia või Euroopa Liidu õigusaktide kohta nii üldiselt kui ka konkreetselt nende valdkondade õigusaktide kohta, millele nad on spetsialiseerunud;

ettevõtjad – saavad samuti pideva tasuta juurdepääsu kehtivatele õigusaktidele ja võimaluse saada teateid uute Slovakkia või Euroopa Liidu õigusaktide kohta nii üldiselt kui ka konkreetselt nende valdkondade õigusaktide kohta, milles nad tegutsevad; parem regulatiivne keskkond loob äritegevuseks soodsamad tingimused ja vähendab äritegevusega seotud halduskoormust;

kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused – saavad pideva tasuta juurdepääsu kehtivatele õigusaktidele ning tänu sellele väheneb nende halduskoormus (halduslikult koormav ja kulukas kohustus tagada tööpäevadel juurdepääs ametlikule väljaandele; see kohustus on seotud paberväljaande tellimuste tegemise ja väljaannete arhiveerimisega) ja nad ei pea enam tööpäeviti tagama juurdepääsu ametlikule väljaandele ega kodanikke sellega tutvumisel abistama;

haldusasutused – projekt annab ühelt poolt pideva tasuta juurdepääsu kehtivatele õigusaktidele ning teiselt poolt vähendab halduskoormust ja seega õigusloomeprotsessi kulusid, samuti võimaldab see parandada ülesannete täitmist õigusloome ja Euroopa Liidu õiguse rakendamise valdkonnas;

kohtud – saavad pideva ja kiire juurdepääsu mis tahes päeval kehtinud või kehtivatele õigusaktidele ja võimaluse viidata kohtulahendites asjaomasel ajal kehtinud õigusaktidele; see vähendab vähemalt osaliselt rutiinseid toiminguid ning suurendab kohtunike ja kohtuametnike töö tõhusust;

õigusloomeasutused – saavad kasutada tõhusat vahendit õigusaktide koostamiseks ja õigusloomeprotsessi haldamiseks; see vähendab bürokraatiat ja võimaldab neil rohkem keskenduda esitatud ettepanekute sisule.

Lingid

Õigus- ja teabeportaal Slov-Lex

Viimati uuendatud: 25/04/2022

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriigi õigus - Soome

Sellel leheküljel esitatakse teavet Soome õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

Mõiste „õiguse allikad” all mõeldakse allikaid, kust võib leida õigusnorme. Soomes on osa õiguse allikaid siseriiklikud ja osa rahvusvahelised. Osa allikaid on kirjalikud, osa kirjutamata. Järgnevalt on esitatud kõigi õiguse allikate kokkuvõte.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Siseriikliku õiguse allikad

Kõige olulisemad siseriikliku õiguse allikad on kirjutatud seadused. Mõistet „seadused” tuleks selles kontekstis tõlgendada laialt, sest selle alla kuuluvad põhiseadus, tavalised seadused (tuntud ka parlamendi seaduste nime all), Vabariigi Presidendi, ministrite nõukogu või ministrite välja antud dekreedid ning alamalseisvate ametiasutuste õigusnormid. Alamalseisvate ametiasutuste õigusnorme või dekreete võib välja anda üksnes konstitutsioonilise või tavalise seaduse alusel, milles on üldjuhul täpsustatud riigiorgan või ametiasutus, kes on volitatud selliseid õigusnorme välja anda.

Menetlusseadustiku 1. peatüki paragrahvis 11 on sätestatud, et kirjutatud seaduse puudumisel võib õiguse allikaks olla tava. Et tava oleks siduv, peab see olema õiguspärane. Tavad on väga vanad ning nende praegune tähendus ei ole väga konkreetne. Tänapäeval tähendab „tava" eelkõige teatavaid väljakujunenud põhimõtteid, mis ilmnevad nt äritegevuses. Kuna kirjutatud seaduses esitatud normid on tänapäeval küllalt laiaulatuslikud, on tava õiguse allikana suhteliselt väheoluline. Teatavates valdkondades, nt lepinguõiguses, on taval suhteliselt oluline roll isegi praegu.
Õigusaktide ettevalmistamisel tehtav töö ning kohtulahendid on samuti õiguse allikad. Õigusaktide ettevalmistamisel tehtav töö annab teavet seadusandja kavatsuse kohta ning seepärast kasutatakse selliseid dokumente õigusaktide tõlgendamisel. Kõige olulisemad õiguse allikad kohtulahendite hulgas on kõrgeima kohtu, täpsemalt ülemkohtu ja kõrgema halduskohtu lahendid. Nimetatud kahe kohtu lahendeid nimetatakse pretsedentideks. Kuigi pretsedendid ei ole õiguslikult siduvad, on nad praktikas olulise tähtsusega. Ka muude kohtute lahendid võivad olla olulised õiguse allikad. Juhul kui madalama astme kohtu otsus on lõplik, võib väga suure praktilise tähtsusega olla madalama astme kohtu praktika.
Riigi õiguse allikad on ka õigusteadus, õiguse üldpõhimõtted ning faktilised argumendid. Õigusteaduse konkreetne ülesanne on uurida õigussüsteemi sisu – õigusnormide tõlgendamist ja liigitamist – ning seepärast on see oluline õiguse allikas. Õiguse üldpõhimõtted ja praktilised argumendid võivad samuti olla olulised õiguse allikad. Nagu allpool näidatud, asuvad kõnealused allikad õigusallikate hierarhias madalamal kui muud eespool nimetatud allikad.

Rahvusvahelise õiguse allikad ning Euroopa Liidu õigus

Välislepingud ja muud rahvusvahelised kohustused, mis Soome on endale võtnud, on Soomes siduvad õiguse allikad. Selliseid lepinguid kohaldavate rahvusvaheliste organite praktika on samuti oluline õiguse allikas. Selle õigusallikate kategooria näiteks võib tuua Euroopa Nõukogu inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, seega on Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika asjakohane konventsiooni tõlgendamisel.
Euroopa Liidu liikmena on Soome jaoks samuti siduvad Euroopa Liidu õigus, määrused ja direktiivid. Need on Euroopa Liidu õigusaktide hulgas kõige olulisemad. Määrused on otseselt kohaldatavad kõigi liikmesriikide suhtes ning liikmesriigid peavad rakendama direktiive. Eeltöö rakendusõigusaktide puhul võib seetõttu olla teatud määral oluline selles suhtes, kuidas liidu õigust tõlgendatakse, kuigi see on selgelt väiksema tähtsusega kui ettevalmistav töö riigi õigusaktide puhul.
Muud ELi regulatiivsed õigusaktid on Soomele siduvad samas ulatuses kui teistele liikmesriikidele. Euroopa Ühenduste Kohtu lahendid on ELi õiguse osana samuti oluline õiguse allikas.

Õigusnormide hierarhia

Soome õiguse allikad on tavakohaselt jagatud tugevalt siduvateks, nõrgalt siduvateks ja lubatavateks allikateks. Seadused ja tavad on tugevalt siduvad allikad. Seetõttu on neil hierarhias kõrgeim koht. Õiguskaitseasutustel on ametlik kohustus neid kohaldada, nende eiramine on ametialane kuritarvitamine.
Siseriiklike õigusaktide hierarhia on järgmine:
põhiseadus
tavalised seadused (parlamendi seadused)
Vabariigi Presidendi, ministrite nõukogu ja ministeeriumide välja antud dekreedid
alamalseisvate ametiasutuste õigusnormid.
Nõrgalt siduvad õiguse allikad, täpsemalt need, mis asuvad hierarhias madalamal, hõlmavad õigusaktide ettevalmistavat tööd ning kohtulahendeid. Nende allikate eiramine ei too täitevasutuse jaoks kaasa karistust ametialase kuritarvitamise eest, kuid suureneb tõenäosus, et otsus kaevatakse edasi kõrgema astme kohtusse. Lubatavad õiguse allikad on õigusteadus, üldised õiguspõhimõtted ja faktilised argumendid. Lubatavad õiguse allikad ei ole siduvad, kuid neid võidakse kasutada argumendi ning seega otsuse aluse tugevdamiseks.
Välislepingutel on hierarhias sama koht kui õigusaktil, mida kasutatakse välislepingute rakendamiseks Soomes. Seega kui välislepingut rakendatakse seadusega, on kõnealuse lepingu sätetel hierarhias sama koht, kui seaduse sätetel. Kui aga rahvusvahelist kohustust rakendatakse dekreediga, on selle sätetel hierarhias dekreedi sätetega võrdväärne koht. Rakendussätted on seega analoogsed siseriiklike sama taseme sätetega.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid

Vastavalt Soome põhiseadusele kuulub seadusandlik võim Soomes parlamendile. Parlament võtab vastu kõik tavalised seadused ning määrab kindlaks ka põhiseaduse muudatused. Parlamendi vastuvõetud seaduste või alusaktidega võidakse teisi organeid volitada välja andma õigusnorme teatud küsimustes. Sellise volituse alusel võivad dekreete välja anda Vabariigi President, valitsus ja ministeeriumid. Kui puudub täpsustav säte selle kohta, kes dekreedi välja annab, teeb seda valitsus. Alamalseisvaid ametiasutusi võidakse samuti teatud tingimustel seadusega volitada kehtestada õigusnorme teatavates küsimustes. Seda juhul, kui seda tingivad asja laadist tulenevad erilised põhjused ning kui kõnealused normid ei ole nii olulised, et need peaks olema sätestatud seaduses või dekreedis. Ühtlasi peab olema selgelt kindlaks määratud sellise volituse ulatus. Üksnes eespool nimetatud organid on pädevad välja andma üldiselt siduvaid õigusnorme.

Otsuste tegemise protsess

Õigusnormide vastuvõtmine ja jõustumine

Õigusakti vastuvõtmiseks tuleb see esitada valitsuse ettepanekuna või parlamendiliikme algatusena parlamendile menetlemiseks. Valitsuse ettepanekud valmistatakse ette ministeeriumides ning seejärel arutatakse neid valitsuse istungil. Pärast seda tehakse presidentaalsel istungil otsus esitada valitsuse ettepanek parlamendile.
Parlamendis läbib valitsuse ettepanek kõigepealt esialgse arutelu, seejärel saadetakse see menetlemiseks asjaomasesse parlamendikomisjoni. Komisjon kuulab ära ekspertide arvamuse ja koostab valitsuse ettepaneku kohta aruande. Seejärel esitatakse eelnõu parlamendi täiskogule, kus seda arutatakse parlamendikomisjoni aruande alusel. Eelnõu vastuvõtmise otsus tehakse parlamendi täiskogu kahe lugemise järel. Parlament võib eelnõu vastu võtta muutmata, seda muuta või selle tagasi lükata. Eelnõu lõpliku saatuse üle otsustamise õigus on seega parlamendil. Tavaliste seaduste eelnõud võetakse parlamendis vastu lihthäälteenamusega, põhiseaduse muutmiseks on vajalik koosseisu häälteenamus.
Kui parlament on eelnõu vastu võtnud, saadetakse see heakskiitmiseks Vabariigi Presidendile. Seadus jõustub eelnõus sätestatud jõustumise kuupäeval, kuid mitte enne, kui see on avaldatud Soome Riigi Seaduste Kogus.
Vabariigi Presidendi, valitsuse või ministeeriumi poolt välja antud dekreedid valmistatakse ette asjaomase küsimusega tegelevas ministeeriumis. Presidendi dekreetide puhul teeb Vabariigi President valitsuse ettepanekute alusel otsuse anda välja dekreet. Valituse dekreedi väljaandmine otsustatakse valitsuse istungil ja ministeeriumi dekreetide väljaandmise otsustab asjaomane ministeerium. Kõik dekreedid avaldatakse Soome Riigi Seaduste Kogus. Dekreet jõustub dekreedis märgitud ajal, kuid mitte mingil juhul enne selle avaldamist Soome Riigi Seaduste Kogus.
Alamalseisvate ametiasutuste kehtestatud õigusnormid, mida praktikas nimetatakse tavaliselt otsusteks või määrusteks, valmistab ette asjaomane ametiasutus, kes otsustab ka nende vastuvõtmise. Alamalseisvate ametiasutuste vastu võetud määrused jõustuvad neis sätestatud kuupäevadel ja need avaldatakse asjaomaste ametiasutuse eeskirjade kogumikus.

Õigusaktide andmebaasid

Finlex

Finlex on õigusaktide andmepank, milles on üle 30 andmebaasi. Õigusteave on Finlexis jagatud kuude andmebaasi. Muu hulgas kuulub sinna:

Soome seaduste ja dekreetide tõlgete andmebaas, sealhulgas Soome parlamendi seadused (peamiselt inglise keeles);
seaduste ja dekreetide konsolideeritud tekstid (soome ja rootsi keeles);
võrdlusandmebaas, kus on esitatud iga seaduse ja dekreedi muutmise loetelu;
saamikeelsed seadused ja dekreedid.
Soome seaduste ja dekreetide tõlked (peamiselt inglise keeles) on ühes andmebaasis. Seaduste ja dekreetide originaaltekstid on eraldi andmebaasides.
Kõige uuemaid seadusi võib leida elektroonilisest riigi seaduste kogust.
Finlexi kohtupraktika koosneb rohkem kui kümnest andmebaasist. Sinna kuuluvad ülemkohtu pretsedendid ning kõrgema halduskohtu, apellatsioonikohtute, halduskohtute ja erikohtute lahendid.
Muudes Finlexi andmebaasides avaldatakse välislepingud, teisese õiguse aktid ja valitsuse seaduseelnõud.
Andmebaaside kasutamine on **tasuta**.

Muud andmebaasid

Lisaks Finlexile on Soomes samuti kättesaadavad õigusaktide, kohtupraktika, valitsuse seaduseelnõude ja õiguskirjanduse andmebaasid. Edilex ja Suomen laki pakuvad ulatuslikke õigusteabe teenuseid Internetis. Nii Edilex kui ka Suomen laki sisaldavad riigi õigusaktide, kohtupraktika ja muude materjalide andmebaase. Enamiku teenuste kasutamiseks tuleb need tellida. WSOYPro on kolmas tasuline õigusteabe teenus Soomes. Enamik materjale on kättesaadavad vaid tellijatele.

Viimati uuendatud: 02/02/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.
Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje sv originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Rootsi

Sellel lehel esitatakse teavet Rootsi õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

Rootsi õigusel on neli peamist allikat: õigusktid, õigusakte ettevalmistavad materjalid, kohtupraktika ja õigusalane teabekirjandus.

Õigusaktid on peamine allikas. Õigusaktid avaldatakse ja kuulutatakse välja Rootsi õigusaktide kogus (*Svensk Författningssamling, SFS*). Õigusaktid jagunevad seadusteks, seadlusteks ja määrusteks. Seadused võtab vastu Rootsi parlament (*Riskdag*), seadlused võtab vastu valitsus ja määrused kohalikud omavalitsusasutused.

Rootsi parlament on ainus riigiorgan, mis on pädev võtma vastu uusi seadusi ja muutma olemasolevaid õigusakte. Vastuvõetud õigusakte saab tühistada või muuta üksnes parlamendi uue otsusega.

Kohtupraktika (kohtute otsused) mängivad seaduste kohaldamisel olulist rolli. Eriti oluline roll on kõrgeimate kohtute (ülemkohus ja kõrgem halduskohus) otsustel.

Õigusaktide eelnõusid ettevalmistavaid materjale, st õigusaktide koostamisega seoses loodavaid dokumente, kasutatakse samuti seaduste tõlgendamisel.

Otsustamismenetlus

Ettepanekuid uuteks seadsuteks või kehtivate seaduste muutmiseks teeb tavaliselt valitsus. Enne seda, kui valitsus esitab parlamendile uue õigusakti ettepaneku, peab ta üldjuhul uurima põhjalikult võimalikke alternatiive. Seda ülesannet täidab spetsiaalselt ametisse nimetatud uurimiskomisjon.
Enne kui parlament teeb otsuse kavandatud seaduse või muudatuse vastuvõtmise kohta, saadetakse ettepanek läbivaatamiseks asjaomasele parlamendikomisjonile. Parlamendis on 15 eraldi vastutusalaga parlamendikomisjoni, näiteks transpordikomisjon, hariduskomisjon jne.
Kui parlamendikomisjon on (komisjoni raporti vormis) esitanud parlamendile oma soovitused selle kohta, millise otsuse parlament peaks valitsuse ja liikmete ettepanekute suhtes tegema, arutavad kõik parlamendiliikmed kavandatud õigusakti ja arutelude tulemusena võetakse vastu lõplik otsus.
Valitsuse ülesanne on rakendada parlamendi otsused ja tagada nende jõustamine parlamendi kavandatud viisil. Kõnealuse ülesande täitmisel abistavad valitsust valitsusasutused, sh kõik ministeeriumid ja ligikaudu 300 riigiasutust.
Kõik seadused ja seadlused avaldatakse Rootsi õigusaktide kogus (*Svensk Författningssamling, SFS*), mis on kättesaadav trükitult ja Internetis.

Õigusvaldkonna andmebaasid

Õigusteavet avaliku halduse kohta leiate portaalist Lagrummet. Kõnealusest portaalist leiate lingid valitsuse, parlamendi, kõrgemate kohtute ja riigiasutuste õigusteabele.
Portaali kasutamine on **tasuta**.

Viimati uuendatud: 05/12/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.
Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje en originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Inglismaa ja Wales

Sellel lehel esitatakse teavet Ühendkuningriigi õigussüsteemi õiguse ja õigusaktide andmebaaside kohta, viidates eelkõige Inglismaa ja Walesi jurisdiktsioonile.

Õiguse alused

Peamised õiguse allikad Ühendkuningriigi Inglismaa ja Walesi jurisdiktsioonis on alljärgnevad.
Esmase õiguse aktid **Ühendkuningriigi parlamendi aktide ning Walesi rahvusassamblee aktide** ja **Walesi rahvusassamblee meetmete kujul**.

Euroopa Liidu õigus

Teisese õiguse aktid **seadusandlike dokumentide** kujul, mille on võtnud vastu monarh, Ühendkuningriigi valitsus, Walesi piirkondlik valitsus või muu ametiasutus. Mõned teisese õiguse aktid võidakse anda **halduskorraldustena**.

Tavaõigus, mida kujundatakse kohtulahendite kaudu.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Esmase õiguse aktid ehk parlamendi aktid annab Ühendkuningriigi Parlament Londonis ja neid võidakse kohaldada kõigis Ühendkuningriigi osades. Walesi rahvusassamblee võib võtta vastu akte 20 piirkondliku eluga seotud valdkonnas, mis on loetletud **Walesi valitsust käsitleva 2006. aasta akti** 7. jaotises. Teisi esmase õiguse akte võib vastu võtta monarh eesõiguse alusel mitmel kujul, nagu kuninglikud korraldused, avalikud teadaanded, kuninglikud load, kuninglikud juhised, määrused ja patendikirjad.
Teisese õiguse akte koostatakse Tema Majesteedi riiginõukogu kaudu antud või ministri, ministeeriumi, Walesi valitsuse või muu ameti või isiku antud volituste alusel või statuudi alusel. Neid nimetatakse ka delegeeritud või teisese õiguse aktideks ning võimu delegeerimise statuuti nimetatakse õigusi andvaks või alusaktiks. Teisese õiguse aktid võivad kanda eri nimetusi, nagu kuninglikud korraldused, määrused või eeskirjad, millele üheskoos võib viidata kui seadusandlikele dokumentidele või seadusandlikele eeskirjadele.
1999. aasta juulis anti teatavad seadusandlikud volitused Ühendkuningriigi parlamendilt üle Cardiffis asuvale Walesi rahvusassambleele. Assambleele anti õigus võtta vastu Walesi mõjutavaid seadusandlikke dokumente, kuid Walesi küsimusi käsitlevaid esmase õiguse akte võttis endiselt vastu Ühendkuningriigi parlament. Pärast **Walesi valitsust käsitleva 2006. aasta akti** vastuvõtmist anti assambleele õigus võtta vastu meetmeid (esmase õiguse akte) Walesi küsimustes, mille puhul on Ühendkuningriigi parlament heaks kiitnud selles aktis esitatud valdkondi hõlmavad seadusandliku pädevuse korraldused. Siiski tuleb sellised meetmed enne seadusena vastuvõtmist esitada monarhile riiginõukogu kaudu (*Sovereign in Council*) heakskiitmiseks. Assamblee vastutab valdkondade eest, mis hõlmavad majanduse arengut, haridust, keskkonda, tervishoidu, elamumajandust, turismi ja transporti; tal puudub vastutus tsiviil- ja kriminaalõiguse eest. Assamblee ja Walesi ministrite (Walesi valitsuse) vastuvõetavad Walesi õigusaktid koostatakse nii inglise kui ka kõmri keeles.
Volitused Ühendkuningriigi nimel **rahvusvaheliste lepingute** sõlmiseks on antud kuningliku eesõiguse alusel monarhile (*the Crown, the Sovereign*), keda nõustab Ühendkuningriigi valitsus. Ühendkuningriigi parlamendil ei ole praegu rahvusvaheliste lepingute jõustamisel ametlikku rolli, aga kui leping nõuab Ühendkuningriigi õigusaktide muutmist või riigi raha eraldamist, hääletab parlament selles küsimuses tavapärasel viisil. Kõikide ELi lepingute rakendamine Ühendkuningriigis eeldab rakendusakti ning seepärast vaatab parlament need läbi. Kui 2010. aasta põhiseaduse reformi ja valitsemistava seadus jõustub, võib lepingut ratifitseerida ainult juhul, kui a) minister on kõigepealt esitanud parlamendile lepingu koopia, b) leping on avaldatud ja c) 21 istungipäeva pikkune ajavahemik on möödunud, ilma et kumbki parlamendikoda oleks teinud otsust selle kohta, et lepingut ei tuleks ratifitseerida.

Õigusnormide hierarhia

Kui eri õigusallikate vahel esineb vastuolusid, lahendatakse need peamiselt kohtutes. Seega võivad kohtud lahendada õigusaktide tõlgendamist käsitlevaid vaidlusi. Ent kuna Ühendkuningriigis ei ole nn kirjutatud põhiseadust, ei ole võimalik parlamendis vastu võetud õigusakti kohtus vaidlustada põhjendusega, et see on vastuolus põhiseadusega. **Parlamendi suveräänsuse põhiseadusliku doktriini** kohaselt on Ühendkuningriigi parlament kõrgeim seadusandja selles tähenduses, et ta võib vastu võtta ja kehtetuks tunnistada mis tahes akti ning et ükski teine institutsioon ei või parlamendis vastu võetud õigusakti kehtetuks tunnistada ega selle kehtivust kahtluse alla seada.
Parlamentaarse suveräänsuse doktriini piirab siiski Ühendkuningriigi kuulumine Euroopa Liitu. 1972. aasta Euroopa ühenduste aktist tulenevalt on Euroopa Liidu õigus Inglismaa ja Walesi (ning Šotimaa ja Põhja-Iirimaa) õiguse osa. Võimaluse korral tuleb riiklikke õigusakte tõlgendada nii, et need vastaksid liidu õigusele.
1998. aasta inimõiguste seadus, millega inkorporeeriti Euroopa inimõiguste konventsioon Ühendkuningriigi õigusesse, annab kohtutele volituse parlamendi akte vaidlustada. Võimaluse korral tuleb riiklikku õigust tõlgendada kooskõlas kõnealuses konventsioonis sätestatud normidega.
Kohtuotsused ja eelkõige apellatsioonikohtute otsused mängivad õiguse arengus olulist rolli. Lisaks määruste andmisele õigusaktide tõlgendamise kohta moodustavad nad ka tavaõiguse aluse, mis tuletatakse varasemates kohtuasjades tehtud kohtuotsustest (või kohtupraktikast).
Üldpõhimõtte kohaselt on kohtud seotud kõrgema astme kohtute varasemate otsustega.
Euroopa Liidu õigusega seotud küsimustes on kõrgeim võim **Euroopa Kohtul**. Ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmed on tegutsenud Ühendkuningriigi ülemkohtuna, kuid nad asendati uue ülemkohtuga, mis alustas tegevust 1. oktoobril 2009. Olemasolevatest ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmetest said ülemkohtu esimesed kohtunikud ning vanemliikmest sai kohtu president.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise ja otsuste tegemise protsessi eest vastutavad institutsioonid

Esmase õiguse akte võtab vastu Londonis asuv **Ühendkuningriigi parlament**. Enne kui **õigusakti ettepanek ehk eelnõu** (*Bill*) saab parlamendi aktiks, peavad selle heaks kiitma parlamendi mõlemad kojad: alamkoda (*House of Commons*) ja ülemkoda (*House of Lords*). Mõlemas kojas läbitakse järgmised etapid:
esimene lugemine (eelnõu ametlik tutvustamine ilma aruteluta);
teine lugemine (üldine arutelu);
komisjonietapp (üksikasjalik läbivaatamine, arutelu ja muudatusettepanekud. Alamkojas toimub see etapp reeglina avalikus eelnõukomisjonis);
aruandeetapp (võimalus teha täiendavaid muudatusettepanekuid);
kolmas lugemine (viimane võimalus aruteluks; muudatusi saab teha ülemkoda).
Kui mõlemad kojad on eelnõu menetlenud, saadetakse see tagasi esimesse kotta (kus see algatati) teise koja muudatusettepanekute arutamiseks. Mõlemad kojad peavad lõpptekstis kokku leppima. Enne kui saavutatakse kokkulepe eelnõu iga sõna kohta, võidakse eelnõud kahe koja vahel mitu korda edasi-tagasi saata. Kui kokkulepe on saavutatud, võib eelnõu esitada kuningliku nõusoleku saamiseks.
Esmase õiguse akte võtab vastu ka **Walesi rahvusassamblee**. Enne kui eelnõust saab assamblee akt, peab assamblee seda arutama ja selle vastu võtma, samuti peab eelnõu saama monarhi kuningliku nõusoleku. Assamblee akt on seadus, mida jõustatakse kõikjal Walesis, kus see kohaldamisele kuulub.
Assamblees läbib valitsuse eelnõu üldiselt neljast etapist koosneva menetluse:
1. etapp: komisjon(id) vaatab/vaatavad läbi eelnõu või kavandatava meetme üldpõhimõtted ning assamblee lepib nende üldpõhimõtete suhtes kokku.
2. etapp: komisjon vaatab eelnõu või kavandatava meetme ja kõik assamblee esitatud muudatusettepanekud üksikasjalikult läbi.
3. etapp: assamblee vaatab eelnõu või kavandatava meetme ja kõik assamblee pakutud muudatusettepanekud üksikasjalikult läbi. Eesistuja otsustab, milliseid muudatusettepanekuid assamblee arutama hakkab.
4. etapp: assamblee hääletab eelnõu või kavandatava meetme lõpliku teksti vastuvõtmise üle.
Kui eelnõu on läbinud Ühendkuningriigis või Walesi assamblees kõik parlamendietapid, edastatakse see monarhile **kuningliku nõusoleku** saamiseks, pärast mida saab eelnõust **õigusakt**. Walesi rahvusassamblee meetmed tuleb esitada monarhile riiginõukogu kaudu heakskiitmiseks.
Esmase õiguse akte on võimalik üldjuhul muuta või kehtetuks tunnistada vaid uute esmase õiguse aktidega. Erandjuhtudel saab siiski teatavaid muudatusi teha või akte kehtetuks tunnistada seadusandliku dokumendiga. Siia kuuluvad ELi kohustusi ülevõtvad dokumendid või halduskoormust vähendavad või kõrvaldavad reformiva loomuga dokumendid. Sellised dokumendid tuleb aga enne vastuvõtmist heaks kiita parlamendi mõlema koja positiivse otsusega.
Esmase õiguse aktid jõustuvad vastavalt aktis või meetmes sätestatud **jõustamissätetele**. Aktis või meetmes võidakse määrata konkreetne jõustumiskuupäev. See võib vahetult järgneda kuninglikule nõusolekule, saabuda konkreetsel kuupäeval (tavaliselt kaks kuud pärast kuningliku nõusoleku saamist) või ministri või ministeeriumi jõustamiskorralduses (seadusandlik dokument) määratud kuupäeval. Ühe akti eri sätete jõustumiseks võidakse määrata eri kuupäevad.

Teisese õiguse aktide jõustumiskuupäev määratakse tavaliselt aktis endas. Erandina võidakse jõustumiskuupäev määrata teate avaldamisega ametlikus teatajas (London Gazette).

Õigusaktide andmebaasid

Rahvusarhiivi hallatav veebisait Legislation.gov.uk on Ühendkuningriigi õigusaktide andmebaas.

Legislation.gov.uk pakub võimalust tutvuda Ühendkuningriigi kõiki jurisdiktsioone hõlmavate õigusaktidega (Inglismaa, Šotimaa, Wales ja Põhja-Iirimaa). Veebisaidil on olemas üldaktid alates 1988. aastast, suurem osa enne 1988. aastat vastuvõetud esmase õiguse aktidest nii originaalkujul kui ka redaktsioonidega, ning suur valik nendest alates 1948. aastast jõustunud teisese õiguse aktidest, mis veel kehtivad.

Viimati uuendatud: 05/06/2017

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje en originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Põhja-Iirimaa

Sellel lehel esitatakse teavet Ühendkuningriigi, täpsemalt Põhja-Iirimaa jurisdiktsiooni õiguse ja õigusaktide andmebaaside kohta.

Õiguse allikad

Peamised õiguse allikad Ühendkuningriigi Põhja-Iirimaa jurisdiktsioonis on järgmised:

esmase õiguse aktid Ühendkuningriigi parlamendi aktide ja Põhja-Iirimaa assamblee aktide kujul. Mõned Põhja-Iirimaaga seotud esmase õiguse aktid annab monarh riiginõukogu korraldustena (õigusaktid);

Euroopa Liidu õigus;

teisese õiguse (ehk madalama astme) aktid Põhja-Iirimaa õigusaktide ja eeskirjade kujul. Mõned teisese õiguse aktid võidakse anda halduskorraldustena;

tavaõigus, mida kujundatakse kohtulahendite kaudu.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Esmase õiguse aktid ehk **parlamendi aktid** annab Ühendkuningriigi parlament Londonis ja neid võidakse kohaldada kõigis või teatavates Ühendkuningriigi osades. Samuti on Ühendkuningriigi parlament heaks kiitnud seadusandliku võimu delegeerimise piirkondlikele parlamentidele ja assambleedele, kes võivad võtta vastu esmase õiguse akte, mis hõlmavad piiratud valdkondi ja mida kohaldatakse nende enda jurisdiktsioonis. Teisi esmase õiguse akte võib vastu võtta monarh eesõiguse alusel mitmel kujul, näiteks riiginõukogu korralduste, avalike teadaannete, kuninglike lubade, kuninglike juhiste, määruste ja patendikirjadena.

Teisese õiguse aktid võetakse vastu riiginõukogu, ministri, ministeeriumi, Põhja-Iirimaa valitsuse või muu institutsiooni või isiku volituse või statuudi alusel. Neid nimetatakse ka **delegeeritud või teisese õiguse aktideks** ning võimu delegeerimise statuuti nimetatakse õigusi andvaks või alusaktiks. Teisese õiguse aktid võivad kanda eri nimetusi, nagu riiginõukogu korraldused, määrused või eeskirjad, millele üheskoos võib viidata kui seadusandlikele dokumentidele või seadusandlikele eeskirjadele.

Põhja-Iirimaal hõlmavad õigusaktid akte või põhikirju, mis võivad olla Ühendkuningriigi Parlamendi, Põhja-Iirimaa Parlamendi (1921–1972) või Belfastis asuva Põhja-Iirimaa assamblee seadused. Eri aegadel Põhja-Iirimaa piirkondlike parlamentide tegevus peatati ning paljud õigusaktid sisaldusid riiginõukogu korraldustes, mis on tegelikult teisese õiguse aktid, kuid mida kasutatakse esmase õiguse aktidena. Põhja-Iirimaa õigusaktide hulka kuuluvad ka eeskirjad – teisese õiguse ehk madalama astme aktid –, mis on antud Ühendkuningriigi parlamendi akti, riiginõukogu korralduse või Põhja-Iirimaa assamblee akti alusel.

Õigus sõlmida Ühendkuningriigi nimel **rahvusvahelisi lepinguid** on antud monarhile, s.o kuningliku eesõiguse alusel kuningannale, keda nõustab Ühendkuningriigi valitsus. Ühendkuningriigi parlament rahvusvaheliste lepingute sõlmimisel ametlikult ei osale, ent kui leping nõuab Ühendkuningriigi õigusaktide muutmist või riiklike vahendite eraldamist, pannakse see tavamenetluse kohaselt parlamendis hääletusele. Kõikide ELi aluslepingute rakendamine Ühendkuningriigis eeldab rakendusakte ja seepärast vaatab parlament need läbi. 11. novembril 2010 jõustusid 2010. aasta põhiseaduse reformi ja valitsemistava seaduse artiklid 20–25, mille kohaselt võib lepingut ratifitseerida ainult juhul, kui a) minister on kõigepealt esitanud parlamendile lepingu koopia, b) leping on avaldatud ja c) 21 istungipäeva pikkune ajavahemik on möödunud, ilma et kumbki parlamendikoda oleks teinud otsust selle kohta, et lepingut ei tuleks ratifitseerida.

Õigusnormide hierarhia

Kui eri õigusallikate vahel on vastuolud, lahendatakse need peamiselt kohtutes. Seega võivad kohtud lahendada õigusaktide tõlgendamist käsitlevaid vaidlusi. Ent kuna Ühendkuningriigis ei ole nn kirjutatud põhiseadust, ei ole võimalik parlamendis vastu võetud õigusakti kohtus vaidlustada põhjendusega, et see on põhiseadusega vastuolus. **Parlamendi suveräänsuse põhiseadusliku doktriini** kohaselt on Ühendkuningriigi parlament kõrgeim seadusandja selles tähenduses, et ta võib vastu võtta ja kehtetuks tunnistada mis tahes akti ning et ükski teine institutsioon ei või parlamendis vastu võetud õigusakti kehtetuks tunnistada ega selle kehtivust kahtluse alla seada.

Parlamentaarse suveräänsuse doktriini piirab siiski Ühendkuningriigi kuulumine Euroopa Liitu. 1972. aasta Euroopa ühenduste aktist tulenevalt on Euroopa Liidu õigus osa Põhja-Iirimaa õigusest. Võimaluse korral tuleb riiklikke õigusakte tõlgendada nii, et need vastaksid ELi õigusele.

1998. aasta inimõiguste seadusega, millega inkorporeeriti Euroopa inimõiguste konventsioon Ühendkuningriigi õigusesse, anti kohtutele õigus parlamendi akte vaidlustada. Võimaluse korral tuleb riiklikku õigust tõlgendada kooskõlas kõnealuses konventsioonis sätestatud normidega.

Kohtuotsused ja eelkõige apellatsioonikohtute otsused mängivad õiguse arengus olulist rolli. Lisaks määruste andmisele õigusaktide tõlgendamise kohta moodustavad nad ka **tavaõiguse aluse**, mis tuletatakse varasemates kohtuasjades tehtud kohtuotsustest (või pretsedendiõigusest). Üldpõhimõtte kohaselt on kohtute jaoks siduvad kõrgema astme kohtute varasemad otsused. Euroopa Liidu õigusega seotud küsimustes on kõrgeim võim Euroopa Kohtul.

Ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmed on tegutsenud Ühendkuningriigi ülemkohtuna, ehkki nad asendati uue ülemkohtuga, mis alustas tegevust 1. oktoobril 2009. Olemasolevatest ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmetest said ülemkohtu esimesed kohtunikud ning vanemliikmest sai kohtu president.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise eest vastutavad institutsioonid ja otsuste tegemise protsess

Esmase õiguse akte võtab vastu **Ühendkuningriigi parlament** Londonis. Enne kui **õigusakti ettepanek ehk eelnõu** (*Bill*) saab parlamendi aktiks, peavad selle heaks kiitma parlamendi mõlemad kojad: alamkoda (*House of Commons*) ja ülemkoda (*House of Lords*). Mõlemas kojas läbitakse järgmised etapid:

esimene lugemine (eelnõu ametlik tutvustamine ilma aruteluta);

teine lugemine (üldine arutelu);

komisjonietapp (üksikasjalik läbivaatamine, arutelu ja muudatusettepanekud. Alamkojas toimub see etapp reeglina avalikus eelnõukomisjonis);

aruandeetapp (võimalus teha täiendavaid muudatusettepanekuid);

kolmas lugemine (viimane aruteluvõimalus; muudatusettepanekuid saab teha ülemkojas).
Kui mõlemad kojad on eelnõu menetlenud, saadetakse see tagasi esimesse kotta (kus see algatati) teise koja muudatusettepanekute arutamiseks. Lõpptekstis peavad kokku leppima mõlemad kojad. Enne kui saavutatakse kokkulepe eelnõu iga sõna kohta, võidakse eelnõu kahe koja vahel mitu korda edasi-tagasi saata. Kui kokkulepe on saavutatud, võib eelnõu esitada kuningliku nõusoleku saamiseks.
Põhja-Iirimaa assamblees toimub sarnane protsess (mis hõlmab eelnõu tutvustamist, arutelu, debatti ja hääletust), ehkki piirkondlikus assamblees on vaid üks koda. Eelnõu võivad algatada ministrid, komisjonid ja üksikliikmed ning esitada selle assamblee esimehe kaudu assambleele arutamiseks. Kui esimees on veendunud, et ettepanekud on assamblee pädevuse piires, tutvustatakse ja arutatakse eelnõu seejärel assamblee kojas. Pärast seda saadetakse eelnõu läbivaatamiseks asjaomasesse komisjoni. Komisjon annab assambleele aru, võimaldades liikmetel eelnõu üksikasjalikult arutada ja teha muudatusettepanekuid. Seejärel arutatakse eelnõu assamblees edasi ja pannakse lõpphääletusele.
Kui eelnõu on läbinud Ühendkuningriigis või Põhja-Iirimaa assamblees kõik parlamendietapid, edastatakse see monarhile kuningliku nõusoleku saamiseks, pärast mida saab eelnõust **õigusakt**.
Esmase õiguse akte on võimalik reeglina **muuta või kehtetuks tunnistada** vaid uute esmase õiguse aktidega. On aga erandeid, mille korral saab õigusakte muuta ja kehtetuks tunnistada teisese õiguse aktiga – juhul kui need hõlmavad ELi kohustuste rakendamist või õigusreformi, mis vähendab regulatiivset koormust või kõrvaldab selle. Sellised korraldused tuleb aga enne vastuvõtmist heaks kiita parlamendi mõlema koja positiivse otsusega.
Esmase õiguse aktid jõustuvad vastavalt aktis või meetmes sätestatud **jõustamissätetele**. Aktis või meetmes võidakse määrata konkreetne jõustumiskuupäev. See võib vahetult järgneda kuninglikule nõusolekule, saabuda konkreetsel kuupäeval (tavaliselt kaks kuud pärast kuningliku nõusoleku saamist) või ministri või ministeeriumi jõustamiskorralduses (õigusakt) määratud kuupäeval. Ühe akti eri sätete jõustumiseks võidakse määrata ka eri kuupäevad.
Teisese õiguse akti jõustumiskuupäev määratakse tavaliselt aktis endas. Erandina võidakse jõustumiskuupäev määrata teate avaldamisega ametlikus teatajas (Londoni või Belfasti *Gazette*).

Õigusaktide andmebaasid

Kättesaadaval on mitu õigusaktide andmebaasi.
Ühendkuningriigi õigusaktide veebisaidil on esitatud Ühendkuningriigi parlamendi, Šotimaa parlamendi, Põhja-Iirimaa assamblee ja Walesi rahvusassamblee **kõikide esmase õiguse aktide** terviktekst ning kõik teisese õiguse aktid, mida kohaldatakse Ühendkuningriigi kui terviku või selle teatavate osade suhtes. Selle teabega saab tutvuda tasuta.
Läbivaadatud esmase õiguse akte alates 1235. aastast, mis hõlmavad kõiki Ühendkuningriigi osasid, võib samuti leida Ühendkuningriigi õigusaktide veebisaidilt.
Lingid
Ühendkuningriigi õigusaktide veebisait
Viimati uuendatud: 28/08/2018
Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.
Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje en originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Liikmesriigi õigus - Šotimaa

Sellel lehel esitatakse teavet Ühendkuningriigi õigusaktide ja õigusaktide andmebaaside kohta, pöörates erilist tähelepanu Šotimaa jurisdiktsioonile.

Õiguse allikad

Peamised õiguse allikad Ühendkuningriigi Šotimaa jurisdiktsioonis on alljärgnevad.
Esmase õiguse aktid **Ühendkuningriigi parlamendi aktide** ja **Šotimaa parlamendi aktide** kujul.
Euroopa Liidu õigus.
Teisese õiguse aktid (või alamad õigusaktid) **seadusandlike dokumentide** ja **Šotimaa seadusandlike dokumentide** kujul. Mõned teisese õiguse aktid võidakse anda **halduskorraldustena**.
Tavaõigus, mida kujundatakse kohtulahendite kaudu.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Esmase õiguse aktid ehk **parlamendi aktid** annab Ühendkuningriigi parlament Londonis ning neid võidakse kohaldada kõigis Ühendkuningriigi osades. Samuti on Ühendkuningriigi parlament heaks kiitnud **seadusandliku võimu delegeerimise** piirkondlikele parlamentidele ja assambleedele, mis võivad võtta vastu esmase õiguse akte, mis hõlmavad piiratud valdkondi ja mida kohaldatakse nende enda jurisdiktsioonis. Teisi esmase õiguse akte võib vastu võtta monarh eesõiguse alusel mitmel kujul, nagu kuninglikud korraldused, avalikud teadaanded, kuninglikud load, kuninglikud juhised, määrused ja patendikirjad. Teisese õiguse akte annavad Tema Majesteedi poolt volitatuna või Tema Majesteedi õigusakti alusel nõukogu, ministrid, ministeeriumid, Šotimaa ministrid või muud institutsioonid või isikud. Neid nimetatakse ka **delegeeritud või teisese õiguse aktideks** ning võimu delegeerimise statuuti nimetatakse õigusi andvaks või alusaktiks. Teisese õiguse aktid võivad kanda eri nimetusi, nagu kuninglikud korraldused, määrused või eeskirjad, millele üheskoos võib viidata kui seadusandlikele dokumentidele või Šotimaa seadusandlikele dokumentidele.
1998. aasta Šotimaa aktiga loodi Edinburghis asuv Šotimaa parlament ning anti talle võim. Nimetatud õigusaktiga taastati (pärast vastavat rahvahääletust) eraldi Šotimaa parlament, mis kaotati 1707. aastal, kui Šotimaa ühines Inglismaa ja Walesiga. Šotimaa on aga jätkuvalt Ühendkuningriigi osa ning seetõttu on teatud valdkondades seadusandlik pädevus Ühendkuningriigi parlamendil. Šotimaa parlament võib esmase õiguse akte vastu võtta nendes valdkondades, mis on talle üle antud 1998. aasta Šotimaa aktiga (ja 2012. aasta Šotimaa aktiga). Need hõlmavad tervishoidu, haridust, kohalikku omavalitsust, sotsiaaltööd, elamumajandust, planeerimist, turismi ja majanduse arengut, mõnda transpordivaldkonna aspekti, õigust, vabadust ja turvalisust, sealhulgas suuremat osa era- ja kriminaalõigusest, politseid ja tuletõrjet, paljusid keskkonnavaldkonna aspekte, põllumajandust ja kalandust, sporti ja kauneid kunste ning rahvusvaheliste kohustuste täitmist Šotimaa parlamendile üle antud valdkondades. 2012. aasta Šotimaa aktiga laiendati pädevust ka näiteks maksustamise teatavatele aspektidele. Šotimaal võivad seadusandlikke dokumente vastu võtta ka Šotimaa ministrid, juhul kui Ühendkuningriigi parlamendi aktides või Šotimaa parlamendi aktides on vastav volitusnorm.
Õigus sõlmida Ühendkuningriigi nimel **rahvusvahelisi lepinguid** on antud monarhile, s.o kuningliku eesõiguse alusel kuningannale, keda nõustab Ühendkuningriigi valitsus. Ühendkuningriigi parlament rahvusvaheliste lepingute sõlmimisel ametlikult ei osale, ent kui leping nõuab Ühendkuningriigi õigusaktide muutmist või riiklike vahendite eraldamist, pannakse see tavamenetluse kohaselt parlamendis hääletusele. Kõikide ELi aluslepingute

rakendamine Ühendkuningriigis eeldab rakendusakte ja seepärast vaatab parlament need läbi. Põhiseaduse ja haldusreformi 2010. aasta aktiga on sätestatud, et rahvusvahelist lepingut võib ratifitseerida ainult järgmistel juhtudel: a) riigiminister on esitanud parlamendile lepingu ärakirja, b) leping on avaldatud ja c) möödunud on 21 istungipäeva parlamendile esitamisest, mille jooksul pole kumbki koda otsustanud lepingut ratifitseerimata jätta.

Õigusnormide hierarhia

Kui eri õigusallikate vahel on vastuolud, lahendatakse need peamiselt kohtutes. Seega võivad kohtud lahendada õigusaktide tõlgendamist käsitlevaid vaidlusi. Ent kuna Ühendkuningriigis ei ole nn kirjutatud põhiseadust, ei ole võimalik parlamendis vastu võetud õigusakti kohtus vaidlustada põhjendusega, et see on vastuolus põhiseadusega. **Parlamendi suveräänsuse põhiseadusliku doktriini** kohaselt on Ühendkuningriigi parlament kõrgeim seadusandja selles tähenduses, et ta võib vastu võtta ja kehtetuks tunnistada mis tahes akti ning et ükski teine institutsioon ei või parlamendis vastu võetud õigusakti kehtetuks tunnistada ega selle kehtivust kahtluse alla seada.

Parlamentaarse suveräänsuse doktriini piirab siiski Ühendkuningriigi kuulumine Euroopa Liitu. 1972. aasta Euroopa ühenduste aktis tulenevalt on **Euroopa Liidu õigus** osa Inglismaa ja Wales'i (ning Šotimaa ja Põhja-Iirimaa) õigusest. Võimaluse korral tuleb riiklikke õigusakte tõlgendada nii, et need vastaksid ELi õigusele.

1998. aasta inimõiguste aktiga, millega inkorporeeriti Euroopa inimõiguste konventsioon Ühendkuningriigi õigusesse, anti kohtutele õigus parlamendi akte vaidlustada. Võimaluse korral tuleb riiklikku õigust tõlgendada kooskõlas kõnealuses konventsioonis sätestatud normidega.

Kohtuotsused ja eelkõige apellatsioonikohtute otsused mängivad õiguse arengus olulist rolli. Lisaks määruste andmisele õigusaktide tõlgendamise kohta moodustavad nad ka tavaõiguse aluse, mis tuletatakse varasemates kohtuasjades tehtud kohtuotsustest (või kohtupraktikast). Üldpõhimõtte kohaselt on kohtud seotud kõrgema astme kohtute varasemate otsustega. Euroopa Liidu õigusega seotud küsimustes on kõrgeim võim Euroopa Kohtul. **Kõrgem kriminaalkohus** on Šotimaa kõrgeim kriminaalkohus, samas kui **ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmed** tegutsevad Šotimaa tsiviilasjade kõrgeima kohtuna. Need asendati siiski uue ülemkohtuga, mis alustas tegevust 1. oktoobril 2009. Praegused ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmed said ülemkohtu esimesteks kohtunikeks ning vanemliige sai kohtu presidendiks.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise ja otsuste tegemise protsessi eest vastutavad institutsioonid

Esmase õiguse akte võtab vastu Ühendkuningriigi parlament Londonis. Enne kui **õigusakti ettepanek** ehk eelnõu (*bill*) saab **parlamendi aktiks**, peavad selle heaks kiitma parlamendi mõlemad kojad: alamkoda ja ülemkoda. Mõlemas kojas läbitakse järgmised etapid:

esimene lugemine (eelnõu ametlik tutvustamine ilma aruteluta);

teine lugemine (üldine arutelu);

komisjonietapp (üksikasjalik läbivaatamine, arutelu ja muudatusettepanekud. Alamkojas toimub see etapp üldiselt avalikus eelnõukomisjonis.);

aruandeetapp (võimalus esitada täiendavaid muudatusettepanekuid);

kolmas lugemine (viimane aruteluvõimalus; muudatusettepanekuid saab teha ülemkojas).

Kui mõlemad kojad on eelnõu menetlenud, saadetakse see tagasi esimesse kotta (kus see algatati) teise koja muudatusettepanekute arutamiseks. Mõlemad kojad peavad lõpptekstis kokku leppima. Enne kui saavutatakse kokkulepe eelnõu iga sõna kohta, võidakse eelnõud kahe koja vahel mitu korda edasi-tagasi saata. Kui kokkulepe on saavutatud, võib eelnõu esitada kuningliku nõusoleku saamiseks.

Šotimaa parlamendis toimub sarnane eelnõu tutvustamist, kaalumist, arutelusid ja hääletamist hõlmav protsess, kuigi parlamendis on **ainult üks koda**. On kolm etappi:

1. etapp: asjakohane parlamendikomisjon / asjakohased parlamendikomisjonid uurivad eelnõud ning koostavad aruande eelnõu üldpõhimõtete kohta. Seejärel arutatakse aruannet parlamendi istungil ning väideldakse, kas eelnõu üldpõhimõtetega nõustuda. Kui parlament saavutab kokkuleppe, läheb eelnõu 2.etappi.

2. etapp: eelnõu uurib põhjalikult komisjon või mõnikord ka kogu parlamendi komisjon. Selles etapis saab teha muudatusettepanekuid.

3. etapp: eelnõu kaalutakse taas parlamendi istungil. Teha võib täiendavaid muudatusettepanekuid ning seejärel parlament arutleb ja otsustab selle üle, kas eelnõu lõplikul kujul vastu võtta.

Kui eelnõu on läbinud Ühendkuningriigi või Šotimaa parlamendis kõik parlamentaarsed menetlusetapid, edastatakse see monarhile **kuningliku nõusoleku** saamiseks, pärast mida saab sellest **õigusakt**. Šotimaal kehtib neljanädalane periood, mille jooksul võivad õigusametnikud (*Law Officers*) eelnõu vaidlustada, kui nad leiavad, et see ei kuulu Šotimaa parlamendi seadusandlikku pädevusse.

Esmase õiguse akte on võimalik reeglina **muuta või kehtetuks tunnistada** vaid uute esmase õiguse aktidega. On aga erandeid, mille puhul õigusakte saab muuta ja kehtetuks tunnistada seadusandliku dokumendiga– juhul kui need hõlmavad ELi kohustuste rakendamist või õigusreformi, mis vähendab regulatiivset koormust või kõrvaldab selle. Sellised korraldused tuleb aga enne vastuvõtmist heaks kiita parlamendi mõlema koja positiivse otsusega.

Esmase õiguse aktid jõustuvad vastavalt aktis või meetmes sätestatud **jõustamissätetele**. Aktis või meetmes võidakse määrata konkreetne jõustumiskuupäev. See võib vahetult järgneda kuninglikule nõusolekule, saabuda konkreetsel kuupäeval (tavaliselt vähemalt kaks kuud pärast kuningliku nõusoleku saamist) või ministri või ministeeriumi jõustamiskorralduses (seadusandlikus dokumendis) määratud kuupäeval. Ühe akti eri sätete jõustumiseks võidakse määrata eri kuupäevad.

Teisese õiguse aktide jõustumiskuupäev määratakse tavaliselt aktis endas. Erandina võidakse jõustumiskuupäev määrata teate avaldamisega ametlikus teatajas (*London Gazette* või *Edinburgh Gazette*).

Õigusaktide andmebaasid

Olemas on mitu õigusaktide andmebaasi.

Avaliku sektori teabe ameti (*Office for Public Sector Information, OPSI*) veebisaidil on esitatud Ühendkuningriigi parlamendi, Šotimaa parlamendi, Põhja-Iirimaa assamblee ja Walesi rahvusassamblee kõikide **esmase õiguse aktide** terviktekst ning kõik **teisese õiguse aktid**, mida kohaldatakse Ühendkuningriigi kui terviku või selle teatavate osade suhtes. Selle teabega saab tutvuda tasuta.

Läbivaadatud esmase õiguse akte alates 1235. aastast, mis hõlmavad kõiki Ühendkuningriigi osasid, võib leida Ühendkuningriigi seadusõiguse andmebaasi veebisaidil. Seda andmebaasi saab kasutada tasuta.

Kuigi kõik **Šotimaa õigusaktid** on kättesaadavad OPSI veebisaidil, on kõik Šotimaa esmase ja teisese õiguse aktid, mis on jõustatud ja vastu võetud alates võimu andmisest 1999. aastal, kättesaadavad ka Tema Majesteedi Šotimaa trükikoja (*Office of the Queen's Printer for Scotland*) veebisaidil. Selle teabega saab tutvuda tasuta.

Legislation.gov.uk, mis hõlmab nii avaliku sektori teabe ametit kui ka seadusõiguse andmebaasi ning sellega asendati ka Tema Majesteedi Šotimaa trükikoja avaldatud õigusaktid, on kogu Ühendkuningriigi õigusaktide ametlik veebisait.

Lingid

Avaliku sektori teabe amet (OPSI), seadusõiguse andmebaas, legislation.gov.uk, Tema Majesteedi Šotimaa trükikoda

Viimati uuendatud: 04/05/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.